

Редакційна колегія:

КІРЕЄВ О.І. (голова)
БОНДАР В.О.
ВОРОНОВА Л.В.
ГАЙДАР Є.Т.
ГЕЄЦЬ В.М.
ГРЕБЕНИК Н.І.
ГРУШКО В.І.

ДОМБРОВСЬКИ Марек
ІЛАРІОНОВ А.М.
КАНДИБКА О.М.
КРАВЕЦЬ В.М.
КРОТЮК В.Л.
ЛИСИЦЬКИЙ В.І.
МАТВІЄНКО В.П.
МОРОЗ А.М.
ОСАДЕЦЬ С.С.
ПАТРИКАЦ Л.М.

(зав. редакцією — головний редактор)

РАЄВСЬКИЙ К.Є.
САВЛУК М.І.

СТЕПАНЕНКО А.І.
ФЕДОСОВ В.М.

ЧЕРНИК І.П.

ШАРОВ О.М.

Номер підготовлено редакцією
періодичних видань НБУ

Головний редактор
ПАТРИКАЦ Л.М.

Заступник головного редактора
КРОХМАЛЮК Д.І.

Відділ монетарної політики
Редактор відділу ПАПУША А.В.

Відділ бухгалтерського обліку, розрахунків
та інформаційно-програмного забезпечення
Редактор відділу КОМПАНІЄЦЬ С.О.

Відділ валютного регулювання
та міжнародних банківських зв'язків
Редактор відділу БАКУН О.В.

Відділ економіки, законодавчого забезпечення,
банківського нагляду
та комерційних банків

Головний художник КОЗИЦЬКА С.Г.

Відділ реклами і розповсюдження
Редактор відділу В'ЮНСКОВСЬКИЙ М.І.

Літературні редактори

КУХАРЧУК М.В., ШАПОВАЛОВА І.Ф.

Коректори

СІЛЬВЕРСТОВА А.І., ГОРБАНЬ Н.В.

Комп'ютерний набір

ЛИТВИНОВА Н.В.

Фотокореспондент

НЕГРЕБЕЦЬКИЙ В.С.

Черговий редактор
БАКУН О.В.

Адреса редакції:

просп. Науки, 7, Київ-028, 03028, Україна
тел./факс: (044) 264-96-25
тел.: (044) 267-39-44

E-mail: litvinova@bank.gov.ua

Журнал зареєстровано Держкомвидавом України
09.06.1994 р., свідоцтво КВ № 691

Журнал рекомендовано до друку
вченою радою Київського національного
економічного університету

Передплатний індекс "Вісника НБУ"
та додатка "Законодавчі і нормативні акти
з банківської діяльності" 74132

Дизайн

Редакція періодичних видань НБУ

Комп'ютерна верстка

СЕРЬОДКІН В.К.

Кольороподіл і друк

Інженерно-технічний центр НБУ

Підписано до друку 26.11.1999 р.

Формат 60×90/8. Друк офсетний.

Умовн. друк 8.0. Умовн. фарбовідб. 114.4.
Обл.-вид. арк. 2.86

При передруку матеріалів, опублікованих у
журналі, посилання на "Вісник Національного
банку України" обов'язкове. Редакція може
публікувати матеріали в порядку обговорення, не
поділяючи думку автора. Відповідальність за
точність викладених фактів несе автор. Редакція
не несе відповідальності за зміст рекламних
матеріалів.

© Вісник Національного банку України, 1999

ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Щомісячний науково-практичний журнал
Національного банку України
Видається з березня 1995 року

№ 12 (46)

грудень
1999

ЗМІСТ

ГОТІВКОВО-ГРОШОВИЙ ОБІГ	3 В.Терпило	Сучасні банківські технології у сфері готівкового обігу: етапи становлення та перспектива розвитку
МАКРОЕКОНОМІКА	7 Н.Гребеник	Депозитний сертифікат Національного банку України
	7	Українсько-німецький форум
	8 І.Крючкова	Перспективи економіки України у 2000 році
ВАЛЮТНИЙ РИНОК	11 Т.Мусієнко	Валютна політика та інвестиції
	15	Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за жовтень 1999 року)
	16	Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за жовтень 1999 року)
ФОНДОВИЙ РИНОК	18 О.Шаров	Проблеми розвитку Національної депозитарної системи України
	23	Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої державної позики, проведених у жовтні 1999 р.
	23	Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої державної позики за січень — жовтень 1999 р.
	23	Сума облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу (на 1 листопада 1999 р.)
ФІНАНСОВИЙ РИНОК	24 М.Савлук, О.Сугоняко	Що заважає банкам кредитувати реальну економіку?
	26 Д.Гладких	Структура зведеного балансу комерційних банків у 1998—1999 роках
	30 В.Лісовенко	Теорія і практика використання інституту державних гарантій
	33	Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1999 р. та жовтні 1999 р.

	33	Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, наданими комерційним банкам у 1999 р. та жовтні 1999 р.
	33	Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у жовтні 1999 р.
	33	Темпи зростання грошової маси у січні — жовтні 1999 р.
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК	34 В.Ричаківська	Формування економічної інформації нового типу у сфері підприємництва України
	36 І.Козачук	Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на облікові процеси у комерційних банках України
КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ	38	Структура активів комерційних банків України за станом на 01.10.1999 р.
	42	Структура зобов'язань комерційних банків України за станом на 01.10.1999 р.
	46	Структура капіталу комерційних банків України за станом на 01.10.1999 р.
	50	Зміни і доповнення до “Офіційного списку комерційних банків України та переліку операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України”, внесені за період із 1 жовтня по 1 листопада 1999 р.
	51	Банки, вилучені з Реєстру банків, їх філій та представництв, валютних бірж і фінансово-кредитних установ у жовтні 1999 р.
ЛІТОПИС БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ	52 Д.Рікберг	Леонід Кучма відвідав Монетний двір НБУ
ВЕТЕРАНИ	52 М.Бойчук	Ми пам'ятаємо ваш подвиг
МІЖДЕРЖАВНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ	53 Р.Старовойтенко	Зміцнення міжнародної фінансової системи як засіб запобігання фінансовим кризам та подолання їх наслідків
ВІТАЄМО!	56	Почесні звання — за професіоналізм
МОНЕТИ УКРАЇНИ	58	Про введення в обіг ювілейної монети “55 років визволення України від фашистських загарбників”
	58	Про введення в обіг ювілейної монети “500-річчя магдебурзького права Києва”
	59	Зміст журналу “Вісник Національного банку України” за 1999 рік

Сучасні банківські технології у сфері готівкового обігу: етапи становлення та перспектива розвитку

Готівка ще не скоро вийде з ужитку. У світі набуто величезного досвіду в побудові систем готівкового обігу. В усіх країнах з успіхом використовують машинні технології, які охоплюють увесь обсяг пов'язаних із готівкою проблем. Автор розповідає про планомірну роботу, яку веде в цьому напрямі Національний банк України.

На початку 1990-х років в Україні в умовах структурних змін у банківській системі, спаду економіки та високих темпів інфляції значно зросли обсяги готівкової маси в обігу. Перед Національним банком постало нагальне завдання — організувати її обіг у державі на сучасному рівні: запровадити власну грошову одиницю, створити відповідну виробничу базу, налагодити своєчасне забезпечення готівкою потреб економіки, організувати ефективну протидію підробленню банкнот, створити умови для своєчасної обробки величезних обсягів готівки, підтримувати її в обігу в якісному стані тощо.

З побудовою в Україні дворівневої банківської системи всі ці проблеми загострилися, змінилися функції банків щодо обслуговування готівкового обігу. У структурі НБУ залишилися тільки територіальні управління областей, м. Києва та Автономної Республіки Крим, тобто за обробку, підготовку до випуску в обіг, кількісні та якісні параметри величезних обсягів готівки несла відповідальність (ледь витримуючи цей тягар) обмежена кількість установ. Їх роботу дуже ускладнювало те, що готівка (на той час українські карбованці) була в незадовільному стані — комерційні банки майже не вилучали з обігу зношених банкнот, до того ж частішали випадки їх фальшування. За таких обставин НБУ мав терміново вжити заходів, аби виправити становище. Обмежившись просто “гасінням пожежі”, можна, звісно, на деякий час послабити гостроту проблеми, але не розв'язати її. Слід було, вивчивши стан справ у готівковому обігу, вдатися до дій, які водночас із вирішенням поточних завдань мали б за мету далеку перспективу. Аналіз організації технологічних процесів та рівня оснащеності

касових підрозділів установ НБУ технічними засобами обробки готівки показав, що обладнання загалом не бракує, проте ефективність його використання — низька. Річ у тім, що, автоматизуючи окремі операції, часто не враховували, що всі вони пов'язані єдиним технологічним процесом. Це не лише не сприяло підвищенню продуктивності праці, а й ускладнювало роботу, негативно позначалося на її собівартості. На той час у банківських установах і в позабанківській сфері зростали витрати на обслуговування обігу готівки, гальмувалося впровадження нових

З метою ефективнішої організації грошового обігу Національний банк України розпочав докорінну перебудову роботи з готівкою

ефективних технологій та сучасного устаткування, питома вага трудомісткої ручної праці з готівкою лишалася значною, зростала кількість касових працівників.

Саме Національний банк поклав цьому край, ініціювавши впровадження сучасних технологій і застосувавши комплексний підхід до вирішення всіх технологічних та організаційних проблем обробки готівки. Ця масштабна робота охоплювала розробку і виробництво грошей, інкасацію і транспортування, приймання та видачу, обробку (перерахування, сортування, контроль справжності, обандеролювання, пакування), облік, зберігання, вилучення з обігу зношених банкнот, їх знищення та утилізацію. Крім того, відповідно до нових потреб мала розвиватися нормативна база, яка регламентує параметри готівкового обігу.

Світ надбав величезний досвід вирішення таких завдань. У центральних

Валентин Терпило

Заступник Голови Правління
Національного банку України

банках багатьох розвинутих країн застосовують новітні високоефективні технології зберігання, транспортування та обробки банкнот, засновані на автоматизованих системах та поєднані з інформаційними технологіями. Це дає змогу контролювати готівковий обіг, управляти ним, отримувати своєчасну і якісну інформацію про стан готівки та підтримувати його на належному рівні, узгоджувати можливості виробництва готівки з потребами обігу.

Вивчення технології обробки банкнот у центральних банках кількох провідних країн світу допомогло Національному банку визначити пріоритети у справі вирішення цього завдання в Україні. Робота закипіла напередодні впровадження гривні.

У цей період від комерційних банків до установ НБУ щомісяця надходило по 125 млн. банкнот, і обсяг готівки дедалі наростав. Наявна техніка вже не встигала її обробляти. Ситуацію ускладнювало ще й те, що потрібно було перерахувати й підготувати до утилізації великі обсяги вилученої з обігу під час грошової реформи перехідної валюти — українських карбованців.

Щоб підвищити ефективність цієї роботи, забезпечити належне виконання Національним банком України покладених на нього функцій щодо організації грошового обігу, Правління НБУ прийняло рішення про докорінну перебудову роботи з готівкою — запровадження автоматизованих систем обробки банкнот. НБУ провів серед провідних світових фірм — виробників сучасного банківського обладнання міжнародний тендер із метою впровадити в касах перерахування територіальних управлінь НБУ автоматизовані системи і створити на їх базі сучасний цілісний технологічний процес обробки банкнот. У тендері взяла участь фірма “Giezeke & Devrient” (Німеччина), “De La Rue Systems” (Англія), “CSI” (США). Національний банк зупинив свій вибір на обладнанні, запропонованому фірмою “Giezeke & Devrient”.

У рамках виконання завдань, визначених Постановою Правління Національного банку України №357 від 29.10.1997 р. "Про створення сучасних технологічних процесів обробки готівки та вдосконалення системи управління готівковим обігом в Україні", з фірмою "Giezeke & Devrient" укладено контракт на постачання швидкісних автоматизованих систем обробки банкнот моделей BPS-1000 і BPS-3000 для Харківського, Чернівецького та Одеського територіальних управлінь НБУ, а також його управління по Києву і Київській області та Центрального сховища, де були найбільші обсяги готівки, яку належало перерахувати та відсортувати.

Цей проект втілювався з кінця 1997 до початку 1999 року в кілька етапів: автоматизовані системи виготовлялися та пристосовувалися до банкнот України; проводили їх заводські випробування на відповідність вимогам НБУ; в усіх зазначених установах НБУ було відповідно пристосовано касові приміщення та забезпечено необхідні умови (налагоджено енергопостачання, у касах перерахування створено оптимальні кліматичні умови, належно оснащені робочі місця). Інженери сервісного обслуговування та експлуатації надзвичайно складного обладнання пройшли перепідготовку на заводі, де його виготовляли; навчалися касові працівники кожної установи НБУ, де встановлено системи, — адміністратори, інспектори з безпеки, оператори-касири. Завершальним етапом реалізації проекту стали приймальні випробування автоматизованих систем у кожній установі НБУ.

На початку 1999 року почалася промислова експлуатація впроваджених си-

стем та практичне освоєння нових технологічних процесів. Досвід роботи в нинішньому році показав, що на системі BPS-3000 можна обробити 400—500 тисяч банкнот за зміну, а на BPS-1000 — від 200 до 250 тисяч. Щомісяця на цих системах перераховується до 35 мільйонів банкнот. Нині, аби забезпечити своєчасну обробку величезних обсягів обігової готівки, вже не доводиться додатково залучати касових працівників. Упровадження нових технологій дало змогу підвищити якість та оперативність обробки банкнот, створити значно безпечніші умови роботи із цінностями, знизити трудомісткість робіт, поліпшити загальну ефективність касових підрозділів банку. Спостерігається тен-

Основне завдання "Концепції організації готівкового обігу в Україні" — визначити умови для створення та ефективного функціонування цілісної системи управління готівковим обігом

денція до поліпшення якості грошей, що знаходяться в обігу. За кілька місяців поточного року залишки неперерахованої готівки зменшились удвічі, стало значно легше виявляти фальшиві купюри, і касири фактично не помиляються, перераховуючи банкноти.

Можна із цілковитою впевненістю стверджувати: вибрано правильний напрям автоматизації технологічних процесів обробки готівки — сьогодні йому немає альтернативи. Практикою доведено, що успішно подолати такі складні завдання можна лише за умови комплексного вирішення всіх технологічних та організаційних проблем єдиного тех-

нологічного процесу обробки готівки (перерахування, сортування, контролю справжності, обандеролювання, пакування, обліку, вилучення з обігу зношеної готівки, її знищення та утилізації).

Тепер у єдиному безперервному циклі за годину обробляється понад 70 000 банкнот. Незважаючи на величезну швидкість обробки, рахують їх точно, чітко визначаючи нестачу або надлишок. Контроль справжності банкнот провадиться за багатьма ознаками, із застосуванням ряду спеціалізованих датчиків, чого в умовах ручної обробки досягти неможливо. Придатні для подальшого обігу банкноти відсортовуються і надходять до модулів видачі, водночас автоматично формується та обандеролюється пачка, яка видається оператору-касиру для завантаження у напівавтоматизовану систему, де вона пакується у термоусадочну плівку. Зношені банкноти в автоматичному режимі знищує спеціальний пристрій, подрібнена маса подається пневмотранспортним каналом до вузла пресування, який формує і видає пресовані брикети.

Таким у загальних рисах є новий технологічний процес обробки банкнот. До цього слід додати, що, скажімо, нестачу, надлишок, банкноти іншого номіналу або фальшивки визначають не за суб'єктивною оцінкою касира, а неупередженим інтелектом машини. Причому обандеролені корінці банкнот розбандеролює та обробляє сам автомат. Якщо виявлено нестачу, надлишок, інший номінал або фальшиву банкноту, то, по-перше, цей факт машина занесе у відповідні протоколи, по-друге, ці банкноти потраплять до спеціальної касети разом із бандероллю того корінця, де вони виявлені. Таким чином, система автоматично визначає, в якому корінці якого банку і в якого касира цього банку стався недогляд. На завершення друкується акт рекаламції.

Усе, що відбувається під час обробки банкнот у самій системі, дії касирів-операторів протягом зміни протокольно фіксуються в її пам'яті з точним записом часу, що гарантує високий рівень захисту від зловживань. Крім операційного, ведуться ще півтора-два десятки інших протоколів, аналіз яких дає змогу відновити при необхідності події протягом зміни. Закінчивши обробку банкнот, система зводить баланс зміни і надає касирам відповідні документи.

Автоматизація сприяла вдосконаленню технологічних процесів обробки банкнот безпосередньо в касах Національного банку, а також розширенню номенклатури послуг його установ.

Щоб прискорити обіг, своєчасно вилучати зношені банкноти, запобігти на-

На швидкісній автоматизованій системі обробки банкнот моделі BPS-3000 виробництва фірми "Giezeke & Devrient", встановленій в управлінні НБУ по Києву і Київській області, може оброблятися від 400 до 500 тисяч банкнот за робочу зміну.

копиченню залишків необробленої готівки, Національний банк планує ефективніше використовувати машинні технології (організувати двозмінну роботу) та обробляти готівку в день її надходження до територіальних управлінь НБУ. Але це досить складне завдання, яке потребує вирішення організаційних, кадрових, фінансових питань, посилення безпеки та охорони.

Високопродуктивними технологіями передбачено постійну робочу готовність автоматизованих систем, швидке виявлення й усунення неполадок, якісне технічне та ремонтне обслуговування. До того ж експлуатація цих систем потребує нових витратних матеріалів, виробництво яких необхідно організовувати в Україні. Частину зазначених проблем Національним банком уже вирішено.

Враховуючи набутий за останні роки досвід, а також низку ще не вирішених проблем у організації роботи з готівкою, Національний банк розробив і на початку цього року прийняв "Концепцію організації готівкового обігу в Україні". Основна мета цього документа — визначити умови створення та ефективного функціонування цілісної системи управління готівковим обігом з урахуванням змін, що відбулися останнім часом в економіці та банківській системі країни, а також стратегію і тактику комплексного розв'язання на сучасному технологічному рівні організаційних і технічних питань на всіх етапах руху готівки.

Концепцією передбачено створення умов для:

- ✓ повного і своєчасного забезпечення потреб економіки у готівці;
- ✓ зменшення її питомої ваги у загальному обсязі грошової маси;
- ✓ запровадження прогресивних технологій та сучасного обладнання у всіх операціях, пов'язаних із обробкою готівки;
- ✓ оптимізації витрат на підтримку готівкового обігу та чисельності персоналу, який обслуговує операції з готівкою;
- ✓ посилення безпеки при здійсненні готівкових операцій та забезпечення належного рівня захищеності національних грошових знаків від фальшування;
- ✓ удосконалення організації та порядку обліку операцій із готівкою на всіх етапах її руху;
- ✓ прогнозування потреби в готівці, обсягів її виготовлення і введення в обіг;
- ✓ перебудови системи інкасації та перевезення готівки;
- ✓ вдосконалення нормативного забезпечення ведення операцій з готівкою.

У концепції визначено основні напрями розвитку системи готівкового обігу в Україні, політики Національного банку щодо управління нею та практичні заходи щодо поступового впровадження сучасних технологічних процесів у цій сфері. Аби забезпечити виконання окреслених у концепції основних завдань, Національний банк прийняв "Програму поетапного запровадження сучасних технологій при роботі з готівкою в системі НБУ". Передбачені нею заходи охоплюють усі основні технологічні операції з готівкою. Ідеться про створення комплексної системи автоматизації і механізації обробки

Національний банк не в змозі взяти на себе всі витрати, пов'язані з переходом до нових технологій, тож участь у цьому процесі комерційних банків була б вельми доречною

готівки в установах Національного банку з аналітичним центром управління та контролю в департаменті готівково-грошового обігу.

Відповідно до поставлених програмою завдань та з урахуванням позитивних результатів першого етапу впровадження автоматизованих систем обробки банкнот в управлінні Національного банку України по м. Києву і Київській області, Центральному сховищі, Харківському, Чернівецькому та Одеському територіальних управліннях Національний банк продовжує створення сучасних технологічних процесів на базі автоматизованих систем обробки банкнот BPS-1000. Їх запровадження у Кримському республіканському, Запорізькому, Львівському та Сумському

територіальних управліннях, а також у Центральному сховищі НБУ дасть змогу наступного року в цілому по установах НБУ автоматично перераховувати більше половини готівки.

Поступовий перехід касових підрозділів територіальних управлінь НБУ до сучасних технологій на базі автоматизованих систем обробки банкнот, поєднаних із комп'ютерними технологіями, створить умови для об'єднання цих систем в єдину інформаційно-технологічну мережу. Національним банком розпочато роботи другого етапу: створення на базі впроваджених автоматизованих систем BPS-1000 і BPS-3000 центру контролю за технологічними процесами обробки готівки в департаменті готівково-грошового обігу НБУ. Цей проект втілюватиметься шляхом поетапного об'єднання через корпоративну мережу НБУ окремих автоматизованих систем обробки банкнот територіальних управлінь у єдину інформаційну мережу (її концептуальну структуру відображено на схемі). Запровадження такої централізованої системи дасть змогу не лише щоденно контролювати технологічні процеси обробки готівки у тому чи іншому територіальному управлінні НБУ, а й управляти процесами готівкового обігу в межах Національного банку. Він матиме своєчасну і точну інформацію щодо стану та структури готівки в обігу, а отже, зможе оперативніше керувати перерозподілом готівки між регіонами України, забезпечувати нею ту чи іншу область, прогнозувати потреби в ній на перспективу та планувати її виробництво.

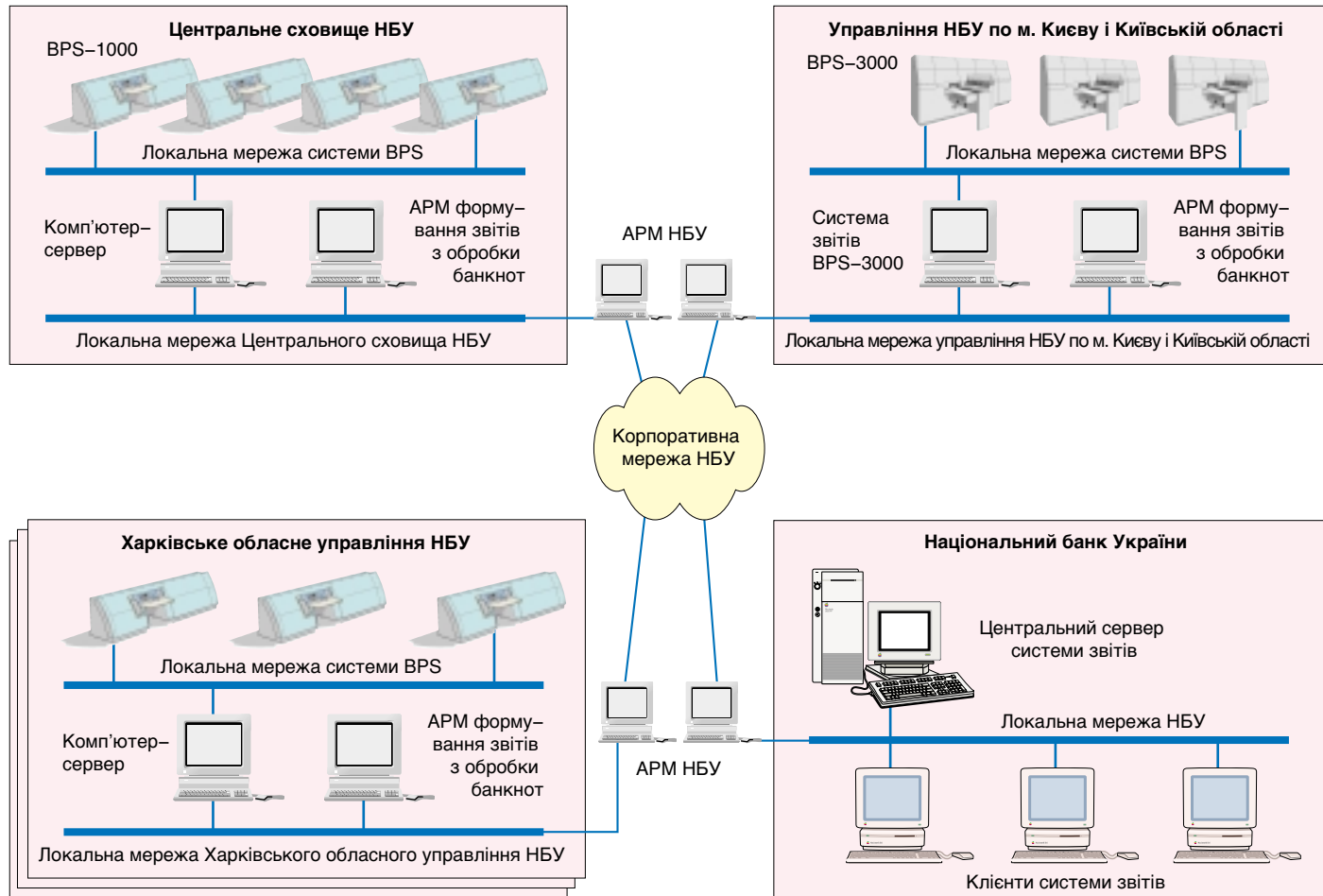
Крім зазначених вище проблем, існує ще ціла низка інших невирішених пи-

Автоматизована система обробки банкнот BPS-1000 виробництва фірми "Giesecke & Devrient", встановлена у Харківському територіальному управлінні НБУ, допомагає перераховувати та сортувати великі обсяги готівки.

Фото Валерія Закусила.

**Централізована система контролю за технологічними процесами обробки банкнот
в установах Національного банку України**

тань, пов'язаних із організацією роботи з готівкою в державі. Національний банк України вдосконалює системи зберігання і транспортування цінностей. У провідних банківських установах світу використовують новітнє обладнання, побудоване на інтелектуальних інформаційних системах: спеціалізовані стелажі для розміщення цінностей (які дають змогу задіяти до 90% корисної площі грошових сховищ); касети для транспортування та зберігання цінностей (утричі менше часу витрачається на їх приймання і передачу); механізми, застосування яких допомагає швидко вантажити та розвантажувати цінності.

Якщо розглядати рух готівки в державі як єдиний і взаємопов'язаний процес, проблеми модернізації технологічних процесів обробки готівки можна з успіхом вирішити. Набутий в установах Національного банку досвід це підтверджує. У країнах світу центральні банки несуть основний тягар щодо забезпечення якісного стану готівки в обігу. Проте перехід до нових технологій потребує значних витрат, отож Національний банк поки що не

в змозі цілковито взяти на себе дані функції. У цій ситуації вельми доречною була б участь комерційних банків — без їхньої допомоги підтримувати готівку в обігу у належному стані дуже важко. До того ж операції сортування банкнот у комерційних банках здебільшого трудомісткі, виконуються вручну. Коли критерії зношеності закладено до машини, вона не зазнає впливу суб'єктивних факторів і сортує банкноти згідно зі встановленими вимогами. Зрозуміло, що комерційним банкам не обов'язково використовувати саме ті технології, які впроваджує НБУ. У світі за останні роки з'явилися машини для сортування банкнот, котрі за своїми ціновими, технічними та технологічними параметрами цілком влаштували б комерційні банки. НБУ постійно проводить випробування зразків нової техніки, яка з'являється на ринку банківських технологій, зокрема, машин для сортування банкнот, розрахованих на невеликі обсяги щоденних надходжень готівки. Результати випробувань свідчать про можливість використання у комерційних банках малогабаритних настільних ма-

шин для сортування банкнот. Зауважимо, що ці машини розроблялися саме в розрахунок на застосувану в комерційних банках технологію обробки інкасованої готівки. До кінця поточного року НБУ завершить проведення цих робіт і зможе дати відповідні рекомендації.

Досвід вирішення проблем готівкового обігу, набутий Національним банком, доводить, що прийняті свого часу рішення та обрані напрями були правильними. За останні роки створено власну промислову базу для виготовлення готівки, побудовано сховища для її зберігання, освоєно прогресивні технологічні процеси обробки банкнот, розроблено сучасну технологію знищення зношеної готівки у Центральному сховищі. Сьогодні Національний банк озброєний концепцією перспективного розвитку готівкового обігу в державі, має чітку програму поточних та стратегічних заходів, крім того, цінний досвід, що дає підставу сподіватися на успішне вирішення складних завдань модернізації технологічних процесів, пов'язаних із готівкою.

Депозитний сертифікат Національного банку України

28 жовтня 1999 р. у Міністерстві юстиції України зареєстровано Постанову Правління НБУ "Про затвердження Положення про депозитний сертифікат Національного банку України". Центральний банк держави одержав монетарний інструмент, який розширює можливості ефективного регулювання грошово-кредитного ринку.

Національний банк України постійно вдосконалює діючі монетарні інструменти та застосовує у практичній діяльності нові засоби регулювання грошово-кредитного ринку, приймаючи світові банківські практики.

Нещодавно НБУ вніс відповідні зміни у Положення "Про депозитний сертифікат Національного банку України". У ньому чітко визначено поняття депозитного сертифіката Національного банку та вичерпно з'ясовано його суть.

У період відсутності реального функціонування фондового ринку державних цінних паперів, завдяки яким функ-

За станом на 19.11.1999 р. Національним банком України проведено 74 аукціони з розміщення депозитних сертифікатів НБУ. Загальна сума залучення коштів становить 1 360.6 млн. грн.

ціонує вторинний ринок грошей, набуває актуальності монетарний інструмент Національного банку, за допомогою якого можна регулювати грошову масу в обігу.

Нині таким інструментом стає депозитний сертифікат НБУ.

Депозитний сертифікат Національного банку України віднесено до категорії цінних паперів. Проте він має окремий статус: це борговий цінний папір НБУ в бездокументарній формі, який використовується центральним банком держави як один із інструментів реалізації грошово-кредитної політики.

Депозитний сертифікат Національного банку України може обертатися лише серед комерційних банків та фінансово-кредитних установ.

Із метою ефективнішого використання депозитного сертифіката Національного банку у процесі регулювання грошово-кредитного ринку йому надано право вільного обігу на вторинному

ринку між банківськими установами як об'єкта застави, обміну, продажу.

Для оперативності бухгалтерського обслуговування вторинного ринку зазначених сертифікатів таке обслуговування здійснюється через депозитарій НБУ.

**Наталія
Гребеник**

Директор департаменту монетарної політики
Національного банку України

Депозитний сертифікат Національного банку не є конкурентним щодо державних цінних паперів, його призначення — регулювати грошову масу в обігу. Депозитні сертифікати НБУ та державні цінні папери можуть функціонувати на ринку та обслуговувати грошово-кредитний ринок паралельно, виконуючи при цьому кожен свою функцію. За умов нормального функціонування ринку державних цінних паперів потреба у монетарних інструментах на зразок депозитного сертифіката Національного банку України, як правило, значно зменшується.

Від редакції. Постанову Правління НБУ від 7 жовтня 1999 р. № 499 "Про затвердження Положення про депозитний сертифікат Національного банку України" та "Положення про депозитний сертифікат Національного банку України" з додатками до нього читайте у випуску № 11 (1999 р.) додатка до журналу "Вісник Національного банку України" "Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності".

Погія /

Українсько-німецький форум

19 листопада 1999 року в Національному банку України відбулися установчі збори нового громадського об'єднання — Українсько-німецького форуму та відбулися вибори його правління. Головою правління обрано Голову НБУ Віктора Ющенка, заступником — голову Комітету з питань фінансів і банківської діяльності Верховної Ради Валерія Альошина, відповідальним секретарем — завідувачого відділом Міністерства закордонних справ Валерія Степанова.

Це другий крок на шляху створення спільної міжнародної громадської організації. 5 лютого у Бонні за участю міністрів закордонних справ України та Федеративної Республіки Німеччини відбулася урочиста церемонія відкриття Німецько-українського форуму. Ідея створення організації, до складу якої увійшли понад 80 юридичних і фізичних осіб із політичних, підприємницьких кіл, науки та культури, запропонована Президентом України Леонідом Кучмою під час зустрічі з федеральним канцлером Німеччини у 1996 році.

У грудні поточного року організаційну частину буде завершено об'єднанням двох структур. Розширення спектра організацій та установ, налаштованих на поглиблення довгострокових взаємовигідних зв'язків, свідчить про формування нової якості відносин між Україною та Німеччиною.

Прогноз /

Перспективи економіки України у 2000 році

При короткостроковому прогнозуванні необхідно враховувати, як впливають на економічні процеси окремі чинники у коротко- і довгостроковому періодах. Від того, які з них покладено в основу прогнозу, залежить його надійність і точність. Автор оцінює економічні перспективи, аналізуючи динаміку структурних елементів ВВП, фінансові результати підприємств, структуру цін випуску окремих галузей.

Ірина
Крючкова

Завідувача відділом
Інституту економічного прогнозування
Національної академії наук України.
Кандидат економічних наук

У певному розумінні, перспективи 2000 року — це результати економічної політики у довго-, середньо- та короткостроковому періодах. Багато проблем економічного зростання у 2000 році вже розглядалося, водночас необхідно ще раз наголосити на тих, які значною мірою визначатимуть особливості економічних процесів не лише наступного року, а й у подальшому.

Насамперед ідеться про перехід до економічного зростання від нинішнього стану деградації, головними компонентами якої є:

- ◆ деформовані відтворювальні секторні пропорції обороту ВВП;
- ◆ деформовані (за рахунок цінового фактора) галузеві пропорції валової доданої вартості.

Першим чинником формування моделі економічного занепаду були макроекономічні відтворювальні деформації, що виникли на всіх етапах обороту ВВП. Деформації в макроекономічних пропорціях з'явилися як на етапі формування первинних доходів секторів економіки, так і в процесі їх перерозподілу, що суттєво порушило пропорції у наявних доходах між секторами економіки та у використанні ВВП.

Деформації почалися в 1993 році, коли внаслідок інфляції відбувся масштабний перерозподіл доходів між інституційними секторами економіки й одні з них збагатилися за рахунок інших. На етапі формування первинних доходів секторів економіки в 1993 і 1994 роках порівняно з 1992 роком спостерігалася стрімке реальне зростання чистих податків держави — відповідно в 6.7 та 11.9 рази.¹ Водночас у секторі нефінансових корпорацій реальний валовий прибуток скоротився майже вдвічі. У 1997 році валовий прибуток сектора “нефінансові корпорації” в реальному обчисленні ста-

новив лише 6.1% від рівня 1992 року при одночасному зростанні чистих податків у 10.4 рази. Порівняно з Україною в розвинутих країнах рівень чистих податків відносно ВВП у 2—3 рази менший.

Розширення частки чистих податків у ВВП в Україні відбувалося не лише в результаті скорочення валового прибутку підприємств, а й за рахунок скорочення фонду оплати праці населення (сектора домашніх господарств). Питома вага оп-

Цінові деформації і скорочення валової доданої вартості спричинили не монетарна політика, а відсутність ефективних ринкових механізмів цінового перерозподілу прибутків

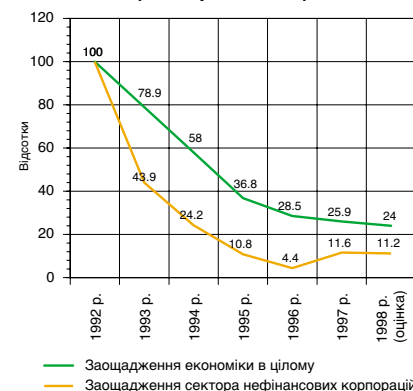
лати праці у ВВП зменшилася із 58.8% у 1991 р. до 45.6% у першому півріччі 1999 р. Причому третину цього фонду становлять нарахування на заробітну плату. В розвинутих країнах частка оплати праці у ВВП коливається від 53 до 55% при значно меншому рівні нарахувань на зарплату.

Загалом обсяги нарахованих прямих і непрямих податків у ВВП, а також нарахувань на заробітну плату зростали з 25% у 1991 р. до 48 — у 1996, 44 — у

1997², 46% — у 1998 р. (оцінка). За наявності значних пільг щодо багатьох із податків для фактичних платників податків повна їх виплата стає нереальною. Цим пояснюється щорічне зростання заборгованості підприємств за податками до бюджету. Для багатьох із них повна їх сплата рівноцінна припиненню економічної діяльності.

Деструктивний вплив податково-бюджетної системи на перерозподіл доходів викривив секторну структуру валового наявного доходу в бік скорочення реальних наявних доходів сектора “нефінансові корпорації” та домашніх господарств (див. графік 1). За нашими оцінками, в 1998 р. наявний дохід підприємств порівняно з 1992 р. становив лише 11.2%. Разом зі скороченням наявного доходу

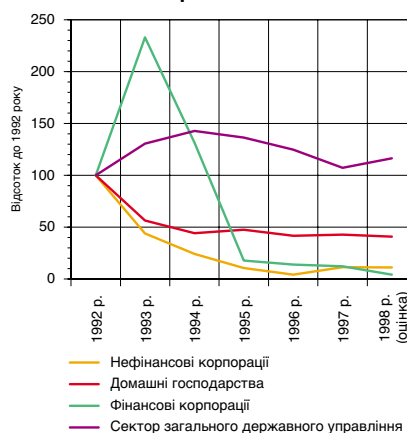
Графік 2. Реальні зміни обсягів заощаджень відносно 1992 року (1992 р. = 100%)

підприємств скоротилися їх заощадження, що відповідно вплинуло на рівень загальнодержавних заощаджень (див. графік 2) та інвестиційні процеси в країні (див. графік 3)².

Наведені дані ілюструють результати недосконалого податково-бюджетного

Графік 1. Наявний дохід за секторами економіки

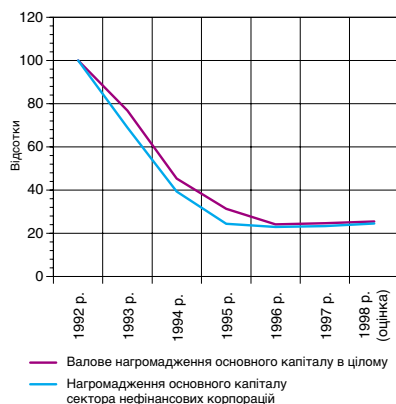

¹ Розраховано за даними статистичних збірників Держкомстату України “Система національних рахунків України” випусків 1993—1997 років.

² Детальніше відтворювальні деформації розглянуто в статті автора “Деформації у відтворювальних макроекономічних пропорціях в економіці України” (“Вісник НБУ”, № 7, 1999).

регулювання, яке призвело до значного скорочення фінансових ресурсів сектора "нефінансові корпорації". Вкрай низький реальний дохід підприємств у цілому й надалі неефективно (з огляду на потреби економічного розвитку) розподілявся між галузями економіки: значні перекося у галузевому перерозподілі доходів зумовили такі чинники, як вартісні диспропорції у структурі ціни випуску в галузях економіки, що виробляють товари. Так, у 1994—1998 роках за відсутності регульованої гармонізації ряду цінових процесів у основних галузях економіки накопичено значне перевищення дефлятора проміжного споживання над дефлятором випуску. Тобто у цих галузях ціни на виробничі витрати (які входять у компоненти проміжного споживання) зростали помітно швидше, ніж ціни на випуск товарів, що відповідно зменшувало частку доданої вартості. Крива, яка характеризує спів-

Графік 3. Реальні зміни нагромадження основного капіталу відносно 1992 року (1992 р. = 100%)

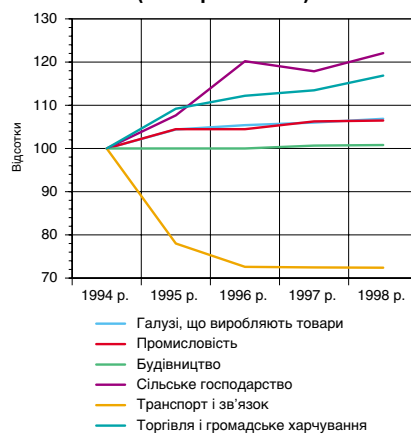
відношення дефлятора проміжного споживання і дефлятора випуску в сільському господарстві, торгівлі, громадському харчуванні та промисловості (див. графік 4)³, знаходиться вище рівня 100%. У будівництві вона відповідає 100%, а в транспорті та зв'язку опускається значно нижче. Це означає, що ця галузь, використовуючи свої монопольні переваги, накручуючи транспортну націнку й вартість послуг зв'язку, фактично перерозподіляла додану вартість інших галузей економіки на свою користь.

Перевищення росту дефлятора проміжного споживання негативно впливало на реальну додану вартість у сільському господарстві (див. графік 5) та промисловості (див. графік 6). Цінові ножиці чочевидь скорочували реальні доходи та фінансові ресурси даних галузей, що спричинилося до

подальшого їх занепаду.

Слід наголосити, що в економіці дефлятор випуску загалом відповідав дефлятору проміжного споживання. Тому причиною цінових деформацій і скорочення валової доданої вартості є не монетарна політика, а брак ефективних ринкових механізмів цінового перерозподілу прибутків. Держава впродовж багатьох років стримувала зростання цін

Графік 4. Дефлятор проміжного споживання відносно дефлятора випуску (1994 р. = 100%)

на сільгосппродукцію, але не втручалася у формування монопольно високих цін на послуги транспорту. В результаті прибуток від реалізації послуг галузі транспорту і зв'язку в 1998 році становив понад 50% відповідного показника для економіки в цілому.

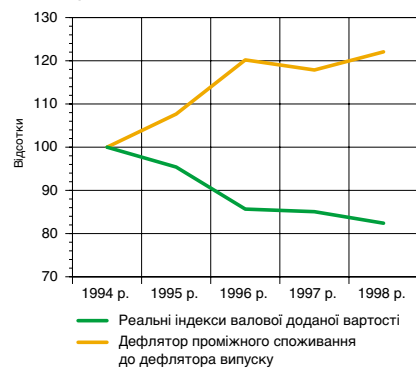
Усі цінові та відтворювальні деформації, які сформувалися у кризові роки, — взаємопов'язані і працюють на економічний занепад. Причини їх виникнення різні, та головна з них — відсутність механізмів формування й ефективного перерозподілу капіталу і доходів в умовах, коли адміністративні механізми скасовано, а ринкові — не створено. **Роками значні державні ресурси спрямовувалися на підтримку слабких та безперспективних виробництв, що негативно впливало на темпи й ефективність ринкових перетворень, формування конкурентного середовища.**

Тому одним із ключових чинників розвитку економіки (поряд з іншими факторами економічного зростання) є ліквідація цінових та галузевих диспропорцій у формуванні доданої вартості.

З огляду на це, розробляючи прогноз на 2000 рік, ми уважно стежили за поточними змінами динаміки структурних елементів ВВП, фінансових результатів підприємств, їх оборотних коштів, депозитів, кредитів, а також цінових пропорцій у структурах цін випуску окремих галузей.

У 1999 р. посилилася тенденція до розбалансованості відтворювальних пропорцій в обороті ВВП. Найбільшу деформацію у структурі ВВП за доходами спри-

Графік 5. Співвідношення дефляторів та реальні зміни доданої вартості у сільському господарстві (1994 р. = 100%)

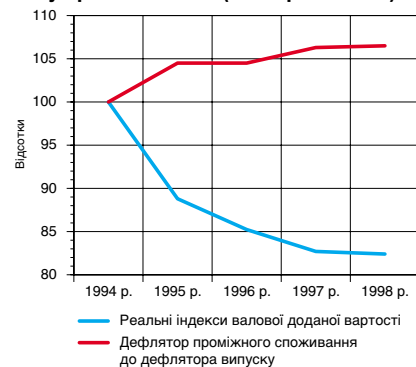

чиняє низький рівень фонду оплати праці та валового прибутку підприємств на фоні гіпертрофовано високої частки чистих податків.

Дві негативні тенденції, а саме: зниження зайнятості населення та перевищення темпів падіння реальної середньої заробітної плати над темпами реального зниження ВВП, — призвели до скорочення рівня фонду оплати праці у ВВП із 49.6% у першому півріччі 1998 р. до 43.9% (45.6% у фактичних цінах) у відповідному періоді 1999 р. При цьому реальна заробітна плата знизилася на 7%. Якщо ж урахувати зростаючу заборгованість із зарплати (яка на 1 липня перевищила 7 млрд. грн.), то рівень фактично оплаченої праці у ВВП виявиться ще нижчим. Так, за даними балансу грошових доходів і витрат населення, реальний обсяг грошових доходів (за винятком обов'язкових внесків та платежів) за січень—серпень 1999 р. зменшився порівняно з відповідним періодом 1998 р. на 13%. Отже, знизився і споживчий попит на товари та послуги. Не дивно, що й роздрібний товарооборот у свою чергу скоротився на 11.5%.

Домашні господарства частково компенсували скорочення оплати праці за рахунок своїх змішаних доходів — тенденція щодо їх зростання у 1999 році триває. Відтак у першому півріччі 1999 року частка валового прибутку та зміша-

Графік 6. Співвідношення дефляторів та реальні зміни доданої вартості у промисловості (1994 р. = 100%)

³ Розраховано за даними статистичного збірника Держкомстату України "Квартальні національних рахунків України за 1994—1998 роки" (Київ, 1999).

ного доходу порівняно з аналогічним періодом 1998 року дещо компенсувала скорочення оплати праці найманих працівників. **Та загалом зниження сукупних реальних доходів населення призвело до зменшення частки кінцевого споживання домашніх господарств — із 59.9% у першому півріччі 1998 року до 57.6% у першому півріччі 1999 року, а обсягів реального споживання — на 2.1%! Отож серед чинників економічного зростання у поточному році не маємо такого, як "пожвавлення споживчих процесів".**

Українським важливим фактором економічного зростання є розширення фінансових ресурсів підприємств. На перший погляд щодо цього нині спостерігаються супро-

За відсутності зростання реальних доходів нарощування оборотних коштів підприємств відбувається головним чином за рахунок збільшення їх заборгованості

тивні тенденції. За нашими оцінками, за перше півріччя 1999 року частка валового прибутку нефінансового сектора економіки в структурі ВВП збільшилася лише на 0.2%. Це результат реального зростання прибутку від реалізації товарів і послуг (на 0.2%) та обсягів амортизації. Водночас, за статистичними даними восьми місяців 1999 року, **фінансовий результат роботи галузей економіки реально знизився на 28% порівняно з аналогічним періодом 1998 року, в тому числі у промисловості — на 13.3%. Прибуток у промисловості реально скоротився на 2.9%, а збитки зросли на 9.3%.** Так зване зростання рентабельності у промисловості супроводжується скороченням її прибутковості. Рентабельність розраховують за показником прибутку від реалізації товарів і послуг, а прибутковість — за балансовим показником.

Отже, можемо зробити висновок, що наявні доходи сектора могли збільшитися лише за рахунок зменшення прямих податкових відрахувань до сектора загальнодержавного управління. У першому півріччі 1999 року порівняно з відповідним періодом минулого року на 12.6% скоротилися обсяги перерахованих податків на прибуток підприємств у консолідований бюджет, що разом зі зростанням заборгованості перед бюджетом та населенням вплинуло на реальне збільшення обсягів оборотних коштів підприємств — на 14.2% (промисловості — на 28.8%). Особливо зросли грошові кошти нефінансового сектора економіки. Так, депозити до запитання у національній валюті нефінансового сектора збільшилися на 29.3%, у ВКВ — на 19.8%.

Таким чином, за відсутності зростання реальних доходів підприємств зростан-

ня оборотних коштів відбулося переважно за рахунок збільшення заборгованості перед іншими секторами економіки.

Оборотні кошти почали зростати за рахунок кредитів. Так, за 9 місяців поточного року реальні залишки за кредитами в національній валюті зросли на 5%, а у ВКВ — на 4.5% (суб'єктам господарювання — відповідно на 3.7 і 3.9%). Реальний рівень довгострокового кредитування у національній валюті суб'єктів господарювання у вересні 1999 року порівняно з початком 1998 року становив лише 82.2%, а короткострокового — 66.5%.

Особливо зросло кредитування фізичних осіб: у національній валюті — на 15.3%, у ВКВ — на 45%. Оскільки значна частка навіть довгострокових кредитів використовується на поточні потреби (91.2%), нема підстав говорити про зрушення у бік розширення інвестицій в основний капітал.

Деякі підприємства продовжують "кредитуватися" за рахунок інших, "прокручуючи" чужі фінансові ресурси та не розраховуючись за боргами.

Відсутність суттєвих змін у нарощуванні власних заощаджень сектора нефінансових корпорацій продовжує негативно впливати на рівень капіталоутворення. У першому півріччі 1999 р. він становив лише 15.8% (за відповідний період 1998 р. — 17.7%). Одночасно знижується рівень нагромадження основного капіталу — з 18.6% у першому півріччі 1998 року до 17.3% у 1999 р. В реальному обчисленні інвестиції в основний капітал скоротилися на 8.4%.

Поява у першому півріччі поточного року в структурі використання ВВП значної частки позитивного чистого експорту (4.4%) порівняно з негативним сальдо минулого року (-3.5%) означає, що Україна, вирішуючи проблему сплати зовнішніх боргів, скорочує свої інвестиції, резерви та споживчі витрати, оскільки не має приросту ВВП. **Рівень інвестування економіки став нижчим за споживання основного капіталу! Така тенденція не закладає інвестиційного фундаменту зростання, особливо з огляду на те, що в 2000 році обсяги зовнішніх платежів зростуть ще більше.**

Щодо цінових деформацій у галузевому розподілі ВВП, то в другому кварталі 1999 р. з'явилися деякі позитивні зміни в галузях, що виробляють товари. Там дефлятор проміжного споживання став зростати меншими темпами, ніж дефлятор випуску, що є позитивною тенденцією вирівнювання зазначеного вище викривлення.

Отже, з огляду на існуючі макроекономічні відтворювальні пропорції в економіці України поки що не створено моделі

економічного зростання. Розраховувати на її формування можна лише за умови гармонізації відтворювальних секторних пропорцій в обороті ВВП, перерозподілу валових наявних доходів на користь сектора нефінансових корпорацій та домашніх господарств, а також припливу в країну прямих іноземних інвестицій.

У такій ситуації, за умови поліпшення цінових, галузевих та відтворювальних пропорцій у третьому й четвертому кварталах поточного року, за оптимістичним сценарієм у 2000 році можна розраховувати на припинення падіння ВВП. Для наступного року буде характерним скорочення виробництва на одних підприємствах і зростання на інших, конкурентоспроможніших. Серед останніх будуть ті, які пройшли стадію адаптації до ринкових умов, відновили виробництво, збільшили асортимент продукції, витіснили імпортерів, особливо у сфері товарів народного споживання (харчова та легка промисловість), активно шукають і знаходять зовнішні ринки збуту (сільське господар-

Не маючи приросту ВВП, Україна змушена скорочувати свої інвестиції, резерви та споживчі витрати, щоб вирішити проблему повернення зовнішніх боргів

ство) тощо. Доки в реальній економіці не налагоджено механізми ефективного перерозподілу доходів, її прибутковість не зросте, капітал відпливатиме в пошуках короткострокових прибутків.

З огляду на це та за умови мінімізації платежів за борговими зобов'язаннями уряду (без дефолту за російським сценарієм) головними тенденціями 2000 року будуть:

- ◆ певне зростання фінансових ресурсів підприємств, які виробляють товари;
- ◆ реальне скорочення надходжень і витрат консолідованого бюджету;
- ◆ реальне скорочення доходів і витрат населення;
- ◆ скорочення загального обсягу реального кінцевого споживання та капіталоутворення на фоні формування позитивного чистого експорту;
- ◆ девальвація гривні та інфляція темпами, вищими, ніж у 1999 році (підтримка необхідного інфляційного фону для перерозподілу фінансових ресурсів у виробників);
- ◆ стабілізація рівня ВВП.

Статтю підготовлено за матеріалами доповіді під час круглого столу "Стратегія економічного зростання в Україні", проведеного Інститутом економічного прогнозування НАНУ 18 жовтня 1999 року.

Точка зору /

Валютна політика та інвестиції

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Перехід до економічного зростання у ході трансформації адміністративно-командної економіки в ринкову тісно пов'язаний із ефективністю управління державою інвестиційним процесом.

Деякі економісти вважають, що проблеми перехідних економік можна розв'язати без державного втручання, лише за рахунок ринкових сил. Однак це — політика, типова для XIX століття. Ринкова економіка постійно породжує суперечності та проблеми, які неможливо ефективно вирішити, застосовуючи виключно ринкові механізми. Обставини, за яких упродовж двох останніх століть ішли до процвітання Англія, Сполучені Штати та інші розвинуті країни, чий досвід рекомендують країнам із перехідною економікою, суттєво відрізняються від нинішньої ситуації. Щоб підтримувати соціально-економічну стабільність суспільства, держава має забезпечити сумісність важелів її впливу на процеси господарювання із ринковим середовищем із метою послаблення негативного впливу структурних диспропорцій у економіці та циклічних коливань попиту, зокрема на мотивації капіталовкладень. У країнах, що розвиваються, держава відіграє не лише регулюючу, а й системотворчу роль, яка є тим ефективнішою, чим більшою довірою суб'єктів господарювання вона користується та чим більшими фінансовими можливостями володіє. Перехідний період характеризується власне поступовим переходом державного апарату від методів прямого управління (план — закон, як правило, забезпечуваний адміністративним примусом) до ринкових методів регулювання (формулювання цілей, досягнення яких мотивується матеріально) в міру створення ринкового середовища. Завданням державного регулювання при цьому є досягнення компромісу між численними груповими інтересами з урахуванням співвідношення сил соціальних партнерів. Зрозуміло, заслуговує на увагу не так питання про доцільність державного регулювання ринкової економіки, як питання про межі такого регулювання та його форми.

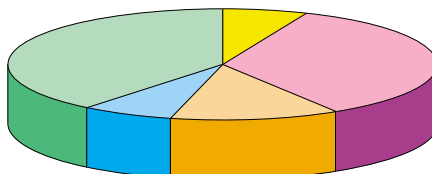
При розробці державою інвести-

ційної стратегії слід визначити *тип інвестиційної моделі, джерела фінансування, систему гарантій, мету інвестування* тощо.

Інституційна структура віддзеркалює відносини між фінансовими посередниками (банками, фінансово-кредитними установами та фондовими біржами), позичальниками і кредиторами (офіційними інвесторами в особі центральних банків, державних установ, міжнародних організацій; комерційними банками, страховими компаніями, пенсійними фондами, транснаціональними компаніями, приватними фірмами). Зокрема, американським типом інвестиційної моделі (переважаючий вплив фондового ринку) на відміну від континентального (прямодна роль банківської системи) передбачається зовнішній контроль за проектами та коротші цикли прийняття інвестиційних рішень. Щодо тенденцій розвитку функціональної структури світового ринку капіталів, то слід відзначити процес сек'юритизації, тобто перехід позичальників від кредитних форм надання позик до випуску цінних паперів (зокрема, єврооблігацій, коли банки виступають посередниками між позичальниками та безпосередніми кредиторами).

Із глобалізацією руху капіталу загальні темпи зростання міжнародних інвестицій стали істотно перевищувати темпи зростання міжнародної торгівлі товарами. Зокрема, збільшується частка прямих інвестицій у загальному обсязі приватного й державного капіталу (в 1990-ті роки — близько 33%). Вивезення державного капіталу теж зростає і становить сьогодні чверть від загального обсягу експорту капіталу. Втім, ці

Структура зовнішнього довгострокового боргу України за використанням кредитів (за станом на 01.07.1999 року)

Боргові зобов'язання перед країнами СНД за енергоносії	34.7%
Кредити на фінансування дефіциту державного бюджету та підтримку платіжного балансу (МВФ, ЄС, уряди іноземних держав, позики приватних кредиторів)	39.3%
Зв'язані кредити в рамках міждержавних та міжурядових домовленостей	6.5%
Інвестиційні кредити, залучені державою або під державні гарантії	12.7%
Довгострокові негарантовані кредити, залучені приватними позичальниками в рамках власних проектів розвитку	6.8%

Тетяна Мусієнко

Начальник відділу міждержавних відносин департаменту валютного регулювання Національного банку України

процеси більше стосуються країн із розвинутою економікою (на них припадає близько 70% від загального обсягу іноземних інвестицій). Частка країн, що розвиваються, на світовому ринку позичкового капіталу постійно зменшується. Водночас серед цих країн іноземні інвестиції розподіляються досить нерівномірно. Починаючи з 1992 року, зарубіжні компанії інвестували в Китай понад 270 млрд. доларів США, тобто майже половину всіх інвестицій у країни, що розвиваються. Прямі іноземні інвестиції в Україну за роки незалежності становили 2.9 млрд. доларів, або менше 7% від ВВП (за станом на кінець I півріччя 1999 року), що є одним із найнижчих показників серед пост-соціалістичних країн у розрахунку на душу населення. Зокрема, іноземні інвестиції у вітчизняну банківську систему становлять нині у доларовому еквіваленті 180 млн. доларів, або близько 6% від загальної суми зареєстрованих статутних фондів українських комерційних банків (нині в Україні функціонує 26 банків за участю іноземного капіталу).

Основні обсяги іноземного капіталу, враховуючи їх швидку окупність, вкладені в харчову промисловість — 622 млн. дол. США (21% від загального обсягу) та внутрішню торгівлю — 501 млн. дол. США (17%).

У цій ситуації зростає роль державного регулювання щодо забезпечення адекватних механізмів інвестування, зокрема, акумуляції та ефективного використання внутрішніх ресурсів суспільства, створення умов для повернення капіталу в країну тощо.

Невід'ємним елементом ефективного механізму інвестування є система гарантій, яка покликана забезпечувати умови для досягнення кінцевих цілей фінансування, задаючи параметри його окремих ланок. Нею має передбачатися не лише формування страхових резервних фондів на покриття кредитних ризиків, фонду гарантування вкладів населення, інших страхових фондів, які вже нині стають вагомим фактором

зміцнення довіри до вітчизняної банківської системи та інших інвестиційних інститутів. Так, потребує коригування діючий у даний час механізм використання іноземних кредитів, залучених під гарантію уряду України, коли право на користування ними надається юридичній особі-резиденту згідно з рішенням Кабінету Міністрів за поданням Валютно-кредитної ради. Тобто всі комерційні ризики щодо повернення іноземних кредитів у разі ненадання уповноваженим урядом банком-агентом зустрічних гарантій відшкодовуються із державного бюджету. Такий порядок збільшує витрати держбюджету і не сприяє підвищенню ефективності інвестиційних рішень.

Слід зазначити, що у структурі зовнішнього довгострокового боргу (він сягає нині 13.2 млрд. доларів, з яких 12.3 млрд., або 93% припадає на державний та гарантований державою) інвестиційний капітал (зокрема кредити, надані ЄБРР та іноземними банківськими установами під державні гарантії) становить лише незначну частку. Основні обсяги — це борги за енергоносії (країни СНД), кредити, надані для підтримки платіжного балансу та фінансування дефіциту державного бюджету (МВФ, Євросоюз, інші офіційні кредитори, іноземні кредитні установи, єврооблігації), зв'язані кредити для закупівлі товарів (у рамках міждержавних та міжурядових домовленостей). Зважаючи на брак прямих іноземних інвестицій у країну та значні обсяги зовнішнього боргу (у першому півріччі поточного року сукупні платежі з його обслуговування сягнули 15% від експорту товарів та послуг), зазначена структура зовнішніх кредитів (див. графік) може негативно позначитися на структурній реформі в Україні. Її ВВП постійно падає і нині становить лише 37% від рівня 1990 року; прискорилися темпи старіння основних фондів; погіршилася структура виробництва з превалюванням сировинних галузей та галузей, що випускають продукцію з низьким ступенем обробки. Від 1990 року частка енергоємних та сировинних галузей (металургії, електроенергетики, паливної промисловості) збільшилась із 21 до 50% від ВВП, тоді як машинобудування і харчової промисловості — зменшилась більш як на 40%, а легкої промисловості — у вісім разів (до 1.5%).

Стосовно вибору стратегічних цілей інвестування доводиться констатувати, що державні економічні програми та концепції не містять системи підпорядкованих цілей (дерева цілей), визначених економічними інтересами держави. Цілі забезпечення державної еко-

номічної політики (зокрема, перелік пріоритетних галузей) підміняються в них індикаторами (наприклад, фінансовими), які, по суті, не є самоціллю і повинні лише сигналізувати про відхилення від цілей. Бракує також аналізу відповідності вибраних інструментів державного регулювання економікою заявленим цілям, сумісності окремих засобів регулювання тощо.

ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА ТА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЦЕС

З огляду на те, що при вирішенні проблем системних перетворень питання фінансової стабілізації мають підпорядковане значення, валютна політика повинна враховувати потреби інвестиційного процесу в країні та активно йому сприяти. Водночас існує зворотний вплив інвестиційного процесу на її цілі, зокрема на динаміку курсу.

Оскільки валютна політика — це комплекс заходів, здійснюваних у сфері міжнародних валютних та інших відносин як центральними банками, так і органами державного управління, її реалізацією має передбачатися високий ступінь координації рішень усіх зацікавлених структур із метою забезпечення поточних (тактичних) та кінцевих (стратегічних) цілей економічної політики. При цьому необхідно коригувати проміжні (опосередковані) цілі, щоб забезпечити кінцеві: стабільність цін, високу зайнятість, економічне зростання та підтримку рівноваги платіжного балансу.

Основними інструментами валютної політики є:

- ♦ валютне регулювання;
- ♦ дисконтна політика;
- ♦ девізна політика;
- ♦ вибір режиму (системи) валютних курсів;
- ♦ зміна зовнішньоторговельного режиму;
- ♦ участь у міжнародних договорах тощо.

Чинним законодавством у сфері валютного регулювання створено умови для нормального проведення розрахунків між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України й інших держав за принципами світової торговельної та банківської практики.

У вересні 1996 року наша країна заявила про приєднання до Статті VIII Статуту МВФ і, отже, зобов'язалася не запроваджувати обмежень на здійснення поточних операцій платіжного балансу, в тому числі щодо повернення іноземних кредитів, репатріації іноземних власних коштів та нарахований

відсотків, комісій, пені, переказу за кордон страхових платежів тощо.

Для здійснення інвестиційної діяльності в Україні іноземні інвестори мають право відкривати рахунки в уповноважених українських банках як у національній, так і в іноземній валюті. Відкриття рахунків резидентами України та інвестування за межі країни підлягає ліцензуванню НБУ.

Щоб заохотити іноземних кредиторів, НБУ у травні 1997 року замість процедури ліцензування одержання резидентами кредитів у іноземній валюті запровадив процедуру їх реєстрації. Приватні негарантовані державою запозичення становлять нині 0.9 млрд. доларів США.

У квітні 1998 року скасовано обмеження щодо іноземного інвестування у банківську систему України.

Іноземна валюта, яку банк отримав у вигляді сплати іноземним інвестором відповідної частки статутного капіталу, може використовуватися при здійсненні банківських операцій, у тому числі й при наданні кредитів у іноземній валюті, на тих же умовах, на яких надають банки-резиденти, капітал котрих сформовано без участі іноземних інвесторів.

У березні 1999 року НБУ скасував обмеження, запроваджені як тимчасові антикризові заходи, щодо надання комерційними банками резидентам кредитів у іноземній валюті та в гривнях (із подальшим конвертуванням коштів у іноземну валюту) для виконання зобов'язань за зовнішньоекономічними контрактами, а також обмеження щодо розмірів відсоткових ставок за позиками резидентів у нерезидентів у іноземній валюті. Крім того, з 19 березня поточного року лібералізовано порядок функціонування валютного ринку: комерційним банкам дозволено проводити безготівкові операції з купівлі-продажу іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України за вільним договірним курсом, без обмеження маржі та комісійної винагороди. Запроваджено також новий порядок установа і використання офіційного обмінного курсу гривні щодо іноземних валют, яким передбачено формування курсу гривні щодо долара США на підставі інформації про курси та обсяги операцій на міжбанківському валютному ринку.

Із кінця червня 1999 року, щоб забезпечити виконання домовленостей із МВФ за програмою EFF, скасовано останнє антикризове обмеження, а саме: на здійснення попередньої (авансової) оплати резидентами імпортерів контрактів. Хоча відповідна система валютних обмежень (валютного контролю)

за низьких обсягів валютних резервів сприяла б стабілізації руху капіталу, послабленню тиску спекулятивних операцій, збалансуванню попиту і пропозиції іноземної валюти на валютному ринку України та уникненню негативного впливу застосування альтернативних монетарних інструментів на процес кредитування реальної економіки. Тим більше, що вимоги Статті VIII Статуту МВФ залишають деякі можливості для маневру в цій сфері (див. "Вісник НБУ", 1999 р., № 5, стор. 23, 24).

ВИБІР ЗАСОБІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ВАРТІСТЬ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ

Шодо інших складових інвестиційного клімату, які стосуються валютної політики, зауважимо: уряд України не виробив конструктивних підходів до вирішення проблеми конфлікту цілей, що негативно позначається на інвестиційному процесі. Зовнішньоторговельна політика країни не відповідає завданню забезпечити рівновагу платіжного балансу, а відтак і стабільність валютного курсу. Оскільки на попит на іноземну валюту опосередковано (через формування зобов'язань резидентів перед нерезидентами) впливає тарифне та нетарифне регулювання імпорту, його застосування, без порушення вимог Статті VIII Статуту МВФ, сприяло б підтриманню рівноваги на валютному ринку, а відтак послабленню навантаження на монетарні інструменти.

Щоб контролювати ліквідність комерційних банків, НБУ ще від часу азіатської кризи 1997 року змушений тримати на високому рівні облікову ставку (нині вона становить 45%) та резервні вимоги щодо комерційних банків (17% від обсягу депозитів). Такі монетарні заходи пригнічують кредитну функцію комерційних банків. Так, у травні поточного року виявилася тенденція до зниження кредитних вкладень комерційних банків у економіку в національній та іноземній валютах (за травень вони становили 323 млн. гривень). На початок вересня поточного року комерційні банки вклали в економіку всього 10.5 млрд. грн. кредитних коштів. Причому питома вага інвестиційних кредитів у загальних обсягах кредитування реальної економіки становила лише 20%. Зокрема, це стримує розвиток малого та середнього бізнесу в Україні (банківський кредит є практично безальтернативним джерелом фінансування інвестицій у цю сферу).

Актуальним нині бачиться не вступ

України до ГАТТ/СОТ, а реалізація Угоди про вільну торгівлю країн СНД, укладеної 15 квітня 1994 року, зі змінами та доповненнями до неї від 2 квітня 1999 року, створення згідно з Угодою про партнерство і співробітництво зони вільної торгівлі між країнами ЄС та Україною (на ці регіони припадає близько 70% нашого зовнішньоторговельного обороту) та здобуття нею статусу країни з ринковою економікою.

Зауважимо, що основні обсяги пропозиції національних грошей унаслідок стагнації ринку ОВДП спрямовуються на фінансування дефіциту державного бюджету (оскільки Національний банк є чи не єдиним покупцем цінних паперів уряду на первинному ринку). На придбання ж іноземної валюти у резерви НБУ та на рефінансування комерційних банків іде близько 20% від обсягу кредитної емісії. Це ускладнює рефінансування Національним банком комерційних банків та послаблює вплив облікової ставки на рівень кредитних ставок кінцевого позичальника.

Зрозуміло, що впровадження зазначених заходів валютної політики і зниження облікової ставки НБУ та резервних вимог щодо комерційних банків сприятимуть збільшенню обсягів кредитування реальної економіки у разі зменшення кредитних ризиків, поліпшення умов конкуренції на ринку кредитних ресурсів та посилення засад діяльності фондового ринку. Зважаючи на відновлення у перспективі функціонування ринку державних цінних паперів, **доцільно в законодавчому порядку обмежити дохідність за ОВДП середньою дохідністю за кредитами комерційних банків суб'єктам господарювання, щоб не порушувати ринкову мотивацію діяльності приватних фінансових інститутів.** При цьому вирішального значення для забезпечення динамічної рівноваги суміжних фінансових ринків (валютного, кредитного та фондового) набувають заходи у сфері бюджетної політики.

Законодавство економічно розвинутих країн містить норми, які визначають межі державного втручання у фінансові ринки, аби не порушувати ринкових процесів. Так, законами про центральні банки (Закон України "Про Національний банк" щодо цього — не виняток), як правило, заборонено купівлю боргових зобов'язань не за ринковими ставками безпосередньо у емітента, в тому числі й в уряді. Такі операції емісійного банку на відкритому ринку дозволено лише в разі реалізації процентної політики та політики ліквідності з метою забезпечення стабільних умов грошового ринку.

Аналогічними мають бути підходи до

дій уряду на ринку позичкового капіталу. Якщо пропозиція кредитних ресурсів на ринку капіталів зростає повільніше, ніж обсяги державних внутрішніх запозичень, підвищується попит на позичковий капітал, а відтак і його вартість. У цій ситуації конкуренція приватних суб'єктів господарювання та держави за кредитні ресурси не рівна. Межею урядових запозичень капіталу на внутрішньому ринку має бути ефективність державних інвестицій для структурної трансформації економіки, що становить одну з головних функцій держави у господарській сфері. В Україні впродовж останніх років поряд зі зростанням внутрішнього та зовнішнього боргу спостерігається скорочення державних витрат на інвестиції у виробництво та інфраструктуру. Основна частина державних запозичень використовується на споживання.

РЕЖИМ КУРСОУТВОРЕННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

На зовнішньоекономічну діяльність країни, структуру виробництва, споживання, рух капіталу відчутно впливають вибір режиму курсоутворення та динаміка валютного курсу. Стабільність курсу національної валюти — суттєва складова привабливості інвестиційного клімату.

За класифікацією МВФ, у світі нині застосовують п'ять основних режимів валютних курсів: фіксований щодо однієї валюти, фіксований щодо кошика валют, обмежено гнучкий, із керованою гнучкістю та плаваючий.

Кожен валютний режим має певні переваги та вади. Плаваючий курс дає змогу діяти незалежно від стану платіжного балансу, тобто проводити монетарну політику, яка не зобов'язує підтримувати валютний курс у заявлених межах. Але йому зазвичай притаманна нестабільність, спричинювана зокрема спекуляцією. Проте й фіксовані валютні курси можуть дорого обійтися економіці, оскільки вони нерідко підтримуються за рахунок підвищення процентних ставок, до того ж перехід до іншого валютного режиму пов'язаний із певними труднощами. За сучасних умов режими фіксованого та вільно плаваючого курсів у чистому вигляді не практикують — застосовують їх модифікації: фіксований, але регульований валютний курс та курс керованого плавання. Різниця між цими полярними режимами стосується технічної сторони підтримки стабільності валютних курсів, коли вони коливаються один щодо іншого. Але й ця, суто операційна різни-

ця поступово стирається. За умов зростання мобільності капіталу та впливу низки інших факторів країнам доводиться вдаватися до все частіших та незначніших коригувань офіційно встановлених валютних паритетів. Із метою залучення капіталу гнучкі валютні режими поєднують із різними схемами страхування, зокрема кредитного.

Україна використовувала кілька режимів валютного курсу — від плаваючого до фіксованого з подальшим переходом до керованого плаваючого курсу. Впродовж 1996 та першої половини 1997 року курс національної грошової одиниці фактично коливався у межах утвореного валютного коридору 1.7—1.9 грн. за долар США. З другого півріччя 1997 року і донині в Україні встановлюються межі граничних коливань курсу гривні щодо долара США (валютний коридор).

За будь-яких режимів завдання валютної політики полягає у підтримці відносної стабільності курсу національної валюти. Так, унаслідок серпневої кризи 1998 року в Росії загальна сума статутного капіталу комерційних банків збільшилася на 461 млн. грн. і становила на кінець року 2097 млн. грн., тоді як його еквівалент у доларах зменшився з 861 млн. до 612 млн. доларів США. Однак запровадження в Україні плаваючого курсу за умов відсутності розвинутих фінансових ринків (що не дозволяє НБУ застосовувати для регулювання обмінного курсу інструменти непрямої опосередкованої дії, а саме операції на відкритому ринку) може призвести до нестабільності валютних курсів. Таку невідповідність між курсовим режимом і наявними інструментами регулювання обмінного курсу НБУ за нинішньої ситуації змушений буде компенсувати проведенням іще жорсткішої монетарної політики. Відсутність в Україні форвардного валютного ринку перешкоджає становленню механізмів страхування курсових ризиків, що теж негативно впливає на інвестиційний процес. До того ж до забезпечення структурної трансформації в Україні **глибоку девальвацію гривні не можна розглядати як альтернативний західом державного регулювання інструмент стимулювання економічного зростання (за рахунок збільшення експорту внаслідок перерозподілу ресурсів на користь експортерів) через нееластичність експорту.** Незважаючи на значну девальвацію гривні у 1998 та 1999 роках український експорт скоротився торік на 11%, у першому кварталі 1999 року — на 19%, у другому — на 17%. Надходження валютної виручки на коррахунки від експорту товарів лише за минулий рік знизилися

майже на 17%. Значне падіння обсягів експорту до країн СНД, зокрема до Російської Федерації, зумовлене **не так втратами від курсових різниць, як спадом вітчизняного виробництва, його високою собівартістю, низькою якістю наших товарів, введенням нових торговельних обмежень у державах — торговельних партнерах України, посиленням конкуренції на світовому ринку, антидемпінговими розслідуваннями** (високотехнологічні товари менше потерпають від цінкових диспаритетів та зміни кон'юнктури на світових ринках). Товарна структура українського експорту протягом кількох років не змінювалась, як не змінювався перелік товарів, що забезпечують валютні надходження до країни. В основному це продовольчі товари, сировина, продукція металургії та хімічної промисловості, вартість яких на зовнішніх ринках падає, що змушує нарощувати їх фізичні обсяги. За таких умов переорієнтація експортних потоків теж є проблематичною. Насправді країни з нижчою продуктивністю, якістю та складністю праці змушені утримуватися на зовнішніх ринках за рахунок заниження експортних цін порівняно з національними витратами виробництва, тобто більше вивозити на одиницю імпорту товарів, що призводить до нееквівалентного міжнародного економічного обміну. Таким чином, щоб **економіка виграла від девальвації курсу національної валюти, необхідно мати певну структуру виробництва (зокрема експортного) та споживання, можливості щодо заміни імпорту та зовнішні ринки збуту.** Слід враховувати також значний рівень імпортової складової у собівартості українського експорту, що означає імпорт інфляції та подорожчання обслуговування зовнішнього боргу у разі заниженого курсу гривні.

Крайньою формою фіксованих валютних курсів є режим валютного бюро (currency-board), який не дає змоги задіяти механізми рефінансування центрального банку для підтримки ліквідності банківської системи, оскільки пропозиція національних грошей безпосередньо залежить від накопичення валютних резервів. Це призводить до негнучкості національної кредитної політики, зокрема, інвестиційний процес ставиться у жорстку залежність від стану платіжного балансу, особливо експорту. Фактично іноземна валюта опосередковано стає національною валютою. Отож при домінуванні в країні банківського механізму інвестування та браку зовнішніх інвестицій зміни в структурі економіки за такої моделі курсоутворення цілковито залежатимуть від **поточної кон'юнктури** міжнародних

ринків товарів, що ускладнить реалізацію національної стратегії структурної перебудови. Такий валютний режим запроваджено, зокрема, в Аргентині, Болгарії, Гонконгу та Естонії. У разі скасування заборони на використання в країні іноземної валюти як засобу платежу вона стає власне національною валютою, що вже маємо у латиноамериканських країнах — Сальвадорі та Панамі (долар США), а також у Косові (німецька марка).

МІЖНАРОДНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РУХУ КАПІТАЛУ ТА ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ

Сьогодні Україні властива традиційна торговельна модель зовнішньоекономічних відносин, тоді як усі види ресурсів оптимально використовуються за участі в сучасних інвестиційно-виробничих системах (транснаціональних корпораціях). Платіжна криза, зокрема у міждержавних розрахунках, теж негативно впливає на процес інвестування, робить проблематичним не лише розширене, а й просте відтворення виробництва.

Із часу розпаду СРСР та розбудови країнами СНД власних платіжних систем їм так і не вдалося подолати дисбаланс у зовнішній торгівлі, зумовлений високим рівнем кооперації між економіками республік. Практично всі країни СНД, за винятком Росії і Туркменістану, мають від'ємне сальдо торговельного балансу.

Дефіцит вільно конвертованої валюти у зовнішній торгівлі країн СНД певною мірою вдалося компенсувати за рахунок використання національних валют і бартеру.

Ще 1993 року країни СНД для розв'язання платіжної кризи, що виникла після розпаду СРСР, уклали Угоду про заснування Міждержавного банку (МБ), за допомогою якого планували проводити багатосторонній кліринг платежів через рахунки центральних банків. Однак МБ так і не розпочав діяльності згідно зі статутними функціями, оскільки не було визначено резервну валюту та джерело створення резервних фондів для врегулювання сальдо за кліринговими розрахунками.

Упродовж 1995—1996 рр. робилися спроби розробити новий Статут МБ, зокрема визначити роль банку як **інвестиційного інституту.** Однак за браком коштів реалізувати цю ідею не вдалося. Нині Міждержавний банк практично перетворився на звичайний комерційний банк зі специфічними повно-

важеннями міжнародної організації. Відтак Україна у 1997 році заявила про свій вихід із МБ.

Нині засновники МБ розглядають можливість його функціонування як інвестиційного банку у вирішенні проблеми врегулювання міждержавної заборгованості, зокрема в майновій формі, шляхом конверсії боргів у інвестиції.

Поки що не вельми продуктивним було для України також членство у Чорноморському банку торгівлі та розвитку (ЧБТР), заснованому з метою фінансування проектів, які становлять спільний інтерес для країн регіону.

Національний механізм регулювання зарубіжних інвестицій в Україні вже пройшов необхідну початкову стадію формування, але ще потребує структурної адаптації до глобального інвестиційного процесу. Зважаючи, що міжнародні організації перейшли від розробки принципів у сфері руху капіталів до запровадження обов'язкових загальних норм через процедуру ратифікації міжнародних договорів, Україна має кілька шляхів такої адап-

тації. Один із них — вносити відповідні зміни у національне законодавство та брати на себе певні зобов'язання без вступу в міжнародні організації — такі, як, скажімо, ГАТТ/СОТ, структури ЄС, що, власне, і практикується в Україні. Другим варіантом передбачається внесення змін у національне законодавство зі вступом у міжнародну організацію або приєднання до відповідних статей міжнародних угод (наприклад, Статуту МВФ). Зрозуміло, що для отримання переваг від адаптації національного законодавства до міжнародних норм необхідно прискорити економічну трансформацію країни в цілому. Зволікання щодо цього позбавляє Україну необхідних зовнішніх ресурсів та стимулів підвищення національного виробництва.

Незважаючи на те, що жоден регіон світу не лібералізував законодавство у сфері іноземних інвестицій так якісно й послідовно, як східноєвропейські країни, обсяги іноземних інвестицій тут значно нижчі, ніж питома вага цих країн у світовій торгівлі. Лише декілька з них, зокрема Чехія та Угорщина, наблизили

інвестиційний клімат до потреб глобального інвестиційного процесу. Отож лібералізація законодавства у сфері іноземних інвестицій не є достатньою умовою для отримання іноземних інвестицій.

На цьому, перехідному для України етапі предмет переговорів має становити не так подальша повна лібералізація національного законодавства щодо руху капіталів відповідно до міжнародних норм, як зближення національного законодавства у цій сфері на регіональному рівні. Зокрема, в рамках Економічного Союзу країн СНД у березні 1998 році підписано Конвенцію про транснаціональні корпорації, розглядаються проекти Конвенції “Про координацію діяльності держав — учасниць СНД на ринках цінних паперів” та Конвенції “Про єдині принципи укладення міжнародних угод про заставу в державах — учасницях СНД”.

Автор висловлює подяку головному економісту департаменту валютного регулювання НБУ Тетяні Розмаїтій за упорядкування графіка.

ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ, ЯКИЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ ОДИН РАЗ НА МІСЯЦЬ (за жовтень 1999 року)*

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс				
1	112 BYB	10000 білоруських рублів	0.1419	18	434 LYD	100 лівійських динарів	993.2667
2	100 BGL	100 болгарських левів	240.3840	19	470 MTL	100 мальтійських лір	1110.7604
3	986 BRL	100 бразильських реалів	233.4657	20	484 MXN	100 мексиканських нових песо	47.7685
4	051 AMD	10000 вірменських драмів	84.5078	21	496 MNT	10000 монгольських тугриків	44.0482
5	410 KRW	1000 вон Республіки Корея	3.6909	22	554 NZD	100 новозеландських доларів	231.5307
6	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	3.1940	23	586 PKR	100 пакистанських рупій	8.6329
7	381 GEL	100 грузинських ларі	240.3065	24	604 PEN	100 перуанських нових солів	130.1981
8	344 HKD	100 доларів Гонконгу	57.5466	25	408 KPW	100 північнокорейських вон	203.1682
9	818 EGP	100 єгипетських фунтів	130.8920	26	642 ROL	10000 румунських леїв	2.7269
10	218 ECS	1000 екваторських сукре	0.2921	27	682 SAR	100 саудівських ріялів	119.1761
11	376 ILS	100 ізраїльських шекелів	104.2617	28	760 SYP	100 сирійських фунтів	10.4554
12	356 INR	1000 індійських рупій	102.5866	29	705 SIT	100 словенських толарів	2.3756
13	364 IRR	1000 іранських ріалів	1.4899	30	901 TWD	100 нових тайванських доларів	14.0568
14	368 IQD	100 іракських динарів	138.5996	31	762 TJR	1000 таджицьких рублів	3.1126
15	417 KGS	100 киргизьких сомів	10.3961	32	952 XOF	1000 франків КФА	7.1322
16	414 KWD	100 кувейтських динарів	1472.7183	33	152 CLP	1000 чилійських песо	8.4358
17	422 LBP	1000 ліванських фунтів	2.9758	34	191 HRK	100 хорватських кун	61.3077
				35	156 CNY	100 юанів Ренмінбі (Китай)	53.9982
				36	255	100 доларів США за розр. із Індією	357.5760

* Курс встановлено з 01.10.1999 року.

Матеріал підготовлено департаментом валютного регулювання Національного банку України.

Офіційний курс гривні щодо інозе мних
Національним банком України щод

№ п/п	Код валюти	Назва валюти						
			01.10.1999 р.	02.10.1999 р.	03.10.1999 р.	04.10.1999 р.	05.10.1999 р.	06.10.1999 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	289.9163	293.1171	293.1171	293.1171	293.3798	296.7024
2	040 ATS	100 австрійських шилінгів	34.5427	34.7366	34.7366	34.7366	34.6654	34.6138
3	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	734.0814	735.4763	735.4763	735.4763	737.3724	737.7577
4	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	10.3238	10.3208	10.3208	10.3208	10.3083	10.3248
5	056 BEF	1000 бельгійських франків	117.8282	118.4896	118.4896	118.4896	118.2468	118.0708
6	112 BYB	1000 білоруських рублів	—	—	—	—	0.1385	0.1386
7	300 GRD	1000 грецьких драхм	14.4605	14.5439	14.5439	14.5439	14.5097	14.4969
8	208 DKK	100 датських крон	63.9452	64.3016	64.3016	64.3016	64.1681	64.0829
9	840 USD	100 доларів США	445.6800	445.5500	445.5500	445.5500	445.0100	445.7200
10	233 EEK	100 естонських крон	30.3783	30.5489	30.5489	30.5489	30.4863	30.4409
11	352 ISK	100 ісландських крон	6.2111	6.2625	6.2625	6.2625	6.2535	6.2779
12	372 IEP	100 ірландських фунтів	603.5290	606.9171	606.9171	606.9171	605.6730	604.7717
13	724 ESP	1000 іспанських песет	28.5672	28.7275	28.7275	28.7275	28.6687	28.6260
14	380 ITL	10000 італійських лір	24.5481	24.6859	24.6859	24.6859	24.6353	24.5987
15	124 CAD	100 канадських доларів	303.6786	304.4497	304.4497	304.4497	301.7308	303.7992
16	398 KZT	100 казахстанських тенге	3.1834	3.1825	3.1825	3.1825	3.1561	3.1611
17	428 LVL	100 латвійських латів	769.7409	769.5164	769.5164	769.5164	768.5838	769.8100
18	440 LTL	100 литовських літів	111.4200	111.3875	111.3875	111.3875	111.2525	111.4300
19	498 MDL	100 молдовських лейв	40.6865	40.6746	40.6746	40.6746	40.6242	40.6890
20	528 NLG	100 нідерландських гульденів	215.6898	216.9006	216.9006	216.9006	216.4560	216.1339
21	280 DEM	100 німецьких марок	243.0261	244.3904	244.3904	244.3904	243.8894	243.5265
22	578 NOK	100 норвезьких крон	57.3986	57.9588	57.9588	57.9588	57.9032	57.8556
23	985 PLN	100 польських злотих	109.0082	108.9764	108.9764	108.9764	108.8443	109.0180
24	620 PTE	100 португальських ескудо	2.3709	2.3842	2.3842	2.3842	2.3793	2.3758
25	810 RUR	10 російських рублів	1.7792	1.7681	1.7681	1.7681	1.7458	1.7209
26	702 SGD	100 сингапурських доларів	260.4032	260.3272	260.3272	260.3272	260.0117	260.4265
27	703 SKK	100 словацьких крон	10.7902	10.7871	10.7871	10.7871	10.7740	10.7912
28	792 TRL	10000 турецьких лір	0.0964	0.0964	0.0964	0.0964	0.0963	0.0964
29	795 TMM	10000 туркменських манатів	8.5708	8.5683	8.5683	8.5683	8.5579	8.5715
30	348 HUF	1000 угорських форинтів	18.2275	18.2222	18.2222	18.2222	18.2001	18.2291
31	860 UZS	100 узбецьких сумів	3.2882	3.2872	3.2872	3.2872	3.2745	3.2798
32	246 FIM	100 фінських марок	79.9427	80.3915	80.3915	80.3915	80.2267	80.1073
33	250 FRF	100 французьких франків	72.4617	72.8685	72.8685	72.8685	72.7191	72.6109
34	203 CZK	100 чеських крон	12.9803	12.9766	12.9766	12.9766	12.9608	12.9815
35	752 SEK	100 шведських крон	54.4870	54.6738	54.6738	54.6738	54.4714	54.8381
36	756 CHF	100 швейцарських франків	297.6876	299.0216	299.0216	299.0216	299.7212	298.9558
37	392 JPY	1000 японських єн	42.1867	42.2063	42.2063	42.2063	41.9900	41.7877
38	978 EUR	100 євро	475.3177	477.9860	477.9860	477.9860	477.0062	476.2964
39	960 XDR	100 СПЗ	620.9586	621.9387	621.9387	621.9387	618.3843	617.9600
			16.10.1999 р.	17.10.1999 р.	18.10.1999 р.	19.10.1999 р.	20.10.1999 р.	21.10.1999 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	288.8591	288.8591	288.8591	286.8490	288.4822	290.0513
2	040 ATS	100 австрійських шилінгів	35.2018	35.2018	35.2018	35.1820	35.0658	35.0394
3	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	743.0401	743.0401	743.0401	743.7626	745.3124	746.3656
4	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	10.2924	10.2924	10.2924	10.2875	10.3009	10.3323
5	056 BEF	1000 бельгійських франків	120.0766	120.0766	120.0766	120.0090	119.6124	119.5224
6	112 BYB	1000 білоруських рублів	0.1240	0.1240	0.1240	0.1246	0.1239	0.1240
7	300 GRD	1000 грецьких драхм	14.7163	14.7163	14.7163	14.7036	14.6536	14.6373
8	208 DKK	100 датських крон	65.1628	65.1628	65.1628	65.1226	64.9100	64.8638
9	840 USD	100 доларів США	445.6600	445.6600	445.6600	445.4500	446.0300	447.3900
10	233 EEK	100 естонських крон	30.9580	30.9580	30.9580	30.9406	30.8383	30.8151
11	352 ISK	100 ісландських крон	6.3291	6.3291	6.3291	6.3668	6.3511	6.3618
12	372 IEP	100 ірландських фунтів	615.0457	615.0457	615.0457	614.6993	612.6680	612.2070
13	724 ESP	1000 іспанських песет	29.1123	29.1123	29.1123	29.0959	28.9998	28.9779
14	380 ITL	10000 італійських лір	25.0165	25.0165	25.0165	25.0025	24.9198	24.9011
15	124 CAD	100 канадських доларів	301.5363	301.5363	301.5363	299.2058	298.6786	300.7436
16	398 KZT	100 казахстанських тенге	3.1607	3.1607	3.1607	3.1592	3.1633	3.1730
17	428 LVL	100 латвійських латів	775.0609	775.0609	775.0609	774.6957	775.7043	778.0696
18	440 LTL	100 литовських літів	111.4150	111.4150	111.4150	111.3625	111.5075	111.8475
19	498 MDL	100 молдовських лейв	40.7267	40.7267	40.7267	40.7075	40.7419	40.8538
20	528 NLG	100 нідерландських гульденів	219.8056	219.8056	219.8056	219.6818	218.9559	218.7911
21	280 DEM	100 німецьких марок	247.6636	247.6636	247.6636	247.5241	246.7061	246.5205
22	578 NOK	100 норвезьких крон	58.0627	58.0627	58.0627	57.8531	57.7413	57.9893
23	985 PLN	100 польських злотих	108.9420	108.9420	108.9420	108.8907	109.4418	109.7755
24	620 PTE	100 португальських ескудо	2.4161	2.4161	2.4161	2.4148	2.4068	2.4050
25	810 RUR	10 російських рублів	1.7274	1.7274	1.7274	1.7212	1.7268	1.7321
26	702 SGD	100 сингапурських доларів	264.9111	264.9111	264.9111	264.7863	266.2071	267.0188
27	703 SKK	100 словацьких крон	10.9017	10.9017	10.9017	10.8965	11.0492	11.0829
28	792 TRL	10000 турецьких лір	0.0951	0.0951	0.0951	0.0951	0.0951	0.0957
29	795 TMM	10000 туркменських манатів	8.5704	8.5704	8.5704	8.5663	8.5775	8.6037
30	348 HUF	1000 угорських форинтів	18.4180	18.4180	18.4180	18.4093	18.7668	18.8240
31	860 UZS	100 узбецьких сумів	3.2702	3.2702	3.2702	3.2598	3.2640	3.2740
32	246 FIM	100 фінських марок	81.4682	81.4682	81.4682	81.4223	81.1532	81.0922
33	250 FRF	100 французьких франків	73.8445	73.8445	73.8445	73.8029	73.5590	73.5036
34	203 CZK	100 чеських крон	12.9319	12.9319	12.9319	12.9258	13.1166	13.1566
35	752 SEK	100 шведських крон	55.1757	55.1757	55.1757	54.6128	54.6450	54.8243
36	756 CHF	100 швейцарських франків	305.1839	305.1839	305.1839	304.8200	303.6406	303.0117
37	392 JPY	1000 японських єн	42.0658	42.0658	42.0658	42.3807	42.2148	42.1314
38	978 EUR	100 євро	484.3879	484.3879	484.3879	484.1151	482.5153	482.1522
39	960 XDR	100 СПЗ	625.2183	625.2183	625.2183	622.0016	620.6686	622.0540

НОЗЕ МНИХ ВАЛЮТ, ЯКИЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ АЇНИ ЩОДЕННО (за жовтень 1999 року)

Офіційний курс										
05.10.1999 р.	06.10.1999 р.	07.10.1999 р.	08.10.1999 р.	09.10.1999 р.	10.10.1999 р.	11.10.1999 р.	12.10.1999 р.	13.10.1999 р.	14.10.1999 р.	15.10.1999 р.
293.3798	296.7024	293.7956	294.1588	292.4233	292.4233	292.4233	291.4762	292.0743	292.8697	289.9088
34.6654	34.6138	34.6932	34.7125	34.4525	34.4525	34.4525	34.4341	34.5578	34.8946	34.8220
737.3724	737.7577	735.8022	735.9863	734.8886	734.8886	734.8886	737.5835	736.2225	736.6675	737.2847
10.3083	10.3248	10.2993	10.3127	10.2855	10.2855	10.2855	10.3052	10.3064	10.3006	10.2983
118.2468	118.0708	118.3415	118.4076	117.5205	117.5205	117.5205	117.4578	117.8798	119.0285	118.7810
0.1385	0.1386	0.1245	0.1182	0.1258	0.1258	0.1258	0.1270	0.1240	0.1250	0.1251
14.5097	14.4969	14.5346	14.5316	14.4377	14.4377	14.4377	14.4326	14.4735	14.6034	14.5664
64.1681	64.0829	64.2255	64.2614	63.7783	63.7783	63.7783	63.7520	63.9810	64.6036	64.4641
445.0100	445.7200	444.6200	445.2000	444.8500	444.8500	444.8500	445.7000	445.7500	445.5000	445.4000
30.4863	30.4409	30.5107	30.5277	30.2990	30.2990	30.2990	30.2829	30.3917	30.6878	30.6240
6.2535	6.2779	6.2606	6.2782	6.2635	6.2635	6.2635	6.2599	6.2776	6.3185	6.3158
605.6730	604.7717	606.1583	606.4968	601.9532	601.9532	601.9532	601.6320	603.7936	609.6773	608.4094
28.6687	28.6260	28.6916	28.7076	28.4926	28.4926	28.4926	28.4774	28.5797	28.8582	28.7982
24.6353	24.5987	24.6551	24.6688	24.4840	24.4840	24.4840	24.4710	24.5589	24.7982	24.7466
301.7308	303.7992	302.6426	303.0999	302.8083	302.8083	302.8083	302.6467	302.3052	301.6838	300.4900
3.1561	3.1611	3.1533	3.1574	3.1550	3.1550	3.1550	3.1610	3.1613	3.1596	3.1589
768.5838	769.8100	770.5719	771.5771	770.9705	770.9705	770.9705	772.4437	772.5303	774.7826	774.6087
111.2525	111.4300	111.1550	111.3000	111.2125	111.2125	111.2125	111.4250	111.4375	111.3750	111.3500
40.6242	40.6890	40.6072	40.6772	40.6519	40.6519	40.6519	40.7225	40.7252	40.7024	40.7029
216.4560	216.1339	216.6295	216.7504	215.1266	215.1266	215.1266	215.0118	215.7843	217.8871	217.4339
243.8894	243.5265	244.0849	244.2212	242.3915	242.3915	242.3915	242.2622	243.1326	245.5019	244.9913
57.9032	57.8556	57.7603	57.7262	56.9975	56.9975	56.9975	57.1526	57.2889	57.7185	57.6816
108.8443	109.0180	108.4439	108.5854	108.5000	108.5000	108.5000	108.7073	108.7195	108.9029	108.8785
2.3793	2.3758	2.3812	2.3825	2.3647	2.3647	2.3647	2.3634	2.3719	2.3950	2.3900
1.7458	1.7209	1.7247	1.7309	1.7269	1.7269	1.7269	1.7302	1.7317	1.7335	1.7351
260.0117	260.4265	262.5760	262.9186	262.7119	262.7119	262.7119	263.2138	263.2434	264.8160	264.7566
10.7740	10.7912	10.9735	10.9878	10.9792	10.9792	10.9792	11.0002	11.0014	10.8977	10.8953
0.0963	0.0964	0.0963	0.0964	0.0963	0.0963	0.0963	0.0965	0.0965	0.0951	0.0951
8.5579	8.5715	8.5504	8.5615	8.5548	8.5548	8.5548	8.5712	8.5721	8.5673	8.5654
18.2001	18.2291	18.3887	18.4127	18.3982	18.3982	18.3982	18.4334	18.4354	18.4114	18.4072
3.2745	3.2798	3.2717	3.2759	3.2734	3.2734	3.2734	3.2705	3.2708	3.2690	3.2683
80.2267	80.1073	80.2910	80.3358	79.7340	79.7340	79.7340	79.6914	79.9777	80.7571	80.5891
72.7191	72.6109	72.7774	72.7174	72.7275	72.7275	72.7275	72.2340	72.4935	73.1999	73.0477
12.9608	12.9815	13.3329	13.3503	13.3398	13.3398	13.3398	13.3653	13.3668	12.9273	12.9244
54.4714	54.8381	54.7589	54.7330	54.5166	54.5166	54.5166	54.6446	54.7400	55.0484	54.7926
299.7212	298.9558	300.1122	299.9592	297.1150	297.1150	297.1150	297.0868	298.2290	301.8545	301.2078
41.9900	41.7877	41.3037	41.3626	41.3860	41.3860	41.3860	41.7760	41.9150	41.3076	41.6843
477.0062	476.2964	477.3885	477.6551	474.0766	474.0766	474.0766	473.8237	475.5261	480.1599	479.1613
618.3843	617.9600	619.5192	617.3775	611.8539	611.8539	611.8539	614.9457	617.1552	623.8979	616.7106
21.10.1999 р.	22.10.1999 р.	23.10.1999 р.	24.10.1999 р.	25.10.1999 р.	26.10.1999 р.	27.10.1999 р.	28.10.1999 р.	29.10.1999 р.	30.10.1999 р.	31.10.1999 р.
290.0513	291.7547	291.8633	291.8633	291.8633	291.7639	293.2059	290.3917	289.7252	288.1172	288.1172
35.0394	35.2621	35.0440	35.0440	35.0440	34.8137	34.6917	34.4558	34.4736	34.2571	34.2571
746.3656	752.7415	750.4149	750.4149	750.4149	744.6714	744.3763	741.7435	739.4655	737.3510	737.3510
10.3323	10.3788	10.3448	10.3448	10.3448	10.3489	10.3612	10.3697	10.3928	10.3884	10.3884
119.5224	120.2822	119.5384	119.5384	119.5384	118.7527	118.3366	117.5319	117.5925	116.8542	116.8542
0.1240	0.1241	0.1244	0.1244	0.1244	0.1255	0.1249	0.1243	0.1203	0.1126	0.1126
14.6373	14.7089	14.6148	14.6148	14.6148	14.6148	14.6232	14.4666	14.3604	14.2819	14.2819
64.8638	65.2700	64.8585	64.8585	64.8585	64.4348	64.2160	63.7827	63.8131	63.4124	63.4124
447.3900	449.4000	448.2400	448.2400	448.2400	448.4200	448.9500	449.3200	450.3200	450.9600	450.9600
30.8151	31.0110	30.8193	30.8193	30.8193	30.6167	30.5094	30.3019	30.3176	30.1272	30.1272
6.3618	6.3916	6.3808	6.3808	6.3808	6.3469	6.3566	6.3340	6.3362	6.3602	6.3602
612.2070	616.0987	612.2888	612.2888	612.2888	608.2643	606.1330	602.0113	602.3220	598.5399	598.5399
28.9779	29.1621	28.9818	28.9818	28.9818	28.7913	28.6904	28.4953	28.5100	28.3310	28.3310
24.9011	25.0594	24.9044	24.9044	24.9044	24.7407	24.6540	24.4864	24.4990	24.3452	24.3452
300.7436	301.9022	303.1474	303.1474	303.1474	303.0218	305.4963	305.0981	305.8854	305.7192	305.7192
3.1730	3.1872	3.1790	3.1790	3.1790	3.1803	3.1886	3.1912	3.1983	3.2028	3.2028
778.0696	781.5652	779.5478	779.5478	779.5478	779.8609	780.7826	780.0694	781.8056	782.9167	782.9167
111.8475	112.3500	112.0600	112.0600	112.0600	112.1050	112.2375	112.3300	112.5800	112.7400	112.7400
40.8538	40.9995	40.7977	40.7977	40.7977	40.8141	40.6205	40.5103	40.2585	40.3158	40.3158
218.7911	220.1820	218.8203	218.8203	218.8203	217.3821	216.6204	215.1474	215.2584	213.9068	213.9068
246.5205	248.0876	246.5534	246.5534	246.5534	244.9329	244.0747	242.4150	242.5400	241.0171	241.0171
57.9893	58.2564	58.2176	58.2176	58.2176	57.9084	57.7613	57.5426	57.4990	57.1657	57.1657
109.7755	110.2687	109.9841	109.9841	109.9841	110.0282	108.9288	109.0186	109.2612	109.4165	109.4165
2.4050	2.4203	2.4053	2.4053	2.4053	2.3895	2.3811	2.3649	2.3661	2.3513	2.3513
1.7321	1.7425	1.7401	1.7401	1.7401	1.7441	1.7482	1.7416	1.7260	1.7311	1.7311
267.0188	268.2184	267.5261	267.5261	267.5261	267.6335	269.7206	269.9429	270.5437	270.9282	270.9282
11.0829	11.1327	11.1040	11.1040	11.1040	11.1084	10.9718	10.9809	11.0053	11.0209	11.0209
0.0957	0.0962	0.0959	0.0959	0.0959	0.0959	0.0944	0.0945	0.0947	0.0948	0.0948
8.6037	8.6423	8.6200	8.6200	8.6200	8.6200	8.6337	8.6408	8.6600	8.6723	8.6723
18.8240	18.9086	18.8598	18.8598	18.8598	18.8673	18.8596	18.6750	18.7165	18.7431	18.7431
3.2740	3.2887	3.2802	3.2802	3.2802	3.2724	3.2763	3.2790	3.2863	3.2910	3.2910
81.0922	81.6077	81.1030	81.1030	81.1030	80.5699	80.2876	79.7417	79.7828	79.2819	79.2819
73.5036	73.9709	73.5134	73.5134	73.5134	72.7744	72.7744	72.2795	72.3168	71.8627	71.8627
13.1566	13.2157	13.1816	13.1816	13.1816	13.1869	13.0666	13.0774	13.1065	13.1251	13.1251
54.8243	55.1070	55.1704	55.1704	55.1704	55.1104	54.9869	54.8880	54.9354	54.4329	54.4329
303.0117	304.7464	301.9137	301.9137	301.9137	299.7792	298.5606	296.4192	296.0539	294.0664	294.0664
42.1314	42.3696	42.4300	42.4300	42.4300	42.4300	42.5215	42.8787	43.2002	43.0138	43.0138
482.1522	485.2172	482.2166	482.2166	482.2166	479.0471	477.3685	474.1225	474.3671	471.3885	471.3885
622.0540	626.7612	622.0480	622.0480	622.0480	621.2250	621.0585	619.9730	625.2853	620.1746	620.1746
Матеріал підготовлено департаментом валютного регулювання Національного банку України.										

Проблеми розвитку Національної депозитарної системи України

У статті аналізується процес становлення Національної депозитарної системи України та визначаються першочергові завдання щодо створення центрального депозитарію цінних паперів.

Олександр Шаров

Доктор економічних наук, професор.
Голова правління Національного депозитарію України

Забезпечення надійності операцій із цінними паперами — важливий елемент економічної структури суспільства. Можливо, навіть важливіший, ніж надійність системи грошових розрахунків, оскільки помилка в грошових розрахунках можна виправити і компенсувати додатковою кількістю грошей, а помилка в переказі цінних паперів може призвести до втрати прав власності на якісно незамінні об'єкти. Розуміння цього й визначає роль та місце депозитарної системи в цілому і центрального депозитарію цінних паперів зокрема.

Для організації інвестиційного процесу дуже важливим є створення чіткої та прозорої системи розрахунків за операціями купівлі-продажу цінних паперів (ЦП).

Річ у тім, що учасники таких операцій наражаються на певні ризики. Власне, це ті ж ризики, які виникають у процесі проведення валютних операцій.

Передусім це *“витратний ризик”* (cost risk), або *“ризик витрат заміщення”* (replacement cost risk), тобто ризик, пов'язаний із загрозою банкрутства однієї зі сторін до терміну здійснення розрахунків, що наражає іншу сторону на втрату можливих прибутків. Масштаби цього ризику рівнозначні витратам на укладення нової угоди за поточною ринковою ціною. Такий ризик зменшується шляхом скорочення часу між укладенням угоди та здійсненням розрахунків за нею, а також у разі використання відповідно організованої системи заліку.

“Основний ризик” (principal risk) полягає у можливості неодержання продавцем ЦП грошей після того, як папери уже надійшли покупцеві. (Аналогічний ризик у валютних операціях відомий як *“герштадт-ризик”* — за назвою німецького банку, який збанкрутував у середині 1970-х років через збитки, що виникли саме з такої причини).

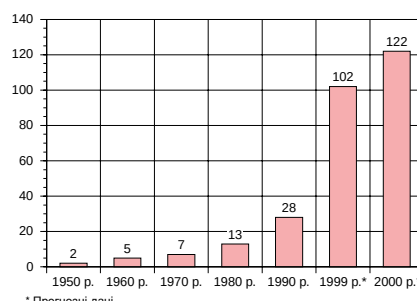
“Ризик ліквідності” (liquidity risk) — це загроза несвоєчасного отримання однією зі сторін цінних паперів або грошей, через що вона вимушена брати кошти в борг чи продавати інші активи, аби виконати свої зобов'язання за рештою угод.

Учасники ринку цінних паперів можуть також наразитися на *ризик неплатоспроможності клірингового банку*. І, нарешті, на *системний ризик*, суть якого в тому, що невиконання зобов'язань одним фінансовим інститутом може спричинитися до виникнення проблем в інших або навіть їх банкрутства.

Одним із заходів, який значно зменшує перелічені ризики, є гарантовані розрахунки між учасниками угоди за принципом *“поставка проти платежу”*. Цього можна досягнути за допомогою однієї з трьох найпоширеніших у світовій практиці моделей розрахунків [1].

Модель 1. Її головними елементами є надсилання інструкцій щодо переказу як

Зростання кількості ЦДЦП

Джерело: Thomas Murray CSD Guide. — 1999. — Р. 16.

ЦП, так і грошових коштів на підставі інформації про кожну угоду (trade-by-trade gross basis) та остаточний переказ ЦП, який здійснюється одночасно з переказом грошей. (Таку модель, за даними британського агентства *“Thomas Murray”*, сьогодні використовують 17 відсотків центральних депозитаріїв).

Модель 2 передбачає надсилання інструкцій щодо переказу ЦП за кожною угодою, проте самі перекази ЦП від продавця покупцеві здійснюються лише наприкінці циклу, коли відбувається і переказ грошових коштів, — на умовах *“нетто”*. (Цій моделі надає перевагу 21 відсоток центральних депозитаріїв).

Модель 3 полягає в тому, що інструкції щодо переказу як ЦП, так і грошових

коштів надсилаються на основі інформації *“нетто”* (тобто з урахуванням можливих контругод), а остаточні перекази здійснюються наприкінці циклу. (Цією моделлю користуються 18 відсотків центральних депозитаріїв світу).

З урахуванням передбачених моделями вимог стандартний процес клірингу та розрахунків за операціями із ЦП проходить кілька етапів.

1. *Укладення угоди* про купівлю-продаж, яке може проводитися на біржах (часто-густо просто *“з голосу”*) або в електронних системах позабіржової торгівлі.

2. *“Квитовка”* (trade matching, trade comparison, checking) — тобто порівняння інформації (про ціну, кількість цінних паперів, дату розрахунку), яка надходить до розрахункової системи окремо від покупця і від продавця цінних паперів. Лише після встановлення ідентичності всіх даних про угоду можна укласти саму угоду між прямими учасниками системи.

3. Якщо учасники угоди діють в інтересах і за рахунок своїх клієнтів, необхідно попередньо отримати від них *підтвердження* (trade confirmation, affirmation) щодо деталей угоди.

4. Після отримання позитивних результатів *“квитовки”* та підтвердження проводиться *кліринг* (clearance), під яким у даному випадку розуміється процес підрахунку взаємних зобов'язань учасників угоди (як правило, на умовах *“нетто”*). В системах, які обслуговують значні обсяги операцій із цінними паперами, може здійснюватися багатосторонній або двосторонній *залік* (netting).

5. Потому учасники угоди (можливо, за допомогою біржі або клірингової системи) готують *інструкції щодо переказу* цінних паперів та відповідних грошових коштів.

6. Переказ цінних паперів можна здійснювати шляхом *фізичного переміщення* самих цінних паперів (частіше — сертифікатів на них) або відповідних *записів на рахунках клієнтів* (зберігачів) у центральному депозитарії цінних паперів (ЦДЦП).

Зауважимо, що саме відсутність зазначеного депозитарію і є основним інсти-

туційним недоліком у забезпеченні надійного обігу ЦП в Україні.

Банк Міжнародних розрахунків визнає ЦДЦП як "установу для утримання цінних паперів, яка забезпечує здійснення операцій із цінними паперами шляхом електронних записів на облікових рахунках (by book-entry)." Центральним визнається депозитарій, який забезпечує такі послуги для всього національного ринку ЦП або для одного з його секторів — ринків акцій (equities), облігацій (fixed incomes) та грошових інструментів — казначейських векселів, депозитних сертифікатів, короткострокових зобов'язань місцевих органів влади тощо (money market). Оскільки допускається наявність окремого центрального депозитарію для державних ЦП, то в принципі в одній країні може існувати кілька ЦД. Але зазвичай налічується не більше двох ЦДЦП: для державних та для корпоративних цінних паперів усіх видів.

Ще наприкінці вісімдесятих років подібні інституції були у світі рідкістю, але фінансова криза 1987 року (сумнозвісний колапс фондових цін у "чорний четвер" 19 жовтня 1987 р.) примусила серйозніше подбати про забезпечення надійності обігу цінних паперів. Відтак у березні 1989 року з'явилися рекомендації спеціальної міжнародної групи експертів ("Групи 30"), одна з яких передбачала створення до 1992 року центрального депозитарію установ. Якщо на час публікації цих рекомендацій у світі існувало якихось двадцять ЦДЦП, то нині їх чисельність уже перевищує сто. Вони та подібні їм установи депонують на своїх рахунках усі цінні папери (в матеріальній чи електронній формі), які перебувають у обігу на організованому ринку. Це дає змогу надійно забезпечувати перехід прав власності та грошових розрахунків.

Деякі рекомендації "Групи 30" доопрацьовано в грудні 1990 року експертами Комітету з питань розрахунково-платіжних систем, створеного центральними банками провідних промислових країн ("Група десяти"). Особливу увагу при цьому приділялося застосуванню такого методу розрахунків за операціями із цінними паперами, як поставка проти платежу. Поглибленому вивченню проблеми сприяли звіти про схеми заліків ("звіт Анджела") та про міжбанківські схеми заліків ("звіт Ламфелузі"). Про важливість та зв'язок цього методу безпосередньо з функціонуванням центрального депозитарію влучно висловився один із західних фахівців, який, розмірковуючи про умови проведення кастодіальних операцій, зауважив: "Країна, в якій є ЦДЦП, але немає поставки проти платежу, мабуть, гірша, ніж країна із цінними паперами в матеріальній формі" [2, стор. 4].

На жаль, в Україні, попри гостру необхідність та вимоги закону, все ще немає

Таблиця 1. Поширеність ЦДЦП у світі							
Регіон	Кількість країн із ЦДЦП	Види ринку ЦП					
		Ринок акцій		Ринок облігацій		Ринок грошових інструментів	
		Охоплено	Планується	Охоплено	Планується	Охоплено	Планується
Азія — Океанія	19	84	11	68	21	32	21
Африка	11	36	45	45	18	9	27
Близький Схід	14	50	21	43	14	29	14
Західна Європа	20	90	10	85	15	75	5
Східна і Центральна Європа	17	88	0	76	12	53	18
Південна Америка	24	71	25	58	29	37	25
Північна Америка	2	100	0	100	0	100	0

Джерело: Thomas Murray CSD Guide. — 1999. — Р. 17.

повноцінно функціонуючого центрального депозитарію для корпоративних цінних паперів. Хоча є шість фондових бірж і одна система позабіржової фондової торгівлі (ПФТС), близько 400 реєстраторів і 70 зберігачів. У нашій країні проведено 35 тисяч емісій акцій. Їх відсутність на ринку пояснюється лише ... відсутністю самих акцій: здебільшого фізична емісія не здійснювалася, а права власності підтверджувалися витягами з реєстрів та довідками. Сподіваємося, колись у цій сфері все ж буде наведено порядок.

Національний депозитарій України (НДУ) створюється як центральна ланка Національної депозитарної системи, що передбачено Законом України "Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні".

У світовій практиці найбільшого поширення набули такі моделі центрального депозитарію для цінних паперів:

- **модель "А"**: депозитарій, у котрому інші депозитарії для цінних паперів відкривають свої кореспондентські рахунки, на яких ведеться синтетичний облік операцій із цінними паперами їх клієнтів (зберігачів);

- **модель "Б"**: національний депозитарій — центральний (єдиний) депозитарій для цінних паперів, який відкриває рахунки в ЦП для зберігачів та веде за ними аналітичний

облік операцій із цінними паперами.

Нині світова тенденція розвитку депозитарних систем схиляється до другої моделі. На неї зорієнтовані й "Загальні засади функціонування Національного депозитарію України", затверджені Указом Президента України №703 від 22 червня 1999 року.

Специфічна особливість національної депозитарної системи України полягає у створенні клірингового депозитарію "Міжрегіональний фондовий союз" (МФС), який нині діє і негайне закриття (або злиття з НДУ) якого у даний час видається передчасним. Адже Національний депозитарій України сьогодні ще не вповні готовий виконувати клірингово-розрахункові функції за операціями із цінними паперами. Є й інші аргументи, наприклад, незавершеність реалізації програми розвитку клірингово-депозитарної діяльності МФС, яка здійснюється українськими фахівцями спільно із зарубіжними колегами з компанії PricewaterhouseCooper у межах технічної допомоги з боку Агентства міжнародного розвитку США (USAID).

Отже, нині в Україні є два депозитарії для ЦП корпоративного сектора — НДУ та МФС. Кожен із них виконує свої функції.

- НДУ забезпечує стандартизацію документообігу щодо ЦП, кодифікацію (нумерацію) цінних паперів та міжнародні відносини в галузі депозитарної діяльності, в

Таблиця 2. Виконання рекомендацій "Групи 30" центральними депозитаріями світу			
Рекомендація	Відсотки		
	Так	Ні	Планується
Торгова звірка для прямих учасників	79	19	2
Торгова звірка для непрямих учасників	37	54	9
ЦДЦП	100	0	0
Система заліку	61	31	8
Поставка проти платежу	75	17	8
Грошові фонди, доступні того ж дня	78	20	2
Кінцеві розрахунки T+3	64	28	8
Позички ЦП	47	36	17
Кодифікація за стандартами МОС	70	20	10

Джерело: Thomas Murray CSD Guide. — 1999. — Р. 19.

тому числі встановлення кореспондентських відносин з іноземними депозитарними установами.

● МФС зберігає ЦП, обслуговує їх обіг, кліринг та розрахунки за угодами щодо ЦП, а також веде реєстри власників іменних цінних паперів.

Крім того, Національний банк України виконує функції центрального депозитарію для цінних паперів, емітентом яких є держава.

Звісно, що такий стан речей не може бути ні постійним, ні довготривалим, оскільки, як будь-який компроміс, він не задовольняє жодну зі сторін і просто гальмує розвиток національної депозитарної системи й усього фондового ринку. Але такий підхід дає НДУ певний час для створення бази своєї діяльності у майбутньому, а МФС — для завершення проекту розвитку клірингово-депозитарної діяльності відповідно до світових стандартів. Виконання цих двох програм створює підґрунтя для того, щоб по добровільній реорганізації всіх депозитаріїв у єдиний централізований кліринговий депозитарій, як це передбачено “Загальними засадами...”, НДУ міг успішно працювати як повнофункціональний центральний депозитарій корпоративних цінних паперів, а в подальшому, можливо, і як депозитарій державних ЦП та інструментів грошового ринку. На час співіснування цих двох депозитарних установ в Україні доцільно застосовувати згадану вище модель “А”. Згодом усі депозитарні установи можна буде об’єднати в єдиний централь-

ний депозитарій. Своє місце в цьому процесі, очевидно, знайде і Професійна асоціація реєстраторів та депозитаріїв (ПАРД), окремі ланки діяльності якої аналогічні функціям ЦДЦП.

Передбачається, що держава не буде власником центрального депозитарію, принаймні державна частка в його капіталі не перевищуватиме певного рівня (скажімо, 10%). Не зупиняючись на цьому детально, зазначимо лиш те, що відмова держави від прямого впливу на діяльність центрального депозитарію не є загальним правилом. У світовій практиці щодо цього маємо різні приклади: виключно приватні центральні депозитарії (США, Канада, Німеччина); з певною часткою державної власності (Італія, Швеція, Латвія); з переважаючою часткою державної власності (Польща, Литва); виключно державні (Нова Зеландія, Чехія, Словаччина).

У кожному разі рішення приймаються з урахуванням реалій національних політичної та економічної систем, аби забезпечити сумісність усіх ланок організації та управління економікою країни.

Важливою умовою розвитку вітчизняної депозитарної системи є координація, синхронізація та гармонізація розвитку НДУ і МФС у період їх самостійного функціонування. Обмеження функцій НДУ впродовж цього часу може зумовлюватися лише взаємною згодою щодо подальшого об’єднання та створення єдиного центрального депозитарію. Це слід не лише зафіксувати у відповідних програмних до-

кументах обох депозитарних установ, а й підтверджувати скоординованими, спрямованими на розвиток окремих елементів депозитарної діяльності заходами з боку НДУ, МФС та інших установ, причетних до розвитку національної депозитарної системи. Такий підхід необхідний для того, щоб забезпечити на час об’єднання готовність усіх елементів до виконання функцій повномасштабного депозитарію, їх відповідність вимогам стандартизації обігу цінних паперів, зрозумілість для управління та контролю з боку всіх ланок Національного депозитарію.

Окреслюючи завдання розвитку Національного депозитарію, ми виходимо з того, що депозитарій виконуватиме всі функції, передбачені законодавством та його статутом.

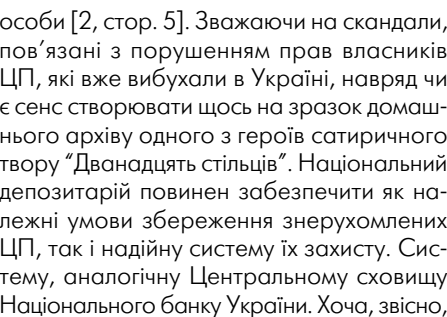
Щодо першочергових завдань, то вони визначені в рекомендаціях “Групи 30”, і нам необхідно просто адаптувати їх до наших умов.

Значна кількість завдань, зазначених у таблиці 3, безпосередньо пов’язана зі створенням електронної системи розрахунків за операціями із цінними паперами (умовно назвемо її “Укрклір”). Світова практика не має універсальної версії програмного забезпечення клірингово-розрахункових процесів, тож нам необхідно або розробити власну, або проаналізувати існуючу програму і вибрати одну з них. При цьому слід зважати, що клірингово-розрахункова система повинна відповідати щонайменше таким вимогам:

Таблиця 3. Виконання рекомендацій “Групи 30” в Україні

	Рекомендація	Поточний стан	Завдання
1.	Порівняння (“квитовка”) торгової інформації, наданої прямими учасниками в строк T+1	“Квитовка” здійснюється в строк T+1 із державними ЦП та в пілотних угодах із корпоративними ЦП	Поширення цих умов на всі угоди із ЦП, які повинні здійснюватися лише через ЦДЦП
2.	Отримання підтверджень непрямыми учасниками в строк T+1	Не реалізовано	Створення єдиної системи електронного переказу інформації в межах національної депозитарної системи
3 (а).	Наявність ЦДЦП, що охоплює широке коло суб’єктів фондового ринку	Наявність НДУ як “регулятивного депозитарію”; Міжрегіонального фондового союзу — всеукраїнського клірингового депозитарію як “операційного депозитарію” для корпоративних ЦП; НБУ як центрального депозитарію для державних ЦП	Об’єднання всіх депозитаріїв у єдиний ЦДЦП
3 (б).	Забезпечення можливостей іммобілізації (знерухомих) або дематеріалізації ЦП	Є необхідна законодавча база	Проведення організаційних заходів щодо дематеріалізації ЦП
4.	Впровадження — або бруто-розрахунків у режимі реального часу (RTGS); — або системи торгових заліків	Підготовлено законодавчу та нормативну бази	Створення клірингового депозитарію
5.	Забезпечення умов для здійснення операцій із ЦП у режимі “поставка проти платежу”	Реалізовано частково	Розробка стандартів документообігу та депозитарного обліку для забезпечення роботи клірингового депозитарію
6.	Здійснення платежів за операціями із ЦП за рахунок грошових фондів, доступних у день здійснення операції	Реалізовано частково. Є законодавча та нормативна бази	Створення єдиного ЦДЦП і розрахункового банку
7.	Забезпечення умов для завершення всіх розрахунків за операціями із ЦП у строк T+3	Реалізовано частково. Є законодавча та нормативна бази	Розробка відповідних стандартів документообігу та депозитарного обліку
8.	Забезпечення умов для проведення операцій з отримання та надання кредитів у ЦП	Не реалізовано	Розробка відповідних стандартів документообігу та обліку операцій
9.	Впровадження стандартів МОС для ЦП	Реалізовано частково. Є законодавча та нормативна бази	Розробка відповідних стандартів та системи кодифікації. Проведення кодифікації (нумерації) усіх ЦП

- Виконання цього завдання потребує спільної скоординованої діяльності Державної комісії із цінних паперів та фондового ринку, Фонду державного майна України, Національного депозитарію, всіх учасників фондового ринку. Стосовно ж НДУ, то йому, крім іншого, необхідно вирішити цілу низку організаційно-технічних питань, пов'язаних із забезпеченням імобілізації (знерухомилення) цінних паперів та захистом інформації щодо прав власності на них. Один із фахівців Standard Chartered Bank, обговорюючи проблему імобілізації акцій у матеріальній формі, зауважив, що у світі є кілька першокласних депозитаріїв із дуже жорсткими правилами безпеки, але є й такі, в яких відвідувачів не реєструють, навіть не цікавляться посвідкою

Організація ведення реєстрів реєстраторами та зберігачами (передусім стандартизація форм реєстрів та відповідного програмного забезпечення), а в подальшому — і моніторингу виконання ними цієї функції розглядається як одна з найваж-

ливіших ланок у діяльності Національного депозитарію.

Насамперед слід створити контрольну консолідовану копію реєстрів власників ЦП (у документарній та електронній формах) за станом на початок та кінець поточного року (тобто на дату складання реєстрів для виплати дивідендів). А після створення і введення в дію єдиної телекомунікаційної системи Національний депозитарій України повинен мати оновлену копію консолідованого реєстру на кінець кожного операційного дня.

Крім форми реєстрів власників ЦП, необхідно стандартизувати також інші елементи депозитарної діяльності, зокрема:

- зберігання цінних паперів (*приймання, зберігання, переміщення, інкасування, інвентаризація тощо*);

- строки та форми звітності перед клієнтами (*виписки з рахунків та інформаційні довідки*);

- виконання окремих операцій емітента з емітованими ним ЦП (*викуп, дроблення, консолідація, конвертування, анулювання, погашення тощо*);

- надання певних послуг (*складання облікового реєстру, знерухомилення ЦП, переведення випуску ЦП із документарної у бездокументарну форму тощо*);

- оформлення деяких внутрішніх документів депозитарних установ (*регламенту, положення про внутрішній контроль, посадових інструкцій, порядку документообігу, положення про гарантійний фонд, положення про систему обробки інформації та її захисту тощо*).

Стосовно кодифікації, то Національний депозитарій України повинен не лише узгодити Національну систему нумерації (кодифікації) цінних паперів зі стандартами, прийнятими Міжнародною організацією стандартів (МОС), а й практично забезпечити швидку і надійну кодифікацію всіх емісій цінних паперів ще на стадії їх підготовки до реєстрації в Державній комісії із цінних паперів та фондового ринку.

Фахівці Національного депозитарію України вже розробили варіант національної системи нумерації (кодифікації) цінних паперів, де враховано як вимоги МОС, так і кращий зарубіжний досвід. Дванадцятизначні коди (номери) дадуть змогу учасникам ринку швидко ідентифікувати вид цінного папера та регіон, у якому його емітовано. Трохи більше часу знадобиться для ідентифікації самого емітента та умов емісії (для цього необхідно буде звернутися до web-site Національного депозитарію або спеціального періодичного видання — "Кодифікатора цінних паперів").

Усі ці заходи сприятимуть виконанню головної функції депозитарних установ, що полягатиме в утриманні (депонуванні) цінних паперів, за якими проводяться опе-

рації на організованому фондовому ринку, та забезпеченні повних і своєчасних розрахунків за ними з мінімальним ризиком. Це, на нашу думку, значно підвищить активність фондового ринку в Україні та сприятиме збільшенню національних інвестицій в економіку країни.

Незважаючи на відносно затишшя на вітчизняному фондовому ринку, спричинене передусім світовою фінансовою кризою, цінні папери деяких українських емітентів користуються попитом навіть серед іноземних інвесторів, про що свідчать емісії спонсорованих депозитарних розписок першого рівня, проведені в 1999 році ("Укрнафта", "Дніпроенерго", "Нижньодніпровський трубопрокатний завод", "Стирол", "Азовсталь"). Зазначимо, що раціональність таких дій підтверджується і досвідом наших сусідів, зокрема Польщі, одинадцять компаній якої вже розмістили на світовому ринку глобальні депозитарні розписки на свої акції.

Програма регульованої емісії депозитарних розписок, у реалізації якої НДУ бере участь спільно з іншими установами (ФДМУ, ДКЦПФР тощо), є лише першим кроком на шляху українських емітентів ЦП до ресурсів світового фінансового ринку, а в перспективі — й до виходу на нього вітчизняних портфельних інвесторів.

Відтак перед НДУ вже сьогодні постають цілком конкретні завдання у сфері міжнародної діяльності. Учасникам українського фондового ринку пора приступати до проведення міжнародних операцій із цінними паперами, користуючись кореспондентськими рахунками НДУ. З огляду на це Національний депозитарій України уже нині готується до вступу в регіональне об'єднання центральних депозитаріїв країн Центральної та Східної Європи (CEECSDA). Сподіваємося, це стане у травні 2000 року. Членство в CEECSDA сприятиме не лише активному обміну досвідом, а й вирішенню низки проблем, характерних для періоду становлення депозитарної діяльності та фондового ринку у країнах із перехідною економікою. Крім того, це полегшить налагодження кореспондентських відносин із ЦДЦП країн Центральної та Східної Європи — наших потенційних інвесторів і партнерів (передусім у контексті розвитку транспортної, збутової та іншої інфраструктури ринку для українських експортерів).

Слід приділяти належну увагу також зміцненню професійних відносин із депозитарними установами Росії та інших країн СНД. Можливо, у майбутньому виникне потреба у створенні відповідної міжнародної організації цього регіону.

Не варто ігнорувати й досвід Франції, Німеччини, Швеції і Данії щодо створення спільних двосторонніх клірингово-розрахункових систем. Потребує вивчення та

кож практика центральних депозитаріїв (таких — 25%), які надають іноземним інвесторам право прямого доступу на власні ринки, що, правда, через свої рахунки (хоча зв'язок з іноземними інвесторами здійснюється переважно через місцевий банк-зберігач) [2, стор. 19].

Та передусім нам, очевидно, слід налагоджувати професійні зв'язки з такими міжнародними депозитарними та клірингово-розрахунковими установами, як Cedelbank (Люксембург) і Euroclear (Брюссель), що сприятиме успішному виходу українських цінних паперів на міжнародний фондовий ринок і гарантуватиме повні та своєчасні розрахунки за операціями з ними.

* * *

Упоравшись із окресленими вище завданнями, Національний депозитарій України може впродовж одного-двох років перетворитися на установу, спроможну забезпечити виконання всіх функцій, передбачених законом та його статутom. Водночас НДУ повинен подбати про об'єднання з іншими депозитарними установами країни, що на перших етапах цього процесу може мати форму спільних інвестицій у капітал цих установ, обміну пакетами акцій тощо.

Перетворюючись на повнофункціональний ЦДЦП, Національний депозитарій України повинен практично забезпечити збереження знерухомиених цінних паперів, консолідованої копії реєстрів власників ЦП, провести стандартизацію та кодифікацію цінних паперів, забезпечити проведення міжнародних операцій. Це передбачає створення не лише клірингово-розрахункового центру та сховищ, а й регіональних установ НДУ (орієнтовно в Сімферополі, Дніпропетровську, Одесі та Львові), можливо, й закордонних представництв (наприклад, при Cedelbank та Euroclear), якщо виникне потреба в регулюванні обігу українських цінних паперів на міжнародних ринках.

Підсумовуючи сказане, ще раз наголосимо: центральний депозитарій цінних паперів в Україні має стати надійною основою для повноцінного виконання зберігачами цінних паперів покладених на них функцій.

Література.

1. *Delivery versus payment in securities settlement systems: — Basle. — Bank for International Settlements. — September, 1992. — P. 4.*
2. *CSD Review. — Winter 1998—1999.*
3. *Швецов Н.П., Шаповал Ю.И., Буша Ю.А., Константинов А.А. Депозитарная деятельность на фондовом рынке. Энциклопедия фондового рынка. Книга шестая. — Киев//Вісник фондового ринку. — 1998. — С. 13—14.*

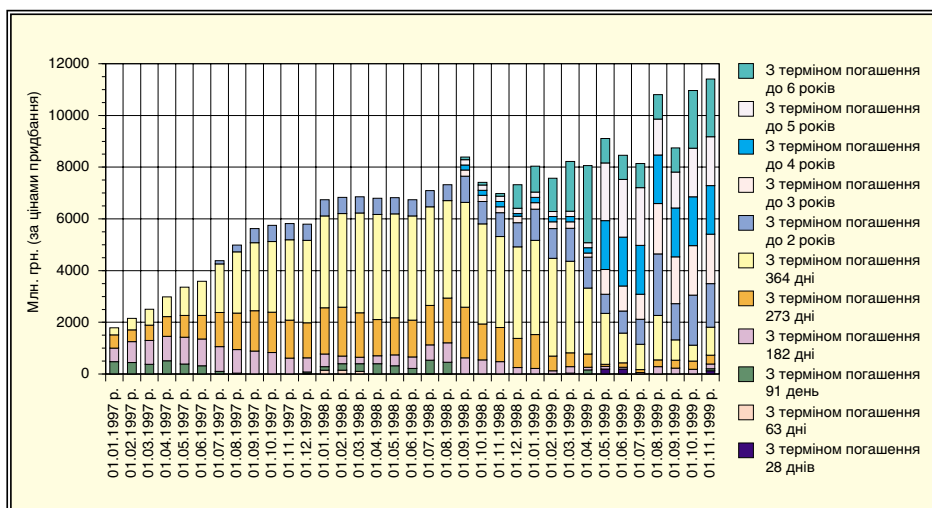
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої державної позики, проведених у жовтні 1999 р.

Номер аукціону	Дата проведення аукціону	Пропозиція			Результати аукціону				
		Номинал облігацій, грн.	Проголошена ставка дохідності, %	Термін погашення облігацій	Розміщено облігацій, шт.	Залучено коштів до бюджету, тис. грн.	Відсічна ціна, грн.	Середньо-зважена ціна, грн.	Ставка дохідності, %
116	05.10.1999 р.	100	—	03.11.1999 р.	507 460	50 000.03	98.53	98.53	18.78
117	05.10.1999 р.	100	—	05.11.1999 р.	508 027	50 000.02	98.42	98.42	18.90
118	05.10.1999 р.	100	—	01.12.1999 р.	329 456	32 000.06	97.13	97.13	18.92
119	05.10.1999 р.	100	—	08.12.2000 р.	340 945	33 000.07	96.79	96.79	18.91
120	13.10.1999 р.	100	—	20.09.2000 р.	430 558	35 000.06	81.29	81.29	24.49
121	13.10.1999 р.	100	—	22.11.2000 р.	445 350	35 000.06	78.59	78.59	24.49
122	13.10.1999 р.	100	—	20.12.2000 р.	387 397	30 000.02	77.44	77.44	24.50
123	14.10.1999 р.	100	—	27.09.2000 р.	554 871	45 000.04	81.10	81.10	24.44
124	14.10.1999 р.	100	—	11.10.2000 р.	434 837	35 000.03	80.49	80.49	24.44
125	14.10.1999 р.	100	—	25.10.2000 р.	250 376	20 000.03	79.88	79.88	24.45
126	15.10.1999 р.	100	—	13.09.2000 р.	0	—	0.00	0.00	—
127	15.10.1999 р.	100	—	01.11.2000 р.	0	—	0.00	0.00	—
128	18.10.1999 р.	100	—	13.09.2000 р.	244 260	20 000.01	81.88	81.88	24.40
129	18.10.1999 р.	100	—	01.11.2000 р.	250 816	20 000.07	79.74	79.74	24.40
130	29.10.1999 р.	100	—	19.07.2000 р.	0	—	0.00	0.00	—
131	29.10.1999 р.	100	—	06.09.2000 р.	0	—	0.00	0.00	—
132	29.10.1999 р.	100	—	20.12.2000 р.	0	—	0.00	0.00	—
Разом		Х	Х	Х	4 684 353	405 000	Х	Х	Х

Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої державної позики за січень — жовтень 1999 р.

Період	Розміщено облігацій, шт.	Залучено коштів до бюджету, тис. грн.
Січень	3 218 453	227 295.62
Лютий	6 050 045	446 031.17
Березень	3 850 404	354 199.12
I квартал	13 118 902	1 027 525.91
Квітень	2 036 594	200 233.81
Травень	5 361 879	452 818.32
Червень	6 598 178	500 718.79
II квартал	13 996 651	1 153 770.93
I півріччя	27 115 553	2 181 296.83
Липень	6 485 032	567 626.75
Серпень	1 926 242	149 999.98
Вересень	5 625 230	438 000.55
III квартал	14 036 504	1 155 627.29
Жовтень	4 684 353	405 000.50
Листопад	0	0.00
Грудень	0	0.00
IV квартал	4 684 353	405 000.50
Усього з початку року	45 836 410	3 741 924.62

Сума облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу (на 1 листопада 1999 р.)

Матеріали підготовлено департаментом монетарної політики Національного банку України.

Компетентно /

**Михайло
Савлук**

Професор, доктор економічних наук

Аналізуючи конкретні цифрові дані, автори показують справжні причини обмеженого кредитування банками реальної економіки

**Олександр
Сугоняко**

Президент Асоціації українських банків

Що заважає банкам кредитувати реальну економіку?

ПЕРЕДУМОВИ ЗРОСТАННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

Засоби масової інформації, державні діячі та деякі науковці часто закидають банкам, що вони нібито не бажають кредитувати реальний сектор економіки. Причому закиди робляться у контексті ігнорування вітчизняного товаровиробника, відсутності патріотизму тощо. Банки постійно відчувають відповідний тиск із боку урядових структур. На різних рівнях ведуться спроби “вдосконалити” кредитний механізм задля збільшення обсягів кредитування реальної економіки. Все це змальовує банки у негативних тонах — як такі, що не переймаються загальнодержавними інтересами, не усвідомлюють усієї гостроти соціального становища в країні тощо. Подібні звинувачення вочевидь не сприяють розвитку ні реальної економіки, ні самих банків, відволікаючи громадську думку від пошуків справжніх причин економічної стагнації. Тож потрібно знайти правдиву відповідь на запитання, чому банки недостатньо кредитують реальну економіку: через брак патріотизму чи через відсутність об’єктивних передумов для цього?

Основними передумовами зростання банківського кредитування економіки є:

- наявність у комерційних банків достатніх кредитних ресурсів;
- реальний попит суб’єктів господарювання на банківський кредит;
- наявність організаційно-правово-

го механізму захисту інтересів банків-кредиторів;

■ забезпечення дохідності за кредитними операціями банків на рівні, достатньому для підтримки їх належної прибутковості.

1. Формування ресурсної бази комерційних банків

Формування ресурсної бази комерційних банків залежить від масштабів грошового ринку, зокрема, від зростання обсягу пропозиції грошей (грошової маси), обсягів залучення грошей на цьому ринку державою, яка є доволі мо-

Кредитуючи всупереч економічній логіці неплатоспроможного “національного товаровиробника”, банк сам невдовзі може стати банкрутом

гутнім конкурентом банків, та обсягу грошей, що перебувають в обігу поза банками. Про вплив цих факторів на ресурсну базу банків свідчать наведені у таблиці 1 дані про динаміку основних показників грошового ринку.

Як впливає з наведених даних, динаміка всіх трьох показників була несприятливою для формування ресурсної бази банків. Темпи зростання пропозиції грошей, хоч і були високими, поступово уповільнювалися, що звужувало межі формування ресурсів комерційних банків. Водночас запозичення урядом коштів на грошовому ринку зростали (повільно, але швидше, ніж про-

позиція грошей). Тому банкам залишався дедалі вузкий сектор грошового ринку для формування своїх ресурсів. У 1996—1997 рр. ця тенденція посилювалася внаслідок випереджаючого зростання готівки в позабанківському обігу. Лише в 1998 р. її темпи зростання помітно уповільнилися, що й спричинило помітне збільшення ресурсної бази банків.

Слід зазначити, що дія всіх трьох факторів, котрі визначають формування ресурсної бази, зумовлюється обставинами, які знаходяться поза сферою діяльності комерційних банків і які від них не залежать. В таких умовах банки просто не могли істотно розширити свою ресурсну базу, що є головною передумовою нарощування кредитних вкладень у реальну економіку. Фактично досягнуті темпи їх зростання (по 134% в 1996 і 1997 рр. та 121% у 1998 р.) були цілком адекватними темпам нарощування ресурсної бази для кредитування.

2. Реальний попит на банківський кредит

Другою передумовою збільшення банківського кредитування економіки є зростання реального попиту суб’єктів господарювання на позички. Реальним є попит кредитоспроможних підприємств, які не лише прагнуть одержати позички, а й у змозі своєчасно повернути їх та сплатити проценти за ними. Обсяги й динаміка реального попиту визначаються нарощуванням обсягів виробництва та реалізації товарів і послуг, зростанням прибутковості підприємств, зменшенням у них запасів товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ), передусім готової продукції, зменшенням питомої ваги бартерних і “тіньових” відносин між суб’єктами господарювання, прискоренням розрахунків. Якщо абстрагуватися від досить високого рівня ставок позичкового процента, а керуватися лише зазначеними критеріями, то

Таблиця 1. Динаміка основних показників грошового ринку в Україні за період із 1995 по 1998 рр.

Показники	Відсоток до попереднього року			
	1995	1996	1997	1998
Пропозиція грошей (за агрегатом М3)	100.0	135.0	134.0	125.0
Державні позички (продаж ОВДП на первинному ринку)	100.0	10 разів	272.0	153.8
Готівка (за агрегатом М0)	100.0	154.0	152.0	117.0
Вклади в комерційних банках (ресурсна база)	100.0	123.5	120.4	133.3

слід визнати, що кількість кредитоспроможних підприємств в Україні невелика і поступово зменшується. Про це свідчать дані, наведені у таблиці 2.

Хронічне скорочення реальних обсягів виробництва супроводжується величезним відволіканням обігових коштів підприємств у запаси ТМЦ, значна частка яких є неліквідною, в дебіторську заборгованість, частина якої стала безнадійною, та швидким зростанням кількості збиткових підприємств. Їх питома вага у загальній кількості підприємств на початок 1999 р. перевищила 54% і продовжує зростати. Великими залишаються обсяги бартерних та тінювих операцій підприємств.

У таких умовах фінансовий стан суб'єктів легального сектора економіки неухильно погіршується, і комерційним банкам дедалі важче знайти надійного позичальника. Відтак швидко зростають обсяги простроченої, пролонгованої та безнадійної заборгованості за позичками банків. Лише за 1998 рік вона зросла більш як удвічі, а на 01.08.1999 р. становила 3.45 млрд. грн. Це зумовлює значні збитки, падіння прибутковості комерційних банків, зростання ставки позичкового процента і скорочення ресурсної бази банків.

Про вкрай низький рівень реального попиту суб'єктів господарювання на банківський кредит свідчить і практика погашення ними позичок, отриманих від іноземних кредиторів під гарантію українського уряду: за 1992—1998 рр. 93% платежів на погашення таких кредитів здійснено за рахунок гаранта, тобто державного бюджету. І це за умови, що іноземні кредитори дуже уважно вивчали проекти, які кредитували, і прискіпливо здійснювали контроль за їх реалізацією.

3. Організаційно-правовий механізм захисту інтересів банків-кредиторів

Не краща ситуація і щодо організаційно-правового механізму захисту інтересів банків-кредиторів. Усі законодавчі та нормативні акти, які регулюють кредитні відносини банків і позичальників, по суті, обстоюють інтереси позичальника та державного бюджету, а інтереси банків, які надали їм грошові позички, ставлять на останнє місце.

Це стосується, зокрема, Закону “Про заставу”, яким передбачено такі умови реалізації прав заставодержателя, які роблять їх здійснення практично неможливими, Закону “Про банкрутство”, діючої черговості платежів тощо. Відтак в усіх конфліктних ситуаціях щодо стягнення простроченої заборгованості банки поставлені в гірші умови, ніж позичальники: їм доводиться дола-

Таблиця 2. Динаміка окремих показників, які прямо чи опосередковано характеризують зміну кредитоспроможності суб'єктів реальної економіки в Україні

Показники	1996	1997	1998
ВВП — у порівняльних цінах, % до попереднього року	90.0	97.0	98.3
Кошти підприємств у запасах товарно-матеріальних цінностей та в дебіторській заборгованості, % до загальної суми	71.1	83.9	Немає даних
Збиткові підприємства, % до загальної кількості	43.0	45.0	54.5

ти багато перешкод, аби довести своє право на повернення коштів, платити високі митні збори, самотужки організувати реалізацію заставленого майна тощо. А позичальник, який грубо порушив кредитну угоду, залишається осторонь — здебільшого він навіть не несе фінансової відповідальності за свої дії, не кажучи вже про кримінальну. Ці обставини змушують банки підвищувати вимоги щодо кредитоспроможності позичальників, підвищувати ставки позичкового процента, шукати шляхів надійнішого забезпечення позичок, що й робить їх кредити малодоступними для суб'єктів реальної економіки.

4. Дохідність кредитних операцій

Важливу, якщо не вирішальну роль у розвитку банківського кредитування відіграє належна дохідність кредитних операцій. Переважна більшість українських комерційних банків є недержав-

Держава мало що зробила для зменшення ризиків у сфері довгострокового кредитування і створення прийнятних умов для суттєвого зростання кредитної діяльності комерційних банків

ними і може працювати лише на засадах прибутковості. Збиткові банки довго існувати не можуть. А оскільки основну частину своїх ресурсів банки (і не лише українські) вкладають у кредити, доходи за ними стають ключовим чинником їх життєздатності.

Доходи від кредитних операцій банків залежать від обсягу наданих позичок та ставки позичкового процента. Чим більші обсяги наданих банками кредитів, тим більше у них змоги знижувати процентну ставку, одержуючи при цьому достатній дохід. А оскільки в Україні, як зазначено вище, немає належних передумов для нарощування обсягів кредитування, банки змушені утримувати її на завищеному рівні.

Крім відсутності передумов для збільшення обсягів кредитування, на ставку позичкового процента “тиснуть” ще й інші фактори. Зокрема високий рівень інфляції та ставки рефінансування НБУ, що зумовлює досить високу ставку депозитного процента і дорожнечу у сфері запозичення кредитних ресурсів.

Із цим також пов'язані значні операційні витрати на формування власної матеріальної бази, запровадження сучасних технологій, створення резервів українськими банками, які перебувають у стадії становлення.

Проте найвідчутніше тисне на ставку позичкового процента високий кредитний ризик. Чим менш надійні позичальники, чим більше випадків не своєчасного повернення банківських позичок, чим гірша якість кредитного портфеля, тим більше коштів витрачають банки, щоб покрити можливі збитки та компенсувати недоотримані доходи від “заморожених” ресурсів.

Це примушує їх відповідно підвищувати позичковий процент за “працюючими” кредитними активами. Уникнути такого підвищення банки просто не можуть — не дають змоги принципи самофінансування та комерційні засади взаємовідносин із позичальниками. За таких умов вимагати від комерційних банків зниження ставок позичкового процента до рівня, традиційного для банків розвинутих країн, — те саме, що вимагати відмовитися від статусу комерційного банку і перетворитися на інститут безповоротного фінансування, а це — банкрутство.

Отже, нині українські банки неспроможні відчутно знизити ставку позичкового процента, що дало б змогу підвищити реальний попит підприємств на банківський кредит, зробити його доступнішим для реального сектора економіки.

Крім зазначених вище базових факторів, які впродовж тривалого часу стримують розвиток банківського кредитування реальної економіки, є ціла низка похідних, дія котрих може бути короткостроковою і різновекторною. Це, зокрема, зміна норм обов'язкового резервування, яка відбувається в Україні досить часто і в широких межах, що відчутно впливає на ресурсні можливості банків та обсяги їхніх кредитних операцій. Це також динаміка рівня доходу за державними цінними паперами: коли вона набуває тенденції до підвищення, кредитування реальної економіки скорочується, і навпаки. Впливають на обсяги банківського кредитування і стан валютного ринку та рівень курсу валюти. Якщо валютний ринок лібералізова-

Таблиця 3. Окремі показники кредитної діяльності комерційних банків України

Показники	1996	1997	1998
Обсяг кредитів, наданих комерційними банками суб'єктам господарювання, % до попереднього року	133.7	133.8	121.4
Обсяг номінального ВВП, % до попереднього року	149.5	114.5	111.3
Відношення обсягу кредитів суб'єктам господарювання до ВВП до номінального обсягу ВВП, %	6.7	7.8	8.5
до обсягу ВВП, скоригованого на відсоток збиткових підприємств, %	11.7	14.2	18.5
Відношення кредитів комерційних банків до їх депозитних зобов'язань, %	99.4	113.1	107.0

но, а курс вільно чи регульовано “плаває”, це дає банкам змогу розширювати високодохідні операції з валютою, що може стримувати кредитні вкладення в економіку. Відчутно впливають на кредитні зв'язки банків із реальною економікою стан міжбанківського кредитного ринку, характер грошово-кредитної політики НБУ та інші фактори. В сучасних умовах усі вони відіграють переважно негативну роль у вирішенні завдання, про яке тут ідеться.

ФАКТИЧНИЙ СТАН КРЕДИТНИХ ВКЛАДЕНЬ У РЕАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

Враховуючи несприятливу економіко-правову ситуацію в Україні для розвитку банківського кредитування реальної економіки, спробуємо оцінити фактичний стан кредитних вкладень банків у цей сектор. Розгляне-

мо дані, наведені у таблиці 3.

Як видно з наведених даних, обсяги кредитних вкладень комерційних банків у реальний сектор економіки зростали досить швидкими темпами, які в 1997 і 1998 роках випереджали темпи зростання номінальних обсягів ВВП. Тому й відношення кредитних вкладень банків до загального обсягу ВВП неухильно зростало, хоча загалом було невеликим (6.7—8.5%). Якщо ж обсяги ВВП скоригувати на питому вагу збиткових підприємств, які практично є некредитоспроможними і тому банки не можуть їх кредитувати, то відношення кредитних вкладень до обсягу ВВП істотно підвищиться (до 11.7—18.5%), а темпи їх зростання помітно прискоряться. Позитивна тенденція спостерігалася і щодо співвідношення між залученими банками депозитами та їх кредитами реальному сектору економіки. Починаючи з 1997 р., банки надали в позички суб'єктам господарювання, по суті, всі

кошти, залучені від цих суб'єктів, від населення, державних структур та нерезидентів, а також значну суму недепозитних коштів (власних чи позичок НБУ).

І все ж аналіз свідчить, що, незважаючи на тривалу стагнацію реального сектора економіки та вкрай низьку кредитоспроможність його суб'єктів, розвиток їх кредитування комерційними банками за останні три роки мав позитивну динаміку. Банківський сектор вкладав у реальну економіку власне всі грошові ресурси, які йому вдавалося мобілізувати на слаборозвинутому грошовому ринку, беручи на себе величезні ризики. На жаль, держава практично нічого не зробила для того, щоб ці ризики зменшити і створити прийнятні умови для суттєвого зростання кредитної діяльності банків. Тому, якщо сьогодні хтось і винен у недостатньому кредитуванні реальної економіки, то тільки не комерційні банки.

Експрес-аналіз /

Структура зведеного балансу комерційних банків у 1998 — 1999 роках

Протягом двох останніх років структура консолідованого балансу комерційних банків України зазнала суттєвих змін. Серед основних позитивних і негативних факторів, які їх обумовили і які у цій статті розглядає автор, — валютно-фінансова криза, пік якої припав на другу половину 1998 р., ознаки макроекономічної стабілізації, що прийшли їй на зміну, регулюючі заходи держави в особі Національного банку, динаміка інфляційного процесу.

З точки зору економічної теорії негативний вплив валютно-фінансової кризи на обсяги кредитного та інвестиційного портфелів комерційних банків є закономірним. Питання про те, що первинне — валютно-фінансова криза чи інфляція — не принципове, адже у будь-якому разі валютно-фінан-

сова криза завжди супроводжується інфляцією.

Згідно з даними Державного комітету України зі статистики загальний індекс цін споживчого ринку (або індекс інфляції) за 1998 р. становив 20%, а за 9 місяців 1999 р. — 10%. Отже, за 21 місяць із початку 1998 р. індекс інфляції

дорівнював 32%.

Уникаючи дискусії про те, що є первинним — зростання загального рівня цін чи грошової маси, — зазначимо, що зростання цін протягом тривалого часу неодмінно супроводжується зростанням кількості грошей в обігу.

Протягом проаналізованого нами періоду (з початку 1998 р.) робочі активи комерційних банків зросли на 54% (із 13184 млн. грн. до 20261 млн. грн.). Стоєсно ж суми залучених коштів банківського сектора, то вони збільшилися на 59% (з 11113 млн. грн. до 17654 млн. грн.).

Аналіз структури зведеного балансу комерційних банків протягом 1998—1999 рр. дає підстави умовно поділити зазначений часовий інтервал на три основні етапи:

- ♦ період до валютно-фінансової кризи (січень—липень 1998 р.);
- ♦ пік валютно-фінансової кризи (серпень—грудень 1998 р.);
- ♦ подолання валютно-фінансової кризи і досягнення макроекономічної стабілізації (січень — вересень 1999 р.).

Отже, розглянемо зміни основних параметрів балансів комерційних банків упродовж цих трьох часових відрізків.

Структура робочих активів комерційних банків у 1998–1999 роках

Дата	Грошові кошти та залишки в НБУ, млн. грн.	Кошти в банках, млн. грн.	Інвестиційний портфель, млн. грн.	Кредитний портфель, млн. грн.	Робочі активи, всього, млн. грн.	Питома вага грошових коштів та залишків у НБУ в робочих активах, %	Питома вага коштів у банках в робочих активах, %	Питома вага інвестиційного портфеля в робочих активах, %	Питома вага кредитного портфеля в робочих активах, %	Абсолютне зростання грошових коштів та залишків у НБУ за квартал, %	Абсолютне зростання коштів у банках за квартал, %	Абсолютне зростання інвестиційного портфеля за квартал, %	Абсолютне зростання кредитного портфеля за квартал, %
01.01.1998 р.	1 135	2 304	2 028	7 716	13 184	9	17	15	59				
01.02.1998 р.	1 062	1 991	2 171	7 556	12 779	8	16	17	59				
01.03.1998 р.	959	2 162	2 122	7 723	12 966	7	17	16	60				
01.04.1998 р.	1 035	2 199	2 253	7 736	13 223	8	17	17	59	-9	-5	11	0
01.05.1998 р.	1 116	2 376	2 082	7 885	13 459	8	18	15	59				
01.06.1998 р.	1 034	2 528	2 252	7 980	13 794	7	18	16	58				
01.07.1998 р.	1 125	2 388	2 527	7 994	14 034	8	17	18	57	9	9	12	3
01.08.1998 р.	1 056	2 495	2 626	8 214	14 390	7	17	18	57				
01.09.1998 р.	1 184	2 474	2 376	8 375	14 408	8	17	16	58				
01.10.1998 р.	1 397	2 931	2 215	9 742	16 285	9	18	14	60	24	23	-12	22
01.11.1998 р.	1 720	2 951	2 158	9 425	16 254	11	18	13	58				
01.12.1998 р.	2 069	3 229	1 917	9 337	16 553	13	20	12	56				
01.01.1999 р.	1 753	3 196	1 911	9 177	16 038	11	20	12	57	25	9	-14	-6
01.02.1999 р.	2 128	3 599	1 720	9 119	16 566	13	22	10	55				
01.03.1999 р.	2 038	3 760	1 691	9 520	17 009	12	22	10	56				
01.04.1999 р.	2 286	4 015	1 555	9 964	17 821	13	23	9	56	30	26	-19	9
01.05.1999 р.	2 351	3 861	1 559	10 212	17 984	13	21	9	57				
01.06.1999 р.	2 629	4 069	1 414	9 968	18 080	15	23	8	55				
01.07.1999 р.	2 965	4 702	1 475	9 392	18 534	16	25	8	51	30	17	-5	-6
01.08.1999 р.	2 737	5 067	1 569	9 785	19 159	14	26	8	51				
01.09.1999 р.	2 918	4 911	1 517	10 162	19 507	15	25	8	52				
01.10.1999 р.	2 809	5 123	1 623	10 706	20 261	14	25	8	53	-5	9	10	14

ГРОШОВІ КОШТИ ТА ЗАЛИШКИ В НБУ

У першій половині 1998 р. питома вага грошових коштів комерційних банків та залишків у НБУ мала тенденцію до зниження — із 9 до 7% від робочих активів. Така динаміка є адекватною стану відносної макроекономічної стабільності, що характеризується поживленням активних операцій комерційних банків і зменшенням суми коштів, які безпосередньо не приносять прибутку (каса та кореспондентський рахунок у НБУ).

В умовах валютно-фінансової кризи попит на високоліквідні активи (у даному разі — на грошові кошти та залишки в НБУ) під впливом багатьох негативних макроекономічних факторів стрімко збільшується. Тож протягом 11 місяців (із серпня 1998 р.) питома вага грошових коштів комерційних банків та залишків у НБУ стабільно зростала, сягнувши

01.07.1999 р. максимального значення — 16%. Лише у III кварталі 1999 р. цей показник почав поступово зменшуватися і за станом на 01.10.1999 р. становив 14%.

Стосовно темпів зростання абсолютних сум і залишків у НБУ протягом валютно-фінансової кризи та під час її подолання, то вони були ще виразнішими. Так, протягом III та IV кварталів 1998 р. абсолютні суми цих коштів збільшилися відповідно на 24 та 25%, а впродовж I та II кварталів 1999 р. — на 30%. Отже, з початку 1998 р. абсолютне значення цього показника зросло на 147% (із 1135 млн. грн. до 2809 млн. грн.).

Збільшення комерційними банками грошових коштів і залишків у НБУ відбувалося переважно за рахунок зменшення обсягів кредитного та інвестиційного портфелів.

Поміж макроекономічних факторів, які провокували тривале зростання питомої ваги готівки й коштів у НБУ в

структурі робочих активів комерційних банків, був і позитивний. Мовиться про вимушене і, ясна річ, непопулярне, а проте цілком виправдане рішення Національного банку України щодо збільшення норми обов'язкового резервування залучених коштів комерційних банків із 15 до 17%, прийняте під час найбільшого загострення валютно-фінансової кризи — у III кварталі 1998 р.

КОШТИ В БАНКАХ

Кошти в банках також є високоліквідними активами (принаймні якщо йдеться про стабільну макроекономічну ситуацію і надійний банк-контрагент). Отже, динаміка цієї складової робочих активів банківського сектора відображає ті ж закономірності, що й динаміка готівки і коштів у НБУ.

У період до валютно-фінансової кризи питома вага коштів у банках у структурі робочих активів банківського сек-

тора коливалася в межах від 16 до 18%. Із осені 1998 р. спостерігається тенденція поступового зростання цього показника — до 25% наприкінці серпня й у вересні 1999 р. (і навіть до 26% за станом на 01.08.1999 р.).

Що ж до темпів зростання абсолютних сум коштів комерційних банків у інших банках, то з початку 1998 р. (за станом на 01.10.1999 р.) цей приріст становив 122% (тобто зазначені кошти зросли з 2304 млн. грн. до 5123 млн. грн.).

КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ

Кредитний портфель, з одного боку, є “класичним” об’єктом активних операцій комерційних банків, який традиційно забезпечує найвагомішу частку доходів. Водночас у нестабільних макроекономічних умовах кредитні операції — це один із найризикованіших шляхів отримання прибутку.

Валютно-фінансова криза, яка су-

проводжується знеціненням національної грошової одиниці і невизначеними інфляційними очікуваннями економічних суб’єктів, є одним із найбільш руйнівних чинників процесу кредитування. Цей негативний вплив проявляється у:

- ♦ стихійному русі кредитних ресурсів (норма їх прибутку тимчасово зростає) із кредитного ринку на міжбанківський і валютний;

- ♦ зростанні ціни кредитних ресурсів, що призводить до припинення дії угод і дострокового повернення кредитів позичальниками;

- ♦ ускладненні фінансового становища підприємств-позичальників, що збільшує питому вагу безнадійних щодо повернення кредитів.

За розглянутий період питома вага кредитного портфеля у структурі робочих активів банківського сектора мала тенденцію до зниження — із 59—60% на початку 1998 р. до 51% у середині 1999 р. Протягом III кварталу поточного року ця

негативна тенденція почала змінюватися, що проявилось у щомісячному зростанні на 1% зазначеного показника, який на 01.10.1999 р. сягнув 53%.

Стосовно динаміки абсолютних сум наданих комерційними банками кредитів, то з початку 1998 р. (за станом на 01.10.1999 р.) зростання кредитного портфеля становило лише 39% (із 7716 млн. грн. до 10706 млн. грн.).

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОРТФЕЛЬ

Динаміка інвестиційного портфеля комерційних банків із початку 1998 р. відображає всі негативні тенденції, характерні для фондового ринку України в зазначений період.

Питома вага інвестиційного портфеля у структурі робочих активів банківського сектора за 10 місяців (із 01.08.1998 р. по 01.06.1999 р.) зменшилася з 18 до 8%. Протягом наступних місяців значення цього показника зали-

Структура залучених коштів комерційних банків у 1998 — 1999 роках

Дата	Кошти бюджетних установ та НБУ, млн. грн.	Кошти банків, млн. грн.	Кошти на рахунках клієнтів, млн. грн.	Цінні папери власного боргу, млн. грн.	Залучені кошти, всього, млн. грн.	Питома вага коштів бюджетних установ та НБУ в залучених коштах, %	Питома вага коштів банків у залучених коштах, %	Питома вага коштів на рахунках клієнтів у залучених коштах, %	Питома вага цінних паперів власного боргу в залучених коштах, %	Абсолютне зростання коштів бюджетних установ та НБУ за квартал, %	Абсолютне зростання коштів банків за квартал, %	Абсолютне зростання коштів на рахунках клієнтів за квартал, %	Абсолютне зростання цінних паперів власного боргу за квартал, %
01.01.1998 р.	1 775	2 534	6 704	100	11 113	16	23	60	1				
01.02.1998 р.	1 696	2 405	6 316	86	10 503	16	23	60	1				
01.03.1998 р.	1 572	2 483	6 586	84	10 725	15	23	61	1				
01.04.1998 р.	1 473	2 518	6 833	76	10 901	14	23	63	1	-17	-1	2	-24
01.05.1998 р.	1 523	2 594	6 878	113	11 108	14	23	62	1				
01.06.1998 р.	1 536	2 545	7 101	123	11 305	14	23	63	1				
01.07.1998 р.	1 452	2 576	7 276	136	11 441	13	23	64	1	-1	2	6	79
01.08.1998 р.	1 469	2 682	7 516	127	11 794	12	23	64	1				
01.09.1998 р.	1 426	2 597	7 645	130	11 799	12	22	65	1				
01.10.1998 р.	1 726	3 296	8 292	117	13 432	13	25	62	1	19	28	14	-14
01.11.1998 р.	1 859	3 231	8 153	112	13 354	14	24	61	1				
01.12.1998 р.	1 768	3 083	8 385	247	13 483	13	23	62	2				
01.01.1999 р.	1 353	2 990	8 599	220	13 162	10	23	65	2	-22	-9	4	89
01.02.1999 р.	1 660	3 132	8 554	238	13 583	12	23	63	2				
01.03.1999 р.	1 781	3 365	8 684	213	14 042	13	24	62	2				
01.04.1999 р.	1 739	3 651	9 309	237	14 936	12	24	62	2	29	22	8	8
01.05.1999 р.	1 792	3 581	9 398	256	15 027	12	24	63	2				
01.06.1999 р.	1 663	3 497	9 851	284	15 296	11	23	64	2				
01.07.1999 р.	1 696	2 980	10 725	259	15 660	11	19	68	2	-2	-18	15	9
01.08.1999 р.	1 752	3 567	10 639	266	16 224	11	22	66	2				
01.09.1999 р.	1 806	3 578	11 224	310	16 917	11	21	66	2				
01.10.1999 р.	2 686	3 132	11 430	406	17 654	15	18	65	2	58	5	7	57

шається на тому ж низькому рівні.

Що ж до динаміки абсолютного розміру інвестиційного портфеля, то це єдина структурна складова зведеного балансу комерційних банків, яка зазнала не лише відносного, а й абсолютно-го зниження. На початку 1998 р. вона становила 2028 млн. грн., а на 01.10.1999 р. — лише 1623 млн. грн., тобто зменшилася на 20%. Якщо у I та II кварталах 1998 р. абсолютний обсяг інвестиційного портфеля збільшився відповідно на 11 та 12%, то протягом наступних чотирьох кварталів він зменшувався відповідно на 12, 14, 19 та 5%. Лише у III кварталі 1999 р. спостерігалася незначна (на 10%) абсолютне зростання інвестиційного портфеля банківського сектора. Зміна структури інвестиційного портфеля значною мірою зумовлена зменшенням обсягів купівлі-продажу ОВДП і збільшенням обсягу купівлі-продажу цінних паперів з нефіксованим прибутком (векселів тощо).

ДИНАМІКА СКЛАДОВИХ ЧАСТИН ЗАЛУЧЕНИХ КОШТІВ

Кошти бюджетних установ та НБУ в структурі пасивів банківського сектора з початку 1998 р. мали тенденцію як до абсолютного, так і до відносного зменшення. Питомою вагою цих коштів за перші 8 місяців року зменшилася з 16 до 12%, абсолютна сума — з 1775 млн. грн. до 1426 млн. грн., або на 20%. Не володіючи детальнішою інформацією про структуру цих коштів (зокрема про те, яка частина з них належала НБУ, а яка — державному бюджету), автор може зробити лише припущення стосовно причин такого зниження. По-перше, валютно-фінансовій кризі 1998 р. передувала хронічна бюджетна криза, ознаками якої було зростання бюджетного дефіциту та зменшення обсягу бюджетних коштів, зокрема на рахунках комерційних банків. По-друге, рестрикційна політика Національного банку в зазначений період, як на мене, спрямовувалася на уникнення емісії та обмеження кредитування комерційних банків із метою мінімізації темпів інфляції.

У III кварталі 1998 р. ситуація істотно змінилася. В умовах валютно-фінансової кризи, яка посилювалася бюджетною, держава, очевидно, була змушена тимчасово покривати частину бюджетного дефіциту емісійним шляхом. Унаслідок абсолютна сума коштів бюджетних установ та НБУ в комерційних банках за цей квартал зросла на 19%.

Усього ж із 01.01.1998 р. по 01.10.1999 р. сума коштів бюджетних установ та НБУ в комерційних банках збільшилася на 51% (із 1775 млн. грн. до 2686 млн. грн.).

Кошти банків у структурі залучених коштів банківського сектора у перші 8 місяців 1998 р. мали стабільну питому вагу — на рівні 23%. Амплітуда їх коливання у наступні місяці була незначною — до 25%, причому спостерігалася тенденція до її поступового зниження.

Що ж до кризового для економіки в цілому і банківського сектора зокрема III кварталу 1998 р., то на фоні практично незмінної питомої ваги цього показника у структурі залучених коштів у зазначений період відбулося значне зростання їх абсолютної суми (з 2576 млн. грн. до 3296 млн. грн., або на 28%), що може свідчити про вимушену емісію в цей період.

Кошти клієнтів у структурі залучених коштів комерційних банків мали стійку тенденцію до зростання (протягом січня — серпня 1998 р. з 60 до 65%), що є свідченням відносно стабільної макроекономічної ситуації в зазначений період. Упродовж трьох наступних місяців їх питома вага різко зменшилася (до 61—62%). На мою думку, одним із головних негативних факторів, які спровокували таке падіння, була втрата комерційними банками значних обсягів коштів фізичних осіб, котрі в цей період стали одночасно знімати гроші з депозитних рахунків. Налякані певним знеціненням гривні фізичні особи в цей період охочіше вкладали свої кошти у вільно конвертовані валюти чи у матеріальні цінності.

Починаючи з грудня 1998 р. значення цього показника коливається у межах від 62 до 68%, проте в цілому має тенденцію до повільного зростання.

Стосовно абсолютної суми коштів клієнтів у структурі залучених ресурсів, то з 01.01.1998 р. по 01.10.1999 р. вона

зросла на 70% (із 6704 млн. грн. до 11430 млн. грн.).

Цінні папери власного боргу (облігації, векселі, ощадні та депозитні сертифікати) є найменш вагомою складовою залучених коштів комерційних банків, проте в розглянутий період для цього показника характерні найбільші темпи зростання (з 01.01.1998 р. по 01.10.1999 р. — зі 100 млн. грн. до 406 млн. грн.).

Динаміка цієї складової залучених коштів яскраво свідчить про довгострокову тенденцію зростання довіри економічних суб'єктів до комерційних банків, яка проявляється, зокрема, у популярності зазначених вище фінансових інструментів.

Отже, динаміка робочих активів і залучених коштів комерційних банків протягом 1998—1999 років відображає такі головні тенденції, що сформувалися під впливом як позитивних, так і негативних макроекономічних обставин:

- ◆ зменшення абсолютної суми й питомої ваги інвестиційного портфеля у структурі робочих активів;
- ◆ зменшення питомої ваги кредитного портфеля у структурі робочих активів на фоні незначного збільшення абсолютної суми наданих кредитів;
- ◆ зростання як абсолютних сум, так і питомої ваги грошових коштів, залишків у НБУ та інших банках у структурі робочих активів;
- ◆ зменшення питомої ваги коштів бюджетних установ, НБУ та інших банків у структурі залучених коштів;
- ◆ збільшення питомої ваги коштів клієнтів та цінних паперів власного боргу в структурі залучених коштів.

Дмитро Гладких,

заступник начальника відділу економічного аналізу П'ятої київської філії АПГБ "Аваль", постійний позаштатний оглядач "Вісника НБУ". Кандидат економічних наук.

50-мільйонна Україна не має підручника з хірургії державною мовою.

Протягом останніх тридцяти років доктор медицини Ярослав К. Туркало (США) готує до видання

“КУРС ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ”

— підручник із хірургії українською та англійською мовами, призначений для студентів, лікарів та хірургів, у якому будуть висвітлені історія хірургії, повний курс теорії та атлас хірургічної техніки.

Праця складатиметься зі 100 розділів, її обсяг становитиме близько 5 000 сторінок, або 10 томів. Це буде перша така праця в українській медичній науці в галузі хірургії.

Автор шукає людей доброї волі, відданих

своїй Батьківщині, для фінансової підтримки. Прізвища всіх, хто братиме участь у виданні, будуть подані в цій праці із висловленням щирої подяки.

Працю автор подарує в 2000-му році незалежній Україні.

Yaroslav K. Turkalo, M.D.
University Towers
100 York Street
New Haven, CT 06511 U.S.A.

Теорія і практика використання інституту державних гарантій

У статті порушено болючі для української економіки проблеми: брак внутрішніх кредитних ресурсів та втрати держбюджету, пов'язані з неповерненням вітчизняними підприємствами гарантованих урядом іноземних кредитів. Запропоновано нову, хоча не в усьому безспірну, схему надання гарантій, спрямовану на зменшення кредитного ризику держави та поліпшення якості відбору підприємств-позичальників.

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ

Як відомо, ціна грошового капіталу, що складається на ринку кредитних ресурсів, визначається співвідношенням попиту покупців та пропозиції продавців. Пропозиція залежить від наявності кредитного капіталу, попиту на нього, розміру відсоткових ставок та ризику неповернення платежів. Сьогодні в Україні **щодо попиту** на кредитні ресурси маємо невтішну ситуацію: *основний загальний підприємець — потенційних позичальників — переживає фінансову кризу і потребує санації*. Фінансове оздоровлення суб'єктів господарювання неможливе без значних капіталовкладень, спрямованих на модернізацію та реструктуризацію виробництва.

За браком власних ресурсів основне джерело фінансування санації підприємств становлять **лише довгострокові позики банків**. Ясна річ: коли попит на кредитні ресурси формується за рахунок підприємств, які перебувають у фінансовій кризі, ризик неповернення кредитів буде дуже високим. Це означає, що банки погодяться кредитувати проекти санації лише тоді, коли матимуть відповідну компенсацію за підвищений ризик, тобто, за інших рівних умов, **відсотки будуть завищеними**. Крім того, потенційні кредитори наполягатимуть на надійному кредитному забезпеченні, якого, як правило, у позичальників немає. Додамо інфляційні очікування кредитних установ, і стане зрозуміло, чому в Україні відсотки за кредитами піднялися до максимального рівня, сягаючи за будь-які розумні межі рентабельності. А це, у свою чергу, не дає змоги позичальникам вчасно погашати одержані кредити та відсотки за ними. Внаслідок маємо ситуацію дефіциту покупців кредитних ресурсів за ставками, які склалися на ринку. З іншого боку, якщо сьогодні поцікавитися в банкірів причи-

нами незначних обсягів кредитних операцій, типовою відповіддю буде й така: **“Нікого кредитувати!”** Тобто бракує надійних позичальників, які мають реальні бізнес-плани використання кредитних коштів та надійне кредитне забезпечення.

ДЕРЖАВНЕ ВТРУЧАННЯ

Припустимо, що попит на кредитні ресурси формується переважно за рахунок фінансово неспроможних підприємств, оздоровлення яких залежить від додаткових позичкових коштів, оскільки всі інші альтернативні можливості залучення капіталу вони вже вичерпали.

Крива попиту на кредитні ресурси відповідатиме вимогам функції:

$$N = N(i),$$

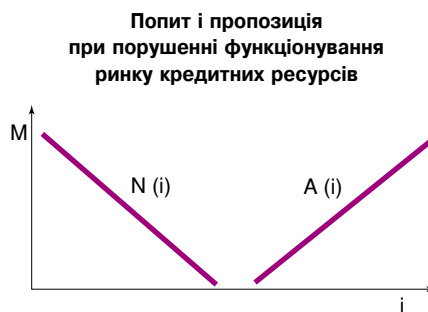
де N — крива пропозиції,
і — процентна ставка.

Крива пропозиції повинна відповідати умовам функції:

$$A = A(p, i),$$

де p — імовірність ризику неповернення кредитів,
 A — крива пропозиції.

Графічне зображення кривих попиту і пропозиції на кредитні ресурси у разі, коли попит і пропозиція не збігаються, подано на схемі (M — кількість кредитних операцій). Як бачимо, прямі попиту і пропозиції не мають спільних

**Віталій
Лісовенко**

Начальник управління зовнішнього боргу
Міністерства фінансів України

точок. За обставин, коли між попитом і пропозицією є розрив, ринок кредитних ресурсів не функціонує. Відтак вітчизняні кредитні інститути позбавлені основного джерела своїх доходів і вимушені згорти діяльність, заради якої вони фактично й створювалися. З другого боку, суб'єкти господарювання не можуть мобілізувати фінансові ресурси для реалізації планів санації. У підсумку маємо замкнуте коло, яке називається **“відмова ринку кредитування”**.

В економічній теорії відмова функціонування ринку розглядається як підстава для застосування інструментів державного втручання. У контексті кредитного ринку воно може здійснюватися шляхом надання потенційно конкурентоспроможним підприємствам підтримки у формі урядових гарантій повернення кредитів. Якщо держава зобов'язується перед кредитором нести відповідальність у разі невиконання боржником своїх зобов'язань, теоретично це означає, що кредитний ризик прямує до нуля. Пропозиція позичкових капіталів за безризиковою процентною ставкою збільшуватиметься пропорційно збільшенню кількості наданих державних гарантій. Таким чином, за допомогою державного втручання можна оживити кредитний ринок.

Цілком природно впливає висновок щодо можливості органічного поєднання ринкових важелів та обмеженого державного регулювання процесів на ринку позичкових засобів. Проблема полягає у визначенні оптимальних розмірів державної інтервенції та розробці ефективного механізму відбору інвестиційних (санаційних) проектів, під які надаються гарантії уряду. Надлишкова кількість державних гарантій завадить досягненню точки ринкової рівноваги на розглядуваному нами ринку. Механізм надання державних гарантій має бути чітко визначеним, оскільки в разі неповернення гарантованих урядом позик у передбачені кредитною угодою строки вони погашаються за рахунок коштів державного бюджету.

ДУАЛІЗМ УРЯДОВИХ ГАРАНТІЙ

Протягом останніх п'яти років широко надавалися урядові гарантії під залучення вітчизняними підприємствами **іноземних кредитів**. На думку Міністерства фінансів, необхідність фінансової підтримки у формі державних гарантій забезпечення іноземних кредитів зумовлена обмеженістю внутрішніх фінансових ресурсів та неспроможністю вітчизняної банківської системи забезпечити довгострокове кредитування придбання основних засобів вітчизняними підприємствами. За державної гарантії можна отримати кредити на значно сприятливіших валютно-фінансових умовах, ніж за звичайного комерційного кредитування, особливо на умовах, на яких надають сьогодні кредити своїм клієнтам українські комерційні банки.

Водночас кредитні лінії в іноземній валюті, що надаються підприємствам під гарантію вітчизняного уряду, — одна із серйозних економічних проблем. Проблематику використання державних гарантій як інструменту державної фінансової підтримки суб'єктів господарювання можна охарактеризувати такими тезами:

1. У зв'язку з невиконанням більшістю боржників своїх кредитних зобов'язань перед іноземними кредиторами державні гарантії трансформуються в одну із форм дотацій підприємств, причому в іноземній валюті.

2. Підтримка державою певних інвестиційних проектів та підприємств (часто не вельми ефективних) спричиняється до витіснення з ринку інших, можливо, дієвіших і перспективніших. Таким чином порушується антимонопольне законодавство та інші закони ринкової економіки.

3. Громіздка бюрократична надбудова механізму надання державних гарантій уможливило прийняття суб'єктивних рішень у зазначеній сфері.

В Україні державні гарантії слугують інструментом політичного впливу на процеси прийняття економічних рішень. Вони переносять ризик господарських рішень із рівня підприємства (як для кредитора, так і для позичальника) на рівень, де формується економічна політика. В аспекті народногосподарському це призводить до реалізації проектів, рентабельність яких нижча від ринкової. Водночас унаслідок надання державних гарантій непродуктивним підприємствам не реалізуються потенційно більш ефективні проекти. В цьому й полягає так званий ефект витіснення. Отже, можна зробити висновок про дуальний характер державних гарантій: з одного боку, вони можуть ожи-

вити ринок кредитних ресурсів, а з другого, якщо присутній суб'єктивізм при їх наданні, це призводить до викривлення конкуренції та зниження народногосподарської ефективності.

ЕКСПЕРТИЗА ПРОЕКТІВ

Механізм експертизи проектів, під які виділяються гарантовані урядом кредитні ресурси, досить громіздкий і передбачає участь чотирьох міністерств, двох агентств, кількох зовнішніх експертів та Кабінету Міністрів. Кожен проект, який претендує на державну гарантію, має пройти кілька етапів експертизи.

Попередній розгляд питання про надання державних гарантій

◆ Пропозиції щодо надання іноземних кредитів надсилаються до Кабінету Міністрів України (разом із ними подаються легалізовані документи та відомості про кредитора).

◆ Одержувач кредиту подає Національному агентству реконструкції і розвитку (НАРР) лист-заявку на отримання гарантій та інші документи згідно з переліком.

◆ Документи, подані НАРР, у 10-денний термін аналізуються з огляду на окупність проекту та можливості щодо укладення договору застави та виносяться на попередній розгляд Валютно-кредитної ради.

◆ Валютно-кредитна рада ухвалює попереднє рішення про доцільність остаточного опрацювання поданих документів та можливість надання гарантій.

Остаточний розгляд заявок щодо отримання гарантій

◆ Валютно-кредитна рада доручає відповідним міністерствам та відомствам провести експертизу поданої заявки.

◆ Мінекономіка визначає відповідність проекту пріоритетним напрямкам використання іноземних кредитів та розвитку економіки, а також здійснює загальну техніко-економічну експертизу проекту.

◆ Фонд державного майна розглядає відповідність проекту державній політиці в галузі державного майна (в разі його застави).

◆ Мінфін аналізує фінансовий стан позичальника, наявність заборгованості перед бюджетом і ліквідних активів.

◆ Організація, визначені Валютно-кредитною радою, проводять цінову експертизу імпорتنих та експортних контрактів, а також експертизу економічної ефективності проектів.

◆ Міністерство зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі проводить юри-

дичну експертизу експортних та імпорتنих контрактів.

◆ Банк-агент аналізує платоспроможність позичальника, валютну самоопкупність проекту та його відповідність загальним умовам кредитів, здійснює підготовку проектів договорів застави та/або поруки.

◆ НАРР узагальнює пропозиції, висновки міністерств та інших державних органів і готує висновок про доцільність надання гарантій.

Прийняття попереднього рішення про надання державних гарантій

◆ НАРР подає до Кабінету Міністрів результати експертизи проекту разом із документами та висновками про доцільність надання гарантій.

◆ Подані документи галузеві управління апарату Кабміну опрацьовують протягом 10 днів, після чого подають на розгляд віце-прем'єр-міністра, а потім з його висновком щодо необхідності реалізації зазначеного проекту надсилають до Валютно-кредитної ради.

◆ Робочий апарат Валютно-кредитної ради розглядає документи, готує пропозиції щодо розгляду питання на своєму засіданні, надсилає членам Ради порядок денний засідання та матеріали, а також повідомляє позичальника про дату розгляду питання щодо надання гарантій.

Валютно-кредитна рада розглядає подані документи та приймає рішення про доцільність надання гарантій (оформляється відповідний протокол).

Остаточне рішення про надання державних гарантій

◆ Приймається постанова Кабміну про надання державних гарантій.

◆ Укладається угода між Мінфіном і позичальником.

◆ Гарантії реєструються Кабінетом Міністрів та підлягають обов'язковому внесенню Мінфіном до реєстру державних гарантій.

◆ Банк-агент укладає з іноземним кредитором індивідуальну кредитну угоду і при потребі надсилає йому інші документи.

◆ Банк-агент інформує Кабмін, Мінфін, НАРР, Мінекономіку та позичальника про остаточне рішення іноземного кредитора щодо відкриття фінансування за кожним проектом.

ВІДШКОДУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ВИТРАТ

Обсяг іноземних експортних кредитів, залучених під гарантії уряду України в 1992—1998 роках,

становить близько 2.5 млрд. доларів США. За цей період іноземним кредиторам сплачено 1.4 млрд. доларів, причому з коштів державного бюджету — 1.3 млрд. доларів, тобто близько 93 відсотків.

Через неспроможність позичальників виконувати зобов'язання за кредитами уряд відповідно до гарантійних зобов'язань із 1992 року сплатив іноземним кредиторам із коштів державного бюджету 831.7 млн. доларів США (донині невідшкодованих позичальниками)¹.

Частина підприємств-боржників звернулася до уряду з проханням про реструктуризацію заборгованості. У зв'язку із цим Міністерство фінансів на підставі статті 35 Закону України "Про Державний бюджет України на 1999 рік" розробило Порядок реструктуризації простроченої заборгованості перед Державним бюджетом за кредитами, залученими під державні гарантії, яким передбачено можливість реструктуризації простроченої заборгованості за умови здійснення боржником чергових платежів із погашення та обслуговування кредитів.

Серед найдієвіших заходів, ужитих урядом, щоб відшкодувати витрати державного бюджету, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань, виділимо такі:

- ◆ подання до арбітражного суду позову про стягнення заборгованості перед бюджетом за рахунок майна боржника;
- ◆ порушення справи про банкрутство, продаж майна, яке надійшло за рахунок кредитних коштів на умовах відшкодування витрат бюджету та повернення непогашеної частини кредиту.

Законодавством України Державній податковій адміністрації надано необхідні права на здійснення примусового відшкодування боржниками витрат держави за гарантійними зобов'язаннями. З метою поліпшення ситуації щодо відшкодування витрат держбюджету Міністерство фінансів регулярно надсилає до Державної податкової адміністрації перелік дебіторів підприємств, які мають заборгованість перед бюджетом за розрахунками за іноземними кредитами, залученими під державні гарантії, для застосування безспірною стягнення заборгованості.

За інформацією Державної податкової адміністрації, впродовж 1999 року податковими органами подано до арбітражного суду 13 позовів щодо звер-

нення стягнення на майно підприємств боржників із метою погашення боргів перед бюджетом. На 13 підприємств подано позови щодо визнання їх банкрутами. Три підприємства — корпорація "Миргородхарчопром", КПФ "Атон" та ПФ "Софія Київська" — визнано банкрутами.

Крім того, за поданням Міністерства фінансів Міністерство зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі застосовує щодо підприємств-боржників спеціальні санкції — режим індивідуального ліцензування зовнішньоекономічної діяльності.

У результаті застосування зазначених заходів упродовж 1998 року була погашена заборгованість перед державним бюджетом у сумі 133 млн. гривень. Із початку 1999 року темпи погашення заборгованості знизилися: **за вісім місяців поточного року відшкодовано 35.9 млн. гривень.**

ЗА НОВОЮ СХЕМОЮ

З метою зменшення кредитного ризику держави та підвищення якості відбору підприємств-позичальників в Україні апробується нова схема надання гарантій. Удосконалено правове регулювання відносин щодо надання державних гарантій та відшкодування витрат державного бюджету, пов'язаних із виконанням гарантійних та кредитних зобов'язань. Прийнято Постанову Кабінету Міністрів України від 27.11.1998 року "Про заходи щодо додаткового забезпечення гарантійних та інших зобов'язань КМУ, які надаються для забезпечення зобов'язань юридичних осіб-резидентів, та вдосконалення системи відшкодування ними витрат Державного бюджету".

Сутність нововведень полягає в тому, що комерційні банки — агенти уряду можуть надавати зустрічні гарантії за тим чи іншим кредитом, гарантованим державою. Згідно з даною схемою договір застави позичальник укладає не з урядом, а з комерційним банком, який і повинен нести відповідальність за виконання зобов'язань за кредитами, гарантованими державою. У разі настання гарантійного випадку Державна податкова адміністрація уповноважена покривати збитки бюджету за рахунок активів банку-агента, який надав зустрічну гарантію. На думку Міністерства фінансів, наявність у банків найбільш ліквідного забезпечення — грошових коштів, дасть змогу без зволікань відшкодувати витрати державного бюджету на виконання гарантійних зобов'язань. Впроваджую-

чи дану схему, уряд прагне досягнути подвійної мети. З одного боку, різко зменшується кількість гарантійних випадків, які слід виконувати за рахунок коштів державного бюджету. З другого, більша частина роботи щодо експертизи проекту передається в банк-агент, що означає чималу економію бюджетних засобів, пов'язаних із експертизою.

Слід зазначити, що, виконуючи роль гаранта, комерційний банк бере на себе кредитний ризик. Щоб його мінімізувати, він проводить детальну економіко-правову експертизу проекту, під який видаються гарантії. При цьому починають діяти ринкові відносини і перевагу отримують найефективніші проекти. За браком реалістичних бізнес-планів в Україні одержати зустрічні гарантії може дуже незначне коло підприємств.

Із метою вдосконалення механізму надання державних гарантій та поліпшення ситуації з обслуговуванням заборгованості за кредитами, гарантованими урядом України, пропонується:

- ◆ всі питання, пов'язані з наданням державних гарантій, передати до компетенції Міністерства фінансів;
- ◆ встановити граничний розмір надання державних гарантій протягом бюджетного року;
- ◆ граничний розмір надання державних гарантій необхідно затверджувати разом із затвердженням граничного рівня державного боргу;
- ◆ експертизу окупності проектів, під які надаються державні гарантії, та оцінку кредитоспроможності позичальників, слід передати до компетенції недержавного сектора (аудиторських фірм, банківських установ);
- ◆ доцільно визначити перелік найавторитетніших вітчизняних та зарубіжних аудиторських фірм, висновки яких враховувалися б при прийнятті рішення щодо надання урядових гарантій.

У цьому контексті зауважимо, що в деяких країнах, наприклад, у США, ФРН та інших, питанням надання державних гарантій займаються великі спеціалізовані комерційні банки з державним капіталом. Ці установи повністю самоокупні. Вони координують обсяги державних гарантій, визначають умови їх надання та несуть фінансову відповідальність у разі настання гарантійних випадків. В Україні також ведеться робота щодо створення подібної установи, яка б підпадала під дію Закону "Про банки і банківську діяльність", підлягала банківському нагляду і була б прозорою щодо контролю за її діяльністю. □

¹ За даними Міністерства фінансів України на 01.08.1999 року.

Офіційна інформація /

Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України
комерційних банків у 1999 р. та жовтні 1999 р.

Відсотки

Показники	1999 р.	У тому числі за жовтень
Випущено в обіг платіжних засобів для рефінансування комерційних банків, усього	100	—
У тому числі через:		
— кредитні аукціони	—	—
— ломбардне кредитування	20.6	—
— операції РЕПО	19.1	—
— інші механізми	60.3	—

Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України,
наданими комерційним банкам у 1999 р. та жовтні 1999 р.*

Відсотки

Показники	1999 р.	У тому числі за жовтень
Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, всього	44.0	—
У тому числі за:		
— аукціонними кредитами	—	—
— ломбардними кредитами	61.1	—
— операціями РЕПО	60.0	—
— іншими інструментами	33.0	—

* Облікова ставка НБУ із 24.05.1999 р. не змінювалася і становила у жовтні 1999 р. 45%.

Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами
у національній валюті у жовтні 1999 р.*

Відсотки річних

Показники	Жовтень 1999 р.
На міжбанківському ринку:	
за кредитами, наданими іншим банкам	74.0
за кредитами, отриманими від інших банків	73.7
за депозитами, розміщеними в інших банках	36.6
за депозитами, залученими від інших банків	28.7
На небанківському ринку:	
за кредитами	51.0
за депозитами	20.2

* За щоденною звітністю банків.

Темпи зростання грошової маси у січні – жовтні 1999 р.

Агрегати грошової маси	01.01. 1999 р.	01.02. 1999 р.	01.03. 1999 р.	01.04. 1999 р.	01.05. 1999 р.	01.06. 1999 р.	01.07. 1999 р.	01.08. 1999 р.	01.09. 1999 р.	01.10. 1999 р.	01.11. 1999 р.
Готівка. Гроші поза банками											
Грошова маса (M0), % до початку року	100.0	93.7	94.3	93.8	102.7	107.6	110.6	115.8	120.0	125.9	132.7
M0 + Кошти до запитання та на розрахункових і поточних рахунках у національній валюті											
Грошова маса (M1), % до початку року	100.0	95.2	95.6	98.0	104.2	110.7	118.0	118.4	123.4	128.3	132.7
M1 + Строкові депозити та інші кошти в національній та іноземній валютах											
Грошова маса (M2), % до початку року	100.0	96.4	97.8	101.3	106.0	111.2	118.3	119.9	125.3	129.7	132.2
M2 + Цінні папери											
Грошова маса (M3), % до початку року	100.0	96.6	97.8	101.4	106.1	111.3	118.2	119.8	125.4	130.3	133.1

Матеріали підготовлено департаментом монетарної політики Національного банку України.

Формування економічної інформації нового типу у сфері підприємництва України

Незважаючи на те, що перехід до ринку триває в Україні вже досить довго і фактично торкнувся всіх сфер управління економікою, залишається актуальною адаптація її основних суб'єктів до нових умов господарювання, вимог міжнародних стандартів. Важливим моментом у цьому процесі, вважає автор публікації, є формування економічної інформації нового типу.

Інформацію слід розглядати у двох аспектах:

♦ як ресурс суспільства, на базі якого аналізується та оцінюється рівень розвитку держави;

♦ як ресурс суб'єкта господарювання — комплекс даних, що визначають необхідні умови для ефективного функціонування підприємств та інших суб'єктів економіки, дають змогу оцінювати результати їхньої праці з позицій суспільних вимог і чинного законодавства.

Чинне законодавство з питань економічної, фінансової, виробничої діяльності формує зовнішню інформаційну базу для управління суб'єктами господарювання. Внутрішня інформаційна база — це широкий обсяг даних, що надходять із робочих місць, виробничих дільниць та цехів до функціональних підрозділів і трансформуються в економічну інформацію, яка є основою для прийняття управлінських рішень на всіх ієрархічних рівнях підприємства.

Із позицій інформаційного забезпечення суб'єкт господарювання слід розглядати як відносно замкнуту систему із власним інформаційним ресурсом, із чіткою метою і завданнями щодо управління виробничо-господарською діяльністю. Він тісно взаємодіє із зовнішніми інформаційними системами. Ефективність функціонування таких суб'єктів значною мірою залежить від взаємної узгодженості зовнішнього та внутрішнього інформаційного забезпечення.

В умовах ринку діяльність менеджерів, керівного складу підприємств потребує дедалі ефективнішого інформаційного забезпечення. Цінується достовірність, надійність інформації, виникає інтерес до створення нових її

видів. Передусім це стосується актуальних завдань, які постають перед менеджерами підприємницьких структур в умовах ринку, відкритості вітчизняної економіки, необхідності її інтегрування у світову систему господарювання. Нині суспільство, владні структури України найбільшу увагу приділяють перебудові інформаційного забезпечення у сфері фінансово-грошових відносин.

Із переходом банківського сектора економіки до формування принципово нової економічної інформації стала оче-

Одним із основних складників процесу реформування економічної інформації в Україні є обов'язкове реформування системи обліку як основи формування достовірних і повних даних для потреб суспільства

видною необхідність і складність цього процесу.

Подолати перешкоди, які виникають у ході реформування інформаційного забезпечення у сфері виробництва продукції та надання послуг, — не менш складно. У банківській системі методологічним центром — розробником ідеології, проектів реформування бухгалтерського обліку та звітності і, головне, куратором цього процесу виступив Національний банк України. У виробничій сфері це питання вирішити складніше, адже галузева специфіка і різна підпорядкованість підприємницьких структур значно ускладнюють процеси переходу до інформаційного забезпечення нового типу. Однак необхідність таких зрушень очевидна, їх актуальність зростає. Формування нової системи обліку потребує визначення потоків інформації як за напрямками, так і за метою

Віра Ричаківська

Заступник директора
департаменту бухгалтерського обліку
Національного банку України

її використання (див. схему).

Будуючи схему інформаційного забезпечення суб'єктів господарювання, можна умовно виділити три основні потоки. Перший — джерело нормативної та довідкової інформації про стан ринкової інфраструктури, у тому числі попит на продукцію та послуги, попит і ціни на ресурси, конкурентне середовище, досягнення науки й техніки в конкретній галузі, інноваційні відомості. Сюди слід віднести також інформацію щодо чинного законодавства України у сфері підприємницької діяльності (а саме: закони України, постанови Верховної Ради, укази Президента, постанови і рішення місцевих органів влади тощо). Така інформація має зовнішній характер стосовно підприємницької структури. Основні користувачі — менеджери підприємства — послуговуються нею як вихідною, складаючи бізнес-плани, формуючи інноваційну, маркетингову політику, приймаючи нестандартні рішення при зміні економічної ситуації, а також використовують для аналізу і контролю за роботою суб'єктів господарювання, його окремих підрозділів. У сучасних умовах різні за величиною та можливостями одержувати, обробляти, аналізувати й узагальнювати вихідну інформацію (наприклад, оцінювати стан конкуренції на ринках збуту) підприємницькі структури можуть використовувати різні форми інформаційного забезпечення шляхом:

♦ отримання платних послуг від спеціалізованих підприємницьких організацій, що займаються оцінкою ринкового середовища, пошуком і накопиченням інформації стосовно розвитку окремих фірм, банків, галузей, підготовкою певних звітів на замовлення;

♦ самостійного створення банків даних на підприємстві спеціальною групою фахівців, яка займається пошуком інформації в заданих напрямках і складанням звітів для відповідних підрозділів підприємства.

Другий потік інформації формує без-

посередньо сам суб'єкт господарювання, а отже, його слід вважати внутрішнім. Спираючись на ці дані, приймають управлінські рішення у функціональних підрозділах. Організаційну основу інформаційного забезпечення внутрішніх виробничих потреб становлять насамперед системи бухгалтерського (фінансового) обліку. Зважаючи на нові концепції формування економічної інформації за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО), а також позитивний досвід їх використання у вітчизняній банківській практиці, суб'єктам господарювання варто розпочати реформування облікової системи саме з бухгалтерського обліку, на його засаді створюючи новий управлінський облік. Доцільно виділити три підсистеми обліку: фінансовий, управлінський, податковий. Таким чином, уся інформація, необхідна для прийняття управлінських рішень, зосереджується в зазначених підсистемах. Її основними користувачами є менеджери, керівни-

тво, працівники підприємства. У західних фірмах немає відділів, які ведуть суто планові роботи ізольовано від бухгалтерських служб. Натомість перевага надається підрозділам фінансового контролю, які не лише формують усю інформацію, а й беруть безпосередню участь у прийнятті управлінських рішень.

Управлінський облік спрямований на якнайповніше інформаційне забезпечення менеджерів підприємств, зниження ризику прийняття неправильного рішення. Дослідження доводять, що в управлінському обліку на облікову інформацію припадає 20–30%, а на економічний аналіз — 70–80% усієї інформації. У фінансовому обліку спостерігаються інші пропорції: 40–50% інформації становить облікова інформація, а 50–60% — аналітична.

Між системами обліку існує ряд відмінностей. Водночас слід зауважити й спільні риси між підсистемами фінансового та управлінського обліку. Так, в обох підсистемах досліджуються одна-

кові господарські операції; частина оперативної інформації, що використовується у фінансовому обліку, є важливою для управлінських рішень; бухгалтерський облік — це база формування управлінського обліку.

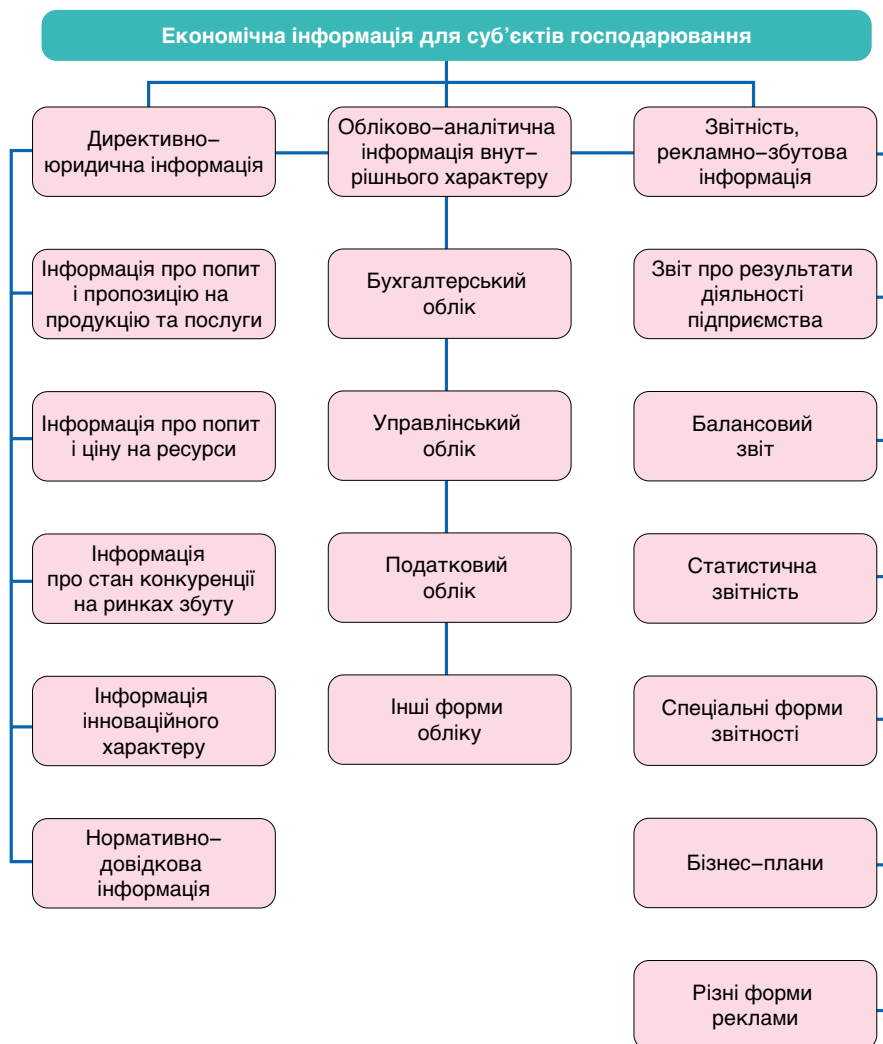
Третій потік інформації — звітно-рекламно-збутовий. Його вихідними даними є результати другого потоку — фінансової звітності з усіма її підсистемами. Цей потік в інформаційному забезпеченні підприємницької структури спрямовано на зовнішніх користувачів: державні органи оподаткування та статистики, акціонерів, кредиторів, постачальників, споживачів, покупців, інвесторів тощо.

Отже, всі потоки тісно пов'язані й передбачають раціональне структурування інформації суб'єкта господарювання. Водночас зі зміною виду діяльності необхідно відповідно переглянути й інформацію. З уведенням нового її виду слід оцінити доцільність його застосування, вивчити взаємозв'язки з іншими інформаційними підсистемами, а також обґрунтувати витрати на підготовчу роботу.

Реформування економічної інформації — це справді об'єктивна необхідність. Одним із основних завдань у цьому процесі є обов'язкове реформування системи обліку в Україні як основи формування достовірної і повної інформації для потреб суспільства. Вивчаючи практику переходу банківської системи на загальноприйняті у світовій практиці норми обліку та звітності, слід зауважити значну різницю економічних показників, сформованих за різними даними. Тільки при переході з однієї системи обліку на іншу розходження балансів становили від одного до трьох мільйонів гривень у малих комерційних банках і від 100 до 400 млн. грн. у великих. Як правило, при цьому спостерігається значне зниження вартості неякісних активів та, як результат, за рахунок формування резервів на можливі збитки від них — переоцінка основних засобів, супроводжувана відповідним зменшенням капіталу банків. Ще більші розходження можуть виникнути при застосуванні МСБО в інших секторах економіки, де сконцентровано застарілі неробочі основні фонди й матеріали, нереалізовану продукцію та величезні суми нереальної дебіторської заборгованості.

Разом із тим з'явилася можливість проаналізувати результат запровадження нового виду обліку — податкового, який із введенням у дію нового закону сформовано в банківському секторі за новими принципами й до того ж окремо від бухгалтерського.

Типова схема інформаційного забезпечення суб'єкта господарювання

Формування підсистеми податково-го обліку передбачає об'єктивну інформацію для визначення бази оподаткування. Однак, як показала практика, введення цього виду обліку без відповідного реформування бухгалтерського обліку, без узгодження його з іншими економічними блоками і, головне, без підготовки спеціалістів податкових служб та підприємницьких структур, заважає практикам усвідомити сенс нововведення та призводить до значного викривлення економічної інформації. Під тиском фіскальної системи в Україні у всіх секторах де-факто сформовано податковий облік. Однак, унаслідок невідповідності вітчизняної облікової системи до сприйняття ідеологічно нового оподаткування та впливу багаторічної традиції підпорядковувати фінансовий облік податковим вимогам, на підприємствах створився певний симбіоз: у фінансовий облік, попри його економічне призначення, "вмонтовано" фіскальні потреби. З одного боку,

це мало сенс як певна можливість надати практичну допомогу суб'єктам господарювання у забезпеченні фіскальних вимог. З другого — втрачено реальну економічну інформацію як на макроекономічному, так і внутрігосподарському рівнях. Один із типових прикладів — інформація щодо вартості основних фондів. З метою оподаткування тут застосовано інші підходи до оцінки їх вартості, знівельовано класичні поняття капітального й поточного ремонтів, спрощено і скорочено базу амортизації тощо. Однак ринкова вартість основних фондів, реальні строки їх експлуатації, від яких прямо залежать норми амортизації, зниження вартості в умовах технічного прогресу — це економічні реалії, які мають бути відображені у фінансовій інформації. Аналіз даних щодо банківської системи свідчить, що з введенням податкового обліку можна значно зменшити витрати підприємницьких структур, а крім того — істотно його спростити. Адже податок на

прибуток — це не якась виняткова економічна категорія, а одна зі звичайних статей витрат, особливість якої — складний і трудомісткий процес підрахунку. Це й призвело до виникнення нової підсистеми обліку. Аналіз надходжень до бюджету податку на прибуток за новою системою показав, що такі зміни поки що не дали значного ефекту. Достовірна фінансова інформація, що формується за даними бухгалтерського обліку, та окремі законодавчі податкові коригування до неї — це цілком можлива у майбутньому спрощена система оподаткування.

Слід зазначити, що розуміння необхідності реформування економічної інформації, організації її збору, передачі останнім часом усе активніше обговорюється, до даної проблеми впритул підійшли владні структури. Про це, зокрема, свідчить прийняття Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". □

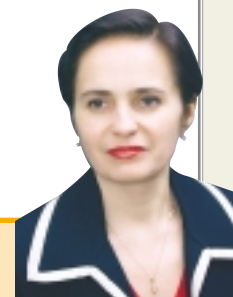
Облік за міжнародними правилами /

Свого часу банківський бухгалтерський облік відображав адміністративно-командні методи управління народним господарством та був головним елементом системи загальнодержавного обліку й контролю. В умовах нових політичних та економічних реалій національна організація бухгалтерського обліку потребує особливої уваги, зокрема, це стосується обліку в комерційних банках, — вважає автор публікації.

Ірина
Козачук

Головний економіст
департаменту пруденційного нагляду
Національного банку України

Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на облікові процеси у комерційних банках України

Зупровадженням елементів ринкової економіки в Україні повертаються до практичного застосування дореволюційних фінансових понять та звикають до категорій, уживаних у зарубіжних країнах.

Облік є одним із засобів міжнародного спілкування і тому його нерідко називають мовою бізнесу. Результатом облікового процесу є інформація, на підставі якої приймаються основні управлінські рішення.

Зважаючи на зростання ролі міжна-

родного бізнесу в економіці України та враховуючи те, що бухгалтерський облік має бути зрозумілим для міжнародного спілкування, необхідно визначити основні принципи систем обліку закордонних контрагентів або закордонних банків.

Методологічно та організаційно облік на Заході поділяється на фінансовий і управлінський.

Фінансовий облік — це процес підготовки облікової інформації, користувачами якої можуть бути як юридичні,

так і фізичні особи, в тому числі й зовнішні щодо суб'єкта господарювання: менеджери, інвестори, кредитори, фінансові органи тощо.

Управлінський облік, який іноді ще називають виробничим або обліком витрат, — це процес підготовки облікової інформації, необхідної менеджерам для планування та контролювання поточної комерційної діяльності. Міжнародні правила фінансового та управлінського обліку відрізняються, що спричиняється двома факторами:

♦ внутрішня звітність юридичних осіб, у тому числі банків, недоступна інвесторам;

♦ юридичні особи, у тому числі банки, мають певну свободу вибору щодо форм внутрішньої звітності, чого не можна сказати про зовнішню.

Світ працює за загальноприйнятими концепціями бухгалтерського обліку, дедалі поглиблюється інтеграція міжнародних ринків капіталу, але зберігаються суттєві відмінності у **правилах обліку**, які визначають форму й порядок інформування акціонерів, кредиторів, інших учасників ринку. Облік значною мірою залежить від соціально-економічних умов, ступеня розвитку виробництва, управління, фінансової системи, рівня підготовки професійних кадрів та інших факторів. Цілком прийнятна в одних умовах система обліку не завжди придатна для інших.

Американською бухгалтерською асоціацією (American Accounting Association — AAA) виділено вісім класифікаційних ознак, за якими визначаються основні облікові моделі:

- ♦ політична система;
- ♦ економічна система;
- ♦ рівень економічного розвитку;
- ♦ цілі фінансової звітності;
- ♦ авторство облікових стандартів;
- ♦ принципи та рівень професійної підготовки і сертифікації;
- ♦ система контролю за виконанням професійних та етичних стандартів;
- ♦ користувачі облікової інформації.

До таких моделей належать: британо-американська, континентальна, східно-американська.

Засадою **британо-американської моделі** є орієнтація обліку на інформаційні запити інвесторів та кредиторів. Три провідні країни — Великобританія, Голландія, США, — які використовують цю модель, мають розвинуті ринки цінних паперів; система загальної та професійної освіти відповідає тут високим стандартам, що поширюється як на бухгалтерів, так і на користувачів облікової інформації. За британо-американським зразком організовують свій бухгалтерський облік багато країн світу.

Бізнес у більшості країн Європи та в Японії, де працюють за **континентальною моделлю**, тісно пов'язаний із банками. Здебільшого саме вони задовольняють фінансові потреби компаній. Бухгалтерський облік регламентується законодавчо, йому притаманна значна консервативність. Орієнтація на управлінські запити кредиторів не є пріоритетним завданням обліку.

Основною відмінністю **східноамериканської моделі**, практикованої у Бра-

зилії та іспаномовних країнах є перманентне коригування облікових даних на темпи інфляції. Загалом облік зорієнтований на потреби державних планових органів.

До новостворених належить **інтернаціональна модель**. Оскільки класифікувати її за типовими ознаками неможливо, зосередимося на прикметному для цієї моделі цільовому факторі — потребі в міжнародній узгодженості ведення обліку. Задля такої координації асоціації професійних бухгалтерів ряду країн створили Комітет із міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (International Accounting Standard Committee — IASC). У певних галузях IASC добився успіху. Кілька країн (приміром, Малайзія, Пакистан) цілковито прийняли існуючі правила обліку, інших влаштували лише деякі з них.

Зазначимо, що встановлення певних правил обліку, у конкретному випадку — впровадження у банківській системі

У процесі пристосування бухгалтерського обліку банків України до міжнародних стандартів слід звернути увагу на спільні риси та відмінності в обліковій практиці зарубіжних партнерів

України міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО), є не просто результатом пристосування до ринкових відносин.

В Україні відбувається складний процес формування політичних та економічних відносин, що спричиняє досить високий рівень інфляції. Тому адаптація до міжнародних правил обліку потребує **особливої уваги**. Зрозуміло, характер національної організації обліку визначатиметься поступово.

Фактори, які суттєво впливають на розвиток облікових процесів у вітчизняній банківській системі, є як внутрішні, так і зовнішні.

До **внутрішніх** належать:

- ♦ ступінь розвитку правових процесів узагалі й, зокрема, тих, що регулюють основи обліку;
- ♦ ступінь розвитку національної економіки;
- ♦ загальний рівень кваліфікації кадрів.

До **зовнішніх** належать:

- ♦ характер участі інвесторів в управлінні бізнесом;
- ♦ ступінь участі в міжнародному бізнесі.

Зауважимо й те, що з переходом банківської системи України до МСБО суттєво зростає вплив категорій фінансового та управлінського обліку на облік

у вітчизняних банках. Це дає змогу неформально розвивати облікові процеси, застосовувати їх для внутрішніх та зовнішніх цілей.

Оскільки результатом облікових процесів є достовірна звітність (особливо важливий критерій для прийняття управлінських рішень), у міжнародній практиці виокремлюють облікові та аудиторські стандарти.

Облікові стандарти — це правила підготовки фінансової звітності, а **аудиторські** — правила її перевірки.

Аудитом бухгалтерської звітності називається технічна процедура збору даних незалежною особою (аудитором) із метою з'ясування ступеня відповідності цієї звітності загальноприйнятим обліковим принципам. У більшості країн частина бухгалтерів має юридично закріплене право проводити аудит.

Облікові та аудиторські стандарти — взаємопов'язані, хоча існує й проблема відмінностей таких стандартів. Тому висновки аудиторів різних країн можуть бути різними і **надійність фінансової звітності неоднакова**.

Багато міжнародних і національних професійних організацій бухгалтерів визнають існування проблеми неоднорідності облікових та аудиторських стандартів та роблять спроби щодо їх узгодження.

Отже, у світовій практиці, незважаючи на те, що ринки (особливо ринки капіталу) стають усе інтегрованішими, у правилах обліку та аудиту бухгалтерської звітності **продовжують існувати певні відмінності**. У ході розвитку та адаптації бухобліку в банках України до міжнародних стандартів варто звернути на це увагу, щоб вибрати ті концепції і стандарти, які найповніше задовольнятимуть потреби банківської системи України та національної економіки в цілому. □

Література.

1. Ричард Лефтович. Высшая школа бизнеса Чикагского университета. Международные правила учета // Сборник статей // Серия Мастерство. Финансы. — М.: ЗАО Олимп-Бизнес, 1998. — С. 133—145.
2. Геращенко В.С. Операционная техника и учет в государственном банке. — М.: Финансы и статистика, 1985. — С. 3.
3. Г.Мюллер, Х.Гернон, Г.Мишк. Учет: международная перспектива // Серия по бухучету и аудиту. — М.: Финансы и статистика, 1996. — С. 8—9, 27, 40.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України / постанова Правління НБУ від 21.11.1997 р. № 388.

Структура активів комерційних банків України за станом на 01.10.1999 р.

Тис. грн.

№ п/п	№ по групі	Назва банку	Сумарні активи	Грошові кошти	Кошти в НБУ	Кошти в банках Залишки на коррахунках	Депозити та кредити	Портфель цінних паперів КОВДП	Інші ЦП	Вкладення капіталу	Кредитний портфель	Основні фонди	Інші активи
1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Група I. Найбільші банки													
1	1	ПРОМІНВЕСТБАНК	2 608 590	104 588	294 631	156 495	130 277	0	18 361	8 818	1 443 640	401 898	49 882
2	2	ПРИВАТБАНК	2 265 239	71 703	151 993	177 964	464 757	0	46 150	2 908	1 095 610	81 219	172 935
3	3	“УКРАЇНА”	2 032 641	49 450	38 251	43 530	17 524	98 525	73 024	6 684	1 148 671	497 155	59 824
4	4	“АВАЛЬ”	1 715 161	75 526	260 826	61 635	142 209	123 631	31 059	5 908	837 209	100 148	77 010
5	5	УКРЕКСІМБАНК	1 659 639	26 144	44 947	366 690	40 437	16 610	6 003	1 120	596 620	121 860	439 207
6	6	УКРСОЦБАНК	1 391 014	55 132	250 060	90 286	45 255	48 704	5 611	584	659 512	191 919	43 950
7	7	ОЩАДБАНК	1 343 063	56 453	77 024	76 409	94 516	269 146	84 817	4 291	357 948	194 046	128 413
Усього по групі			13 015 347	438 996	1 117 732	973 009	934 975	556 616	265 025	30 313	6 139 210	1 588 245	971 221
Група II. Великі банки (активи > 100 млн. грн.)													
8	1	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	588 150	12 793	26 129	97 031	73 325	15 415	3 635	1 817	244 606	107 402	5 998
9	2	“СЛОВ’ЯНСЬКИЙ”	544 455	1 992	8 315	97 147	14 406	0	68 302	185	131 105	6 418	216 585
10	3	БРОКБІЗНЕСБАНК	482 767	8 214	20 018	70 541	79 267	1 373	11 571	121	210 322	49 203	32 137
11	4	“ФІНАНСИ І КРЕДИТ”	398 275	7 235	9 800	50 209	51 334	0	4 883	2 428	124 147	5 267	142 970
12	5	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	385 438	2 159	12 367	97 331	35 845	0	23 838	162	163 621	3 497	46 618
13	6	“НАДРА”	365 115	8 839	22 433	29 652	83 380	41 250	14 170	35	148 077	6 491	10 788
14	7	УКРСИББАНК	348 285	8 340	6 106	83 971	18 279	0	11 044	241	192 121	7 493	20 690
15	8	“ІНКО”	308 252	0	134	10 074	6 944	0	199	268	114 078	4 307	172 248
16	9	ПРАВЕКС-БАНК	287 416	14 006	31 074	50 088	16 713	588	189	447	142 179	23 475	8 657
17	10	МТ-БАНК	283 209	3 379	24 333	53 197	16 478	66	16 776	50	136 734	9 781	22 414
18	11	УКРІНБАНК	247 534	8 940	21 518	18 710	10 895	15 655	2 838	1 316	66 910	50 279	50 473
19	12	“ІНКОМБАНК-УКРАЇНА”	235 322	4 461	12 781	58 324	19 540	98	3 883	0	116 504	4 173	15 560
20	13	ВАБАНК	226 939	5 705	5 792	21 519	38 424	852	5 788	112	104 697	10 653	33 397
21	14	“КРЕДИТ-ДНІПРО”	220 573	1 779	19 395	99 541	32 790	923	3 773	133	53 992	2 593	5 655
22	15	“КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА”	184 715	3 113	29 543	27 946	34 954	0	85	0	82 280	4 554	2 240
23	16	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	165 891	618	5 472	11 012	40 957	0	0	0	103 228	3 797	807
24	17	ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	163 408	7 144	10 140	30 134	23 259	1 828	245	0	53 587	9 390	27 681
25	18	МЕГАБАНК	161 153	6 964	22 721	79 973	-241	0	2 956	3 169	37 267	6 536	1 808
26	19	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	160 966	7 301	6 328	21 508	29 082	10 345	13 432	1 320	63 079	4 894	3 676
27	20	ДОНБІРЖБАНК	143 326	14 410	21 649	4 459	47 982	30 926	373	0	11 779	1 310	10 439
28	21	СІТІБАНК	140 925	895	63 724	1 651	64 912	0	0	0	3 337	6 027	380
29	22	“КІЇВ”	138 407	2 824	14 255	14 425	2 308	2 173	1 708	1 080	80 919	8 357	10 358
30	23	“ПІВДЕННИЙ”	137 445	6 036	4 327	12 815	19 244	122	4 864	0	55 889	6 257	27 892
31	24	ІНДУСТРІАЛБАНК	128 468	608	8 578	66 908	32 558	0	8 291	0	9 096	1 246	1 184
32	25	АВТОАЗБАНК	127 610	1 527	7 829	61 182	3 657	334	5 926	3 452	29 636	8 618	5 450
33	26	РЕАЛ-БАНК	126 468	1 534	4 710	82 026	14 982	104	6 302	0	12 481	2 637	1 692
34	27	“МЕТАЛУРГ”	123 509	4 125	22 270	18 010	-536	0	7 453	1	57 427	6 626	8 134
35	28	ІНГ БАНК УКРАЇНА	123 452	147	5 742	20 740	-1 129	0	25 869	0	63 381	5 388	3 314
36	29	УКРГАЗПРОМБАНК	121 910	1 035	10 255	1 207	86 574	0	868	1 658	17 082	1 856	1 374
37	30	ПРЕМ’ЄРБАНК	121 224	1 395	5 680	3 272	11 256	3 452	5 059	71	61 440	7 645	21 954
38	31	“МРІЯ”	113 543	5 036	14 346	10 407	18 402	1 521	3 351	12	54 552	4 786	1 130

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
39	32	ЕНЕРГОБАНК	111 773	4 506	10 590	2 864	0	108	2 335	2 144	68 088	14 574	6 563
40	33	"СОСЬЄТЕ ЖЕНЕРАЛЬ УКРАЇНА"	109 376	0	27 749	15 383	5 872	28 957	0	0	19 678	2 770	8 968
Усього по групі			7 525 299	157 060	516 103	1 323 257	931 713	156 090	260 006	20 222	2 833 319	398 300	929 234
Група III. Середні банки (активи > 10 млн. грн.)													
41	1	"ФОРУМ"	99 809	2 157	3 078	3 165	5 104	0	297	6	73 232	5 353	7 419
42	2	АВІАТЕКБАНК	99 329	7 771	1 392	18 341	15 057	0	621	48	14 531	7 521	34 047
43	3	"ЗЕВС"	97 169	1 004	1 335	17 582	6 488	911	12 207	70	32 671	14 697	10 203
44	4	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	96 995	1 133	7 193	12 191	10 817	0	9 645	75	47 854	6 849	1 239
45	5	"АЖІО"	93 831	12 433	4 822	5 776	15 321	1 315	321	112	36 399	14 935	2 398
46	6	УКРГАЗБАНК	92 194	2 463	26 175	1 467	4 036	100	3 806	308	41 602	2 125	10 111
47	7	"КІЇВ-ПРИВАТ"	86 853	1 089	5 834	24 767	20 670	0	5 833	286	22 516	978	4 880
48	8	"ЕТАЛОН"	86 423	2 748	1 078	6 147	2 022	0	19 302	0	43 255	4 094	7 775
49	9	ДОНМСЬКБАНК	85 749	1 315	4 160	4 861	4 490	0	2 474	475	66 156	1 531	288
50	10	ЕКСПОБАНК	76 484	3 829	7 788	6 786	2 900	1 283	78	3	40 108	10 643	3 066
51	11	"АЛЛОНЖ"	74 664	563	2 129	6 173	13 854	0	7 716	3	41 522	1 189	1 515
52	12	"НОВИЙ"	74 278	1 367	9 240	8 472	10 748	0	4 135	0	35 821	3 554	940
53	13	ЕКСПРЕС БАНК	73 208	2 515	7 260	20 487	12 602	0	30	0	25 884	1 693	2 736
54	14	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	71 476	1 647	47 051	4 357	4 300	0	0	3	13 279	554	285
55	15	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	70 977	727	194	13 120	7 598	0	9 383	0	9 652	18 224	12 079
56	16	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	67 359	10 951	16 910	2 963	9 721	0	2 679	0	22 961	668	505
57	17	"ЕЛІТА"	66 565	659	4 254	15 365	3 790	0	7 677	159	21 683	10 234	2 744
58	18	"МЕРКУРІЙ"	66 288	560	21 740	19 579	4 004	187	300	379	15 442	3 933	164
59	19	"ГРАНТ"	63 953	1 736	6 829	4 932	1 882	0	6 711	855	33 003	7 013	993
60	20	УКРНАФТОГАЗБАНК	63 579	3 028	2 316	6 903	1 397	5 201	271	0	19 717	4 740	20 007
61	21	УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК	62 372	29	3 911	1 366	15 111	0	16 518	658	2 449	12 006	10 325
62	22	ОЛБАНК	61 723	1 104	9 793	7 618	4 647	0	10 427	83	21 782	3 633	2 637
63	23	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	59 935	0	587	6 046	26 290	0	922	0	21 373	2 143	2 574
64	24	ІМЕКСБАНК	58 663	874	579	20 717	4 897	531	0	0	29 976	605	484
65	25	"КІЇВСЬКА РУСЬ"	56 827	2 640	6 082	778	9 320	1 292	620	0	32 361	1 113	2 622
66	26	"ХРЕЩАТИК"	56 618	1 891	6 698	2 492	4 000	1 664	12	0	32 669	4 654	2 538
67	27	ЕЛЕКТРОНБАНК	55 665	1 321	1 942	9 834	8 284	424	176	1 312	16 600	15 153	619
68	28	ЗАХІДІНКОМБАНК	53 883	2 508	5 051	13 053	7 408	0	114	0	22 979	642	2 128
69	29	РОСТОК БАНК	53 380	1 102	1 957	2 741	3 204	0	798	0	36 824	4 181	2 573
70	30	ПІВДЕНКОМБАНК	50 857	2 043	3 271	9 902	175	0	2 445	38	25 611	3 601	3 772
71	31	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	48 440	1 151	529	2 618	15 549	0	6 760	1	18 548	267	3 016
72	32	"ІНТЕГРАЛ"	46 647	312	3 817	11 938	4 785	98	4 380	219	18 337	1 895	865
73	33	КІЇВСЬКИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	46 477	2 509	1 462	14 829	6 888	569	2 534	0	15 687	1 035	964
74	34	"АРКАДА"	46 034	3 988	5 350	456	0	0	3 297	637	26 893	2 782	2 632
75	35	УМВБ	44 138	1	620	128	4 517	0	0	9 627	63	21 146	8 037
76	36	БАНК ДЕПОЗИТНО-КРЕДИТНИЙ (УКРАЇНА) ЛТД	43 753	1 087	499	13 007	6 358	615	0	0	7 000	14 609	578
77	37	БАНК АВСТРІЯ КРЕДИТАНШТАЛТ УКРАЇНА	43 655	112	12 461	1 055	24 113	0	11	0	959	3 318	1 625
78	38	ІНТЕРБАНК	43 044	416	3 987	1 343	12 285	7 603	5 626	15	9 344	2 041	385
79	39	ІНВЕСТ-БАНК УКРАЇНА	42 837	162	587	9 729	1	0	1 370	1 702	14 889	12 916	1 482
80	40	ПОЛТАВА-БАНК	42 534	2 198	2 509	854	0	0	3 233	2 337	17 614	2 592	11 197
81	41	ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	42 100	510	2 479	3 361	6 849	0	22	4 046	15 614	8 916	303
82	42	"КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	41 670	0	3 520	4 982	-152	0	21 347	0	0	1 746	10 226
83	43	"ГЕОСАНТІС"	41 067	1 028	1 879	2 031	6 480	0	125	202	25 082	1 012	3 228

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
84	44	ТРАНСБАНК	36 994	1 131	7 835	8 498	2 744	0	481	95	14 292	1 695	221
85	45	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	36 392	1 194	5 345	4 157	1 500	93	1 384	250	12 558	6 680	3 231
86	46	"СИНТЕЗ"	35 128	1 737	14 320	634	151	0	104	0	16 616	1 185	382
87	47	ПОЛІКОМБАНК	33 854	1 458	2 857	3 905	8 636	439	2 829	4	12 109	946	672
88	48	АРЧ-БАНК	32 803	595	4 412	8 698	430	0	127	0	14 867	311	3 364
89	49	ЛЕГБАНК	31 523	2 098	1 880	1 336	1 383	0	3 311	75	16 277	3 153	2 008
90	50	"ТК КРЕДИТ"	30 354	2 419	4 078	1 491	5 374	93	10	0	15 798	411	681
91	51	ПРОМЕКОНОМБАНК	29 560	517	237	8 545	8 771	196	425	0	10 119	658	93
92	52	"ПРИКАРПАТТЯ"	29 556	469	2 750	590	875	785	129	1	18 853	4 882	222
93	53	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	29 226	1 554	3 528	2 528	-23	244	2 445	0	11 912	3 392	3 644
94	54	КИЇВСЬКИЙ НАРОДНИЙ БАНК	28 952	227	65	12 831	48	61	84	0	4 419	9 700	1 517
95	55	"ДЕМАРК"	28 519	166	1 950	5 148	672	0	559	0	18 216	1 459	350
96	56	РЕГІОН-БАНК	28 250	1 622	3 164	9 812	4 195	0	47	6	7 032	2 073	300
97	57	ДОНВУГЛЕКОМБАНК	27 834	13	1	8	770	0	307	0	25 317	1 025	393
98	58	"ЮНЕКС"	27 668	19	0	12 452	3 901	0	0	0	5 032	4 051	2 212
99	59	"ТАВРІЯ"	26 754	1 390	3 584	718	-20	115	5 774	7	6 144	2 621	6 420
100	60	"СТАРОКІЇВСЬКИЙ"	26 610	704	3 695	3 655	1 316	1 066	215	0	11 482	3 220	1 256
101	61	ІКАР-БАНК	26 595	1 037	1 971	1 629	311	234	1 901	2	13 770	4 099	1 640
102	62	"ПРИВАТІНВЕСТ"	26 548	167	5 377	9 603	3 328	131	650	0	2 499	4 309	482
103	63	"ГАРАНТ"	26 182	717	725	1 284	4 223	0	5 122	10	12 736	926	440
104	64	"КАПІТАЛ"	26 165	2 506	2 030	1 597	1 084	467	2 336	258	13 154	687	2 046
105	65	КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	26 136	0	20 700	357	3 478	0	0	0	0	1 346	256
106	66	АВТОКРАЗБАНК	24 751	454	1 253	2 993	-4	0	2 868	0	12 678	3 330	1 180
107	67	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	24 136	715	3 877	6 731	0	0	4 829	45	3 299	926	3 714
108	68	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	24 049	44	879	605	8 642	0	0	0	12 237	913	729
109	69	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	23 575	120	8 698	153	4 000	66	516	0	9 462	382	178
110	70	"ЗОЛОТІ ВОРОТА"	23 554	580	980	1 288	-4	149	412	0	17 440	508	2 201
111	71	СХІДНО-ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	22 772	1 247	292	835	1 142	586	2 423	14	12 481	3 173	578
112	72	"УКООПСІЛКА"	22 314	788	2 682	920	2 838	32	14	0	13 980	493	567
113	73	"ПОРТО-ФРАНКО"	22 196	2 961	2 036	2 616	0	0	1 079	0	10 467	891	2 147
114	74	РАДАБАНК	22 084	60	80	3 090	500	53	4 826	0	12 681	700	92
115	75	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО- ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	21 692	360	1 248	53	0	0	0	0	19 449	472	110
116	76	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	20 935	251	850	1 261	0	270	6 890	0	10 289	210	914
117	77	"МОРСЬКИЙ"	20 886	878	582	1 095	0	60	1 333	0	9 994	6 421	523
118	78	УКРАЇНСЬКИЙ БАНК ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	20 875	615	280	1 798	0	49	0	668	14 226	2 983	257
119	79	"БАЗИС"	20 837	285	6 167	0	400	0	4 305	6	5 354	4 055	265
120	80	УКРКОМУНБАНК	20 070	1 176	4 563	1 948	1 501	0	500	120	7 446	1 897	920
121	81	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	19 573	115	8 130	123	2 750	0	0	10	3 712	483	4 251
122	82	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	19 547	915	2 939	1 493	-9	105	4 067	40	7 387	711	1 898
123	83	ІНВЕСТБАНК	19 530	1 187	948	1 621	1 000	36	1 453	0	12 298	687	299
124	84	"АНДРІВСЬКИЙ"	19 460	530	417	54	0	0	30	0	16 367	1 758	305
125	85	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	18 853	197	1 583	156	693	0	0	1	7 918	191	8 114
126	86	"ДОНКРЕДИТІНВЕСТ"	17 601	1 932	2 052	98	2 000	0	3 949	0	5 626	1 492	451
127	87	"АВТОРИТЕТ"	16 863	577	1 546	1 879	3 057	2 647	30	800	4 772	1 440	116
128	88	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	16 322	0	334	9 136	3 862	0	0	95	0	2 116	779

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
129	89	“ЛЬВІВ”	16 146	367	1 172	86	1 700	80	374	0	5 669	6 602	96
130	90	ЗАХІДБУДГАЗБАНК	16 094	1 060	1 242	1 818	1 027	467	2	0	8 050	1 660	768
131	91	“ДНІСТЕР”	16 087	241	1 413	371	3 706	0	184	0	6 992	1 875	1 305
132	92	КООПІНВЕСТБАНК	16 050	671	1 027	1 771	3	57	0	6	10 245	1 302	968
133	93	“ЄВРОЦЕНТР”	15 623	324	765	35	1 206	91	287	0	10 176	2 096	641
134	94	ТЕХНОБАНК	14 974	425	1 559	2 404	665	82	11	0	7 884	696	1 247
135	95	КОНТАКТ-БАНК	14 448	20	1	13 807	0	0	0	0	0	103	517
136	96	“ФЕБ”	14 239	677	1 127	605	1 000	187	66	31	9 466	646	435
137	97	АКСІ-БАНК	13 477	957	491	31	0	0	5 021	10	3 626	1 527	1 815
138	98	ФІНБАНК	13 004	2 943	984	883	147	0	85	90	6 512	312	1 048
139	99	“СЛАВУТИЧ”	12 702	289	739	1 351	3 983	190	123	0	2 104	987	2 936
140	100	“ОЛІМПІЙСЬКА УКРАЇНА”	12 414	65	64	10	670	0	205	0	2 753	1 640	7 007
141	101	“ЄВРОПЕЙСЬКИЙ”	12 228	882	600	150	0	23	2 358	0	5 874	928	1 413
142	102	“КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ”	11 649	250	2 147	3 511	0	0	75	30	2 785	1 049	1 801
143	103	“ТАВРИКА”	11 612	511	819	210	6 525	49	1 641	32	395	578	851
144	104	ТАВРИДА-БАНК	11 537	336	1 410	600	-2	88	2 996	8	2 886	2 730	486
145	105	“ПРИВАТ-ЕКСЕЛЬ”	11 356	1 556	2 444	113	0	0	300	0	1 278	5 216	449
146	106	“СЛОБОЖАНЩИНА”	10 819	618	1 725	190	500	37	310	0	5 586	1 587	267
147	107	НЕВІКОН-БАНК	10 805	14	480	476	118	0	4 173	21	35	3 743	1 745
148	108	“БУКОВИНА”	10 015	246	1 352	0	0	43	50	0	6 209	440	1 676
Усього по групі			4 148 859	136 860	424 829	512 156	434 573	31 164	260 248	26 394	1 661 232	373 312	288 093
Група IV. Малі банки (активи < 10 млн. грн.)													
149	1	“ДІАМАНТ”	9 632	33	1 005	0	0	0	0	0	8 338	255	0
150	2	“ВЕЛЕС”	9 469	339	639	164	99	0	2 645	0	208	261	5 115
151	3	“АЛЬЯНС”	9 178	610	2 348	716	0	0	0	2	5 197	254	51
152	4	ОДЕСА-БАНК	9 054	988	720	81	580	69	451	0	5 236	795	134
153	5	“СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ”	8 859	729	621	1 813	618	0	0	0	4 290	396	392
154	6	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК	8 831	137	1 451	397	0	0	3 037	0	3 311	449	50
155	7	“СТОЛИЧНИЙ”	8 774	15	519	0	1 789	0	1 655	0	4 434	308	54
156	8	КОНКОРДІЯ-БАНК	8 651	879	1 763	77	0	0	6	0	4 775	744	407
157	9	“АНТАРЕС”	7 641	266	93	4	1 012	164	18	0	3 191	337	2 557
158	10	“ПОДІЛЛЯ”	7 587	39	0	369	0	0	0	66	6 617	405	92
159	11	ЗАХІДІНВЕСТБАНК	7 151	2	149	0	0	0	3 307	0	3 045	200	447
160	12	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	6 610	74	2 508	0	-2	0	1 599	0	1 339	533	559
161	13	ІНТЕРКОНТБАНК	6 591	2	2	10	158	0	758	0	4 267	896	498
162	14	КОРАЛ-БАНК	5 732	116	596	0	700	0	0	0	4 098	112	110
163	15	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	5 609	23	197	0	400	0	0	0	4 533	422	35
164	16	“ЕРА”	4 961	71	54	89	3 060	1 167	72	0	23	93	332
165	17	“ВОЛИНЬТОРГІНВЕСТ”	4 247	10	1	2	0	0	0	20	1 300	2 863	52
166	18	“КЛАСИК”	3 607	3	0	9	0	0	963	0	2 440	97	95
167	19	“АРКАДІЯ”	3 378	4	78	0	810	9	3	0	2 380	70	25
168	20	“АБСОЛЮТ”	2 835	25	316	13	0	0	803	2	876	700	100
169	21	“АМАСКО”	2 501	0	3	0	0	0	0	0	2 486	10	1
170	22	Кримська МВБ	2 060	0	6	4	450	0	51	0	0	1 489	60
Усього по групі			142 958	4 365	13 069	3 748	9 674	1 409	15 368	90	72 384	11 689	11 166
Усього по банківській системі			24 832 463	737 281	2 071 733	2 812 170	2 310 935	745 279	800 647	77 019	10 706 145	2 371 546	2 199 714

Структура зобов'язань комерційних банків України за станом на 01.10.1999 р.

Тис. грн.

№ п/п	№ по групі	Назва банку	Сумарні зобов'язання	Заборгованість перед		Заборгованість перед банками		Заборгованість перед клієнтами		ЦП власного боргу	Інші зобов'язання
				бюджетними установами	НБУ	Залишки на коррахунках	Кредити та депозити	юридичними особами	фізичними особами		
1			2	3	4	5	6	7	8	9	10
Група I. Найбільші банки											
1	1	ПРОМІНВЕСТБАНК	1 958 671	137 632	61 022	5 512	8 724	1 036 810	557 903	43 600	107 467
2	2	ПРИВАТБАНК	2 012 710	2 678	58 372	114 071	319 546	773 379	500 531	163 685	80 448
3	3	“УКРАЇНА”	1 726 989	195 878	432 766	23 953	215 837	399 162	357 241	2 806	99 347
4	4	“АВАЛЬ”	1 580 289	429 200	55 527	7 503	16 371	788 282	164 582	54 991	63 832
5	5	УКРЕКСІМБАНК	1 411 052	27 195	570 602	5 360	98 173	494 105	133 869	5	81 743
6	6	УКРСОЦБАНК	1 052 541	263 325	24 389	375	19 486	528 021	176 283	0	40 661
7	7	ОЩАДБАНК	1 216 487	13 975	83 378	19 245	837	81 078	953 804	1 695	62 476
Усього по групі			10 958 739	1 069 883	1 286 056	176 019	678 974	4 100 837	2 844 213	266 782	535 974
Група II. Великі банки (активи > 100 млн. грн.)											
8	1	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	419 532	120	0	2 867	91 226	228 874	60 842	15	35 589
9	2	“СЛОВ’ЯНСЬКИЙ”	343 897	0	0	104 362	58 019	36 953	85 986	516	58 061
10	3	БРОКБІЗНЕСБАНК	425 605	12 308	0	41 748	33 197	173 988	17 492	1 220	145 652
11	4	“ФІНАНСИ І КРЕДИТ”	364 807	35 519	0	57 077	55 864	111 981	19 021	4 475	80 870
12	5	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	352 653	0	34 642	90 438	80 128	67 147	29 158	7 780	43 359
13	6	“НАДРА”	307 478	2	39 401	21 624	89 590	64 665	22 532	59 713	9 951
14	7	УКРСІББАНК	217 881	2 482	0	75	13 374	144 053	12 453	6 122	39 322
15	8	“ІНКО”	364 141	0	10 000	0	19 341	2	1 165	0	333 633
16	9	ПРАВЕКС-БАНК	246 720	6 278	0	10	8 072	59 277	130 924	20	42 139
17	10	МТ-БАНК	200 368	10	0	1 568	20 092	135 804	6 877	0	36 017
18	11	УКРІНБАНК	185 162	439	0	183	17 564	95 482	57 383	0	14 112
19	12	ІНКОМБАНК-УКРАЇНА	192 886	0	0	37 375	74 920	38 515	37 428	892	3 756
20	13	ВАБАНК	179 701	0	59 175	9 227	8 746	59 864	27 337	879	14 473
21	14	“КРЕДИТ-ДНІПРО”	184 562	0	0	93 175	18 662	37 054	17 165	12 632	5 874
22	15	“КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА”	154 916	0	0	452	2 164	140 022	1 587	0	10 692
23	16	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	140 639	0	0	1	109 543	23 531	503	0	7 061
24	17	ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	147 540	0	10 355	4 891	4 090	28 265	52 846	0	47 093
25	18	МЕГАБАНК	127 667	3 459	0	0	3 007	114 168	4 487	0	2 545
26	19	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	119 278	6 043	0	0	1 993	60 532	1 270	0	49 440
27	20	ДОНБІРЖБАНК	120 678	0	0	33 980	34 949	19 056	25 868	0	6 824
28	21	СІТІБАНК	53 023	0	0	465	30 615	21 628	0	0	316
29	22	“КИЇВ”	104 558	5 238	0	12 473	0	52 702	15 272	0	18 874
30	23	“ПІВДЕННИЙ”	123 216	97	0	25 670	25 406	28 971	4 516	2 177	36 380
31	24	ІНДУСТРІАЛБАНК	109 633	0	0	43 779	5 945	35 353	4 715	16 635	3 205
32	25	АВТОАЗБАНК	104 081	0	0	0	0	92 234	11 436	0	412
33	26	РЕАЛ-БАНК	110 588	0	0	16 279	72 776	10 378	9 864	0	1 291
34	27	“МЕТАЛУРГ”	59 393	0	0	13	0	23 215	25 034	701	10 429
35	28	ІНГ БАНК УКРАЇНА	99 411	0	0	0	57 174	33 003	886	0	8 348
36	29	УКРГАЗПРОМБАНК	87 897	0	0	8 711	25 498	37 813	7 577	0	8 298

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10
37	30	ПРЕМ'ЄРБАНК	90 680	169	23 380	2 300	8 662	21 763	30 747	0	3 659
38	31	"МРІЯ"	93 568	0	0	2 992	6 450	45 258	30 252	3 124	5 491
39	32	ЕНЕРГОБАНК	88 891	0	240	0	830	54 965	26 965	217	5 674
40	33	"СОСЬСТЕ ЖЕНЕРАЛЬ УКРАЇНА"	71 428	0	0	856	15 653	46 866	0	0	8 053
Усього по групі			5 992 478	72 164	177 193	612 591	993 550	2143382	779 588	117 118	1 096 893
Група III. Середні банки (активи > 10 млн. грн.)											
41	1	"ФОРУМ"	72 756	1 691	0	5 499	17 342	31 719	13 602	1 091	1 812
42	2	АВІАТЕКБАНК	84 614	0	0	14 296	14 965	48 040	2 992	0	4 321
43	3	"ЗЕВС"	57 931	0	0	1 500	17 240	10 186	10 710	6 318	11 976
44	4	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	70 419	0	0	6 660	13 470	40 041	5 966	773	3 508
45	5	"АЖЮ"	57 238	40	4 876	1 864	9 809	24 910	11 819	0	3 919
46	6	УКРГАЗБАНК	74 507	0	0	31 500	10 461	21 063	2 154	0	9 329
47	7	"КИЇВ-ПРИВАТ"	72 886	4	3 260	18 357	16 177	20 088	6 021	0	8 980
48	8	"ЕТАЛОН"	61 238	0	0	0	8 927	43 891	7 390	0	1 030
49	9	ДОНМІСЬКБАНК	30 443	1 830	0	5 848	5 010	14 581	2 203	0	971
50	10	ЕКСПОБАНК	58 502	0	0	1	3 030	20 163	13 433	508	21 367
51	11	"АЛЛОНЖ"	31 936	0	0	4	11 840	15 427	66	0	4 599
52	12	"НОВИЙ"	66 262	56	0	2 959	7 634	21 054	5 907	0	28 653
53	13	ЕКСПРЕС БАНК	53 158	0	0	0	0	44 984	1 899	0	6 275
54	14	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	56 531	0	0	0	38 218	14 968	2 785	0	560
55	15	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	49 566	0	0	12 018	3 100	11 912	20 688	0	1 848
56	16	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	54 536	0	0	35 817	955	7 234	6 527	3 146	856
57	17	"ЕЛІТА"	46 142	0	0	91	4 000	19 015	21 279	0	1 756
58	18	"МЕРКУРІЙ"	50 822	0	0	0	0	49 303	1 283	0	236
59	19	"ГРАНТ"	44 391	20	0	0	2 003	38 151	3 092	0	1 124
60	20	УКРНАФТОГАЗБАНК	34 473	0	0	100	991	10 959	1 521	348	20 553
61	21	УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК	44 414	0	0	548	11 350	10 511	3 381	0	18 623
62	22	ОЛБАНК	40 799	20	0	6	0	28 644	9 771	0	2 358
63	23	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	36 592	0	0	5	7 502	28 982	0	0	102
64	24	ІМЕКСБАНК	43 631	0	0	0	28 967	5 867	7 537	0	1 260
65	25	"КИЇВСЬКА РУСЬ"	44 752	0	4 488	0	10 073	18 830	4 848	4 206	2 309
66	26	"ХРЕЩАТИК"	35 567	14 195	0	0	5 020	14 755	881	0	716
67	27	ЕЛЕКТРОНБАНК	29 537	0	0	106	6 875	10 360	11 469	0	726
68	28	ЗАХІДІНКОМБАНК	42 653	2 450	0	8 939	0	18 278	10 925	10	2 051
69	29	РОСТОК БАНК	42 619	3 858	0	0	3 796	21 814	9 125	0	4 027
70	30	ПІВДЕНКОМБАНК	32 297	13	0	5 842	0	9 652	13 840	0	2 949
71	31	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	31 957	0	0	3 781	14 986	5 249	5 762	1 919	260
72	32	"ІНТЕГРАЛ"	35 726	0	0	16 756	1	6 734	3 915	0	8 319
73	33	КИЇВСЬКИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	32 698	0	0	5 766	7 205	14 565	3 818	58	1 286
74	34	"АРКАДА"	32 082	0	0	0	0	2 799	26 773	0	2 510
75	35	УМВБ	4 445	0	0	0	750	0	0	0	3 695
76	36	БАНК ДЕПОЗИТНО-КРЕДИТНИЙ (УКРАЇНА) ЛТД	7 708	0	0	6	4 438	1 105	1 632	0	527
77	37	БАНК АВСТРІЯ КРЕДИТАНШТАЛТ УКРАЇНА	19 799	0	0	0	4 470	14 528	0	0	801
78	38	ІНТЕРБАНК	31 355	66	0	193	2 793	12 417	11 791	729	3 366
79	39	ІНВЕСТ-БАНК УКРАЇНА	20 379	0	0	8 808	9 569	1 621	0	0	381
80	40	ПОЛТАВА-БАНК	30 926	1 342	0	0	2 900	9 953	14 790	294	1 648
81	41	ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	24 536	0	0	0	1 000	12 161	9 094	0	2 281

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10
82	42	“КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)”	603	0	0	0	0	565	0	0	38
83	43	“ГЕОСАНТРИС”	33 581	0	1 569	1	13 884	7 169	7 175	0	3 783
84	44	ТРАНСБАНК	15 564	95	0	2	0	13 832	1 140	0	495
85	45	“УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ”	21 724	1	0	6 608	2 530	8 259	1 411	0	2 914
86	46	“СИНТЕЗ”	26 787	0	0	17 994	1 014	5 840	1 514	0	426
87	47	ПОЛІКОМБАНК	21 881	44	0	0	1 748	10 961	8 952	0	177
88	48	АРЧ-БАНК	18 969	0	0	6 340	500	10 588	1 521	0	21
89	49	ЛЕГБАНК	25 691	0	0	16	700	11 025	7 905	1 543	4 502
90	50	“ТК КРЕДИТ”	22 123	0	0	0	0	20 699	1 129	0	295
91	51	ПРОМЕКОНОМБАНК	22 637	0	0	11 071	1 672	1 307	1 947	0	6 641
92	52	“ПРИКАРПАТТЯ”	17 466	10	0	0	807	3 640	12 821	0	189
93	53	ОБ’ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	21 072	3 341	0	82	0	9 316	7 412	0	922
94	54	КИЇВСЬКИЙ НАРОДНИЙ БАНК	17 523	0	0	5	12 659	3 581	663	0	615
95	55	“ДЕМАРК”	15 684	2	0	4 556	0	5 707	5 179	0	240
96	56	РЕГІОН-БАНК	14 988	183	0	0	1 002	5 389	7 635	0	779
97	57	ДОНВУГЛЕКОМБАНК	35 267	0	21 790	0	6 039	1 709	4 520	0	1 207
98	58	“ЮНЕКС”	18 144	0	0	7	0	5 898	23	0	12 215
99	59	“ТАВРІЯ”	14 116	30	0	0	0	9 726	1 875	398	2 087
100	60	“СТАРОКИЇВСЬКИЙ”	18 244	0	0	0	500	9 820	7 657	0	267
101	61	ІКАР-БАНК	16 731	0	0	0	0	7 648	7 634	224	1 225
102	62	“ПРИВАТІНВЕСТ”	13 435	0	0	0	3 007	4 755	4 871	30	771
103	63	“ГАРАНТ”	11 846	0	0	0	5 805	4 190	1 256	0	595
104	64	“КАПІТАЛ”	17 829	0	0	0	0	11 583	3 550	0	2 696
105	65	КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	15 535	0	0	0	0	0	0	0	15 535
106	66	АВТОКРАЗБАНК	14 080	0	0	0	1 766	6 623	5 552	0	139
107	67	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	9 708	2 677	0	0	0	5 208	249	591	983
108	68	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	8 899	0	0	0	4 319	4 269	139	0	172
109	69	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	14 968	3 631	0	0	4 000	6 340	757	0	240
110	70	“ЗОЛОТІ ВОРОТА”	11 132	421	0	0	0	5 121	3 730	0	1 859
111	71	СХІДНО-ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	14 782	0	0	0	2 800	4 297	977	0	6 708
112	72	“УКООПСІЛКА”	15 180	0	0	0	1	12 299	2 732	59	89
113	73	“ПОРТО-ФРАНКО”	14 590	27	0	0	0	5 367	7 004	0	2 193
114	74	РАДАБАНК	15 568	489	0	2 240	2 230	5 888	1 123	78	3 520
115	75	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	15 764	0	0	8 000	6 501	971	0	0	293
116	76	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	6 910	0	0	0	1 250	3 956	1 624	0	80
117	77	“МОРСЬКИЙ”	5 872	0	0	6	450	2 925	1 357	0	1 134
118	78	УКРАЇНСЬКИЙ БАНК ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	7 639	0	0	7	0	4 905	1 849	0	878
119	79	“БАЗИС”	10 717	0	0	0	0	10 575	0	0	143
120	80	УКРКОМУНБАНК	11 385	1 894	0	0	0	7 605	1 201	0	685
121	81	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	12 414	0	0	7 316	0	5 022	0	0	75
122	82	“ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ”	9 293	72	0	1 000	0	5 008	3 086	0	126
123	83	ІНВЕСТБАНК	10 180	0	0	0	1 000	6 561	1 664	0	955
124	84	“АНДРІВСЬКИЙ”	5 149	0	0	0	0	3 652	973	0	523
125	85	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	4 110	0	0	0	700	3 276	9	0	125
126	86	“ДОНКРЕДИТІНВЕСТ”	6 135	0	0	3 598	0	2 028	2	0	507
127	87	“АВТОРИТЕТ”	6 078	0	0	68	0	2 592	3 255	0	163

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10
128	88	“КЛІРИНГОВИЙ ДІМ”	9 560	0	2 334	6 122	301	0	0	0	803
129	89	“ЛЬВІВ”	6 566	0	0	0	1 400	2 722	1 766	0	678
130	90	ЗАХІДБУДГАЗБАНК	7 528	0	0	0	0	1 839	5 491	0	197
131	91	“ДНІСТЕР”	8 413	0	0	949	3 041	4 236	0	0	187
132	92	КООПІНВЕСТБАНК	9 175	677	0	0	1 528	3 968	1 919	0	1 083
133	93	“ЄВРОЦЕНТР”	7 455	0	0	0	1 100	5 143	1 021	0	191
134	94	ТЕХНОБАНК	8 800	0	0	2 200	0	2 773	1 334	0	2 494
135	95	КОНТАКТ-БАНК	284	0	0	0	0	84	0	0	199
136	96	“ФЕБ”	4 853	0	0	0	1 000	2 301	1 176	0	376
137	97	АКСІ-БАНК	9 325	0	0	0	1 750	880	254	0	6 441
138	98	ФІНБАНК	6 370	0	0	0	0	4 340	1 550	0	480
139	99	“СЛАВУТИЧ”	4 404	0	0	0	0	2 676	1 580	0	149
140	100	“ОЛІМПІЙСЬКА УКРАЇНА”	4 246	0	0	0	115	1 923	1 485	0	722
141	101	“ЄВРОПЕЙСЬКИЙ”	4 114	0	0	0	235	1 622	1 608	0	649
142	102	“КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ”	6 328	0	0	0	0	2 833	12	25	3 457
143	103	“ТАВРІКА”	2 559	0	0	0	0	1 100	1 139	0	320
144	104	ТАВРИДА-БАНК	3 411	165	0	0	0	1 318	1 379	130	418
145	105	“ПРИВАТ-ЕКСЕЛЬ”	796	0	0	0	0	355	322	0	119
146	106	“СЛОБОЖАНЩИНА”	5 587	2 570	0	0	0	1 500	4	0	1 514
147	107	НЕВІКОН-БАНК	729	20	0	0	0	463	154	0	92
148	108	“БУКОВИНА”	1 063	0	0	0	0	395	0	0	667
Усього по групі			2 592 382	41 934	38 317	265 458	394 221	1 086 680	447 956	22 478	295 329
Група IV. Малі банки (активи < 10 млн. грн.)											
149	1	“ДІАМАНТ”	1 363	0	0	0	100	1 205	30	0	27
150	2	“ВЕЛЕС”	3 388	0	0	0	0	482	0	0	2 906
151	3	“АЛЬЯНС”	4 292	0	0	0	0	2 208	1 756	0	329
152	4	ОДЕСА-БАНК	3 260	0	0	0	575	1 793	388	0	504
153	5	“СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ”	1 883	0	0	0	0	1 752	0	0	131
154	6	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК	1 885	0	0	0	0	1 683	95	0	106
155	7	“СТОЛИЧНИЙ”	4 823	0	0	0	12	2 461	0	0	2 350
156	8	КОНКОРДІЯ-БАНК	3 497	0	0	0	0	62	22	0	3 413
157	9	“АНТАРЕС”	3 921	0	0	3	127	399	285	0	3 107
158	10	“ПОДІЛЛЯ”	4 260	4	0	0	234	1 122	2 594	0	306
159	11	ЗАХІДІНВЕСТБАНК	1 130	0	0	0	0	780	0	0	350
160	12	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	702	0	0	0	0	391	0	0	310
161	13	ІНТЕРКОНТБАНК	3 446	1	0	0	307	1 165	424	0	1 548
162	14	КОРАЛ-БАНК	1 348	0	0	0	700	514	0	0	134
163	15	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	186	0	0	0	0	114	0	0	72
164	16	“ЕРА”	11 759	0	0	3	7 843	1 720	96	0	2 097
165	17	“ВОЛИНЬТОРГІНВЕСТ”	3 111	0	0	0	24	279	2 379	0	428
166	18	“КЛАСИК”	1 343	451	0	0	293	406	0	0	193
167	19	“АРКАДІЯ”	946	0	0	0	580	310	51	0	5
168	20	“АБСОЛЮТ”	635	0	0	0	0	308	2	0	325
169	21	“АМАСКО”	87	0	0	0	0	28	0	0	58
170	22	Кримська МВБ	20	0	0	0	0	0	0	0	20
Усього по групі			57 285	456	0	6	10 795	19 182	8 122	0	18 719
Усього по банківській системі			19 600 884	1 184 437	1 501 566	1 054 074	2 077 540	7 350 081	4 079 879	406 378	1 946 915

Структура капіталу комерційних банків України за станом на 01.10.1999 р.

Тис. грн.

№ п/п	№ по групі	Назва банку	Балансовий капітал (усього)	Статутний капітал (загальний)	Резервний фонд	Результат минулих років	Результат поточного року	Інший капітал	Нормативний капітал
1			2	3	4	5	6	7	8
Група I. Найбільші банки									
1	1	ПРОМІНВЕСТБАНК	649 919	176 685	27 677	322 194	30 986	92 377	634 052
2	2	ПРИВАТБАНК	252 530	140 000	28 468	35 253	16 045	32 764	250 959
3	3	“УКРАЇНА”	305 652	69 087	19 297	83 690	-96 623	230 200	98 043
4	4	“АВАЛЬ”	134 872	62 956	2 729	48 307	4 256	16 624	123 060
5	5	УКРЕКСІМБАНК	248 587	107 355	26 839	78 720	26 619	9 054	246 395
6	6	УКРСОЦБАНК	338 473	47 954	15 526	164 762	28 669	81 562	337 230
7	7	ОЩАДБАНК	126 575	47 687	6 751	64 771	-32 450	39 816	48 570
Усього по групі			2 056 608	651 724	127 287	797 697	-22 498	502 397	1 738 309
Група II. Великі банки (активи > 100 млн. грн.)									
8	1	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	168 618	20 125	5 411	64 370	38 293	40 418	163 870
9	2	“СЛОВ’ЯНСЬКИЙ”	200 558	16 641	6 682	115 822	57 417	3 996	199 748
10	3	БРОКБІЗНЕСБАНК	57 162	16 893	240	22 249	1 104	16 676	57 210
11	4	“ФІНАНСИ І КРЕДИТ”	33 468	20 000	511	6 773	6 184	0	31 030
12	5	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	32 786	8 483	14 893	6 798	2 409	203	33 643
13	6	“НАДРА”	57 637	36 411	2 048	11 747	5 805	1 626	57 336
14	7	УКРСИББАНК	130 404	90 000	1 794	20 365	15 343	2 902	130 342
15	8	“ІНКО”	-55 890	977	4 596	-64 766	7	3 296	-241 930
16	9	ПРАВЕКС-БАНК	40 696	29 955	563	7 010	1 561	1 606	40 486
17	10	МТ-БАНК	82 841	44 250	6 973	6 702	23 629	1 288	83 125
18	11	УКРІНБАНК	62 372	15 051	599	18 039	52	28 631	60 712
19	12	ІНКОМБАНК-УКРАЇНА	42 437	21 240	1 758	0	9 955	9 484	42 854
20	13	ВАБАНК	47 238	29 940	4 931	8 053	3 772	542	47 322
21	14	“КРЕДИТ-ДНІПРО”	36 010	21 888	345	11 066	1 831	880	36 505
22	15	“КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА”	29 799	22 261	1 712	1 728	3 342	756	29 977
23	16	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	25 252	22 009	82	0	1 596	1 564	24 919
24	17	ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	15 869	14 116	1 166	1 395	-1 393	585	15 502
25	18	МЕГАБАНК	33 487	21 573	525	7 340	3 989	60	30 532
26	19	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	41 687	28 159	2 974	6 545	3 766	244	40 412
27	20	ДОНБІРЖБАНК	22 648	8 100	757	11 670	1 249	872	22 481
28	21	СІТІБАНК	87 902	67 090	440	8 360	11 852	160	87 458
29	22	“КІЇВ”	33 849	25 718	1 739	3 287	2 037	1 068	32 690
30	23	“ПІВДЕННИЙ”	14 229	11 110	265	2 136	538	179	14 381
31	24	ІНДУСТРІАЛБАНК	18 835	10 411	66	907	7 436	15	18 917
32	25	АВТОАЗБАНК	23 529	13 758	782	4 153	2 571	2 265	20 010
33	26	РЕАЛ-БАНК	15 879	9 302	959	4 771	401	446	15 789
34	27	“МЕТАЛУРГ”	64 116	11 447	2 293	30 456	19 434	486	64 286
35	28	ІНГ БАНК УКРАЇНА	24 041	20 971	0	8 521	-5 451	0	25 097
36	29	УКРГАЗПРОМБАНК	34 013	18 200	1 082	7 634	7 097	0	33 166
37	30	ПРЕМ’ЄРБАНК	30 544	25 594	609	1 346	0	2 995	30 380
38	31	“МРІЯ”	19 976	7 634	1 614	4 697	4 213	1 817	20 005

1			2	3	4	5	6	7	8
39	32	ЕНЕРГОБАНК	22 882	10 151	3 561	7 345	1 315	510	20 759
40	33	"СОСЬЄТЕ ЖЕНЕРАЛЬ УКРАЇНА"	37 948	23 311	1 784	0	12 151	702	37 932
Усього по групі			1 532 822	742 769	73 754	346 519	243 505	126 272	1 326 946
Група III. Середні банки (активи > 10 млн. грн.)									
41	1	"ФОРУМ"	27 054	23 204	300	658	2 631	261	27 762
42	2	АВІАТЕКБАНК	14 714	10 985	120	2 205	1 377	27	14 896
43	3	"ЗЕВС"	39 238	28 186	2 235	6 290	1 038	1 488	38 938
44	4	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	26 577	20 049	364	2 954	2 891	319	26 252
45	5	"АХІО"	36 593	8 675	2 262	17 646	5 860	2 150	36 334
46	6	УКРГАЗБАНК	17 688	15 324	1 068	459	540	296	17 563
47	7	"КИЇВ-ПРИВАТ"	13 967	7 500	839	4 258	1 068	302	14 963
48	8	"ЕТАЛОН"	25 185	8 100	574	15 235	1 191	85	25 108
49	9	ДОНМИСЬКБАНК	55 306	35 732	1 769	748	17 057	0	54 838
50	10	ЕКСПОБАНК	17 982	10 500	517	3 317	883	2 766	18 083
51	11	"АЛЛОЖ"	42 728	36 115	209	3 786	2 608	10	42 794
52	12	"НОВИЙ"	8 016	6 680	71	-1 506	111	2 660	7 866
53	13	ЕКСПРЕС БАНК	20 050	13 491	174	833	5 416	135	20 077
54	14	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	14 945	10 059	282	657	3 937	10	14 901
55	15	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	21 411	15 000	1 875	3 269	325	941	21 339
56	16	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	12 823	11 000	702	519	512	90	13 003
57	17	"ЕЛІТА"	20 422	12 530	647	2 193	2 042	3 009	20 225
58	18	"МЕРКУРІЙ"	15 466	8 100	1 891	269	2 599	2 607	14 779
59	19	"ГРАНТ"	19 562	9 007	2 427	998	219	6 911	18 650
60	20	УКРНАФТОГАЗБАНК	29 106	22 567	2 253	985	1	3 300	29 030
61	21	УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК	17 958	8 260	387	1 273	-744	8 782	9 753
62	22	ОЛБАНК	20 924	9 174	642	8 695	2 407	8	20 830
63	23	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	23 342	22 790	52	0	500	0	23 370
64	24	ІМЕКСБАНК	15 032	12 000	1 698	739	407	188	14 932
65	25	"КИЇВСЬКА РУСЬ"	12 075	9 080	895	833	1 137	130	12 433
66	26	"ХРЕЩАТИК"	21 051	18 414	261	1 473	634	269	21 064
67	27	ЕЛЕКТРОНБАНК	26 128	9 761	583	2 201	635	12 949	23 749
68	28	ЗАХІДІНКОМБАНК	11 230	8 100	110	1 048	1 907	65	11 511
69	29	РОСТОК БАНК	10 761	6 808	499	2 676	643	134	10 742
70	30	ПІВДЕНКОМБАНК	18 560	10 593	5 011	1 114	1 150	691	18 430
71	31	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	16 483	15 000	18	372	1 092	0	16 607
72	32	"ІНТЕГРАЛ"	10 921	8 425	247	1 273	934	42	10 794
73	33	КИЇВСЬКИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	13 779	13 484	75	29	91	99	13 743
74	34	"АРКАДА"	13 952	9 092	534	1 209	2 905	211	13 306
75	35	УМВБ	39 693	3 000	5 481	31 688	-475	0	30 005
76	36	БАНК ДЕПОЗИТНО-КРЕДИТНИЙ (УКРАЇНА) ЛТД	36 045	23 279	4 099	3 660	4 734	273	35 996
77	37	БАНК АВСТРІЯ КРЕДИТАНШТАЛТ УКРАЇНА	23 855	22 097	319	2 130	-691	0	24 361
78	38	ІНТЕРБАНК	11 689	8 600	304	2 384	15	386	12 098
79	39	ІНВЕСТ-БАНК УКРАЇНА	22 458	21 352	749	96	193	68	20 552
80	40	ПОЛТАВА-БАНК	11 608	7 300	178	1 988	2 128	14	8 837
81	41	ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	17 564	10 626	24	290	388	6 237	13 574
82	42	"КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	41 067	28 275	15	11 966	689	122	31 174
83	43	"ГЕОСАНТРИС"	7 485	6 390	25	750	2	318	7 306

1			2	3	4	5	6	7	8
84	44	ТРАНСБАНК	21 430	13 173	1 837	1 588	4 153	678	21 337
85	45	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	14 668	10 540	111	332	960	2 726	14 327
86	46	"СИНТЕЗ"	8 341	7 000	84	279	972	7	8 276
87	47	ПОЛІКОМБАНК	11 972	9 624	1 202	330	509	307	14 451
88	48	АРЧ-БАНК	13 834	13 000	129	0	677	28	13 943
89	49	ЛЕГБАНК	5 832	2 814	240	1 652	7	1 119	5 507
90	50	"ТК КРЕДИТ"	8 231	7 086	65	379	553	148	8 257
91	51	ПРОМЕКОНОМБАНК	6 923	6 308	142	98	354	20	6 892
92	52	"ПРИКАРПАТТЯ"	12 089	9 648	212	581	371	1 277	12 079
93	53	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	8 153	5 866	64	707	1 453	63	8 057
94	54	КИЇВСЬКИЙ НАРОДНИЙ БАНК	11 429	5 300	1 325	704	5	4 095	11 375
95	55	"ДЕМАРК"	12 836	9 325	218	2 611	232	449	12 852
96	56	РЕГІОН-БАНК	13 262	8 941	700	183	1 870	1 567	13 288
97	57	ДОНВУГЛЕКОМБАНК	-7 433	1 846	0	-5 280	-4 304	305	-16 473
98	58	"ЮНЕКС"	9 524	8 009	1 034	460	0	20	9 514
99	59	"ТАВРІЯ"	12 638	10 500	5	1 588	530	15	12 623
100	60	"СТАРОКИЇВСЬКИЙ"	8 366	4 476	459	9	776	2 646	8 432
101	61	ІКАР-БАНК	9 864	7 765	237	568	1 270	23	9 777
102	62	"ПРИВАТІНВЕСТ"	13 113	8 100	53	1 374	416	3 170	13 140
103	63	"ГАРАНТ"	14 335	11 998	129	1 149	1 026	34	14 365
104	64	"КАПІТАЛ"	8 336	7 100	6	837	130	263	8 025
105	65	КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	10 601	12 108	30	288	-1 871	46	10 395
106	66	АВТОКРАЗБАНК	10 672	8 161	199	887	72	1 352	10 286
107	67	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	14 428	11 500	140	1 477	1 311	1	14 269
108	68	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	15 151	13 661	8	100	1 376	6	15 244
109	69	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	8 607	8 103	19	401	25	61	8 605
110	70	"ЗОЛОТІ ВОРОТА"	12 422	11 483	166	535	195	42	12 391
111	71	СХІДНО-ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	7 990	7 717	73	1	120	79	8 090
112	72	"УКООПСІЛКА"	7 134	5 583	188	2 020	-712	55	7 100
113	73	"ПОРТО-ФРАНКО"	7 606	6 335	325	799	97	50	7 575
114	74	РАДАБАНК	6 516	5 470	801	168	1	76	6 504
115	75	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	5 928	5 630	6	0	274	17	5 919
116	76	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	14 025	12 295	122	268	1 333	8	14 022
117	77	"МОРСЬКИЙ"	15 014	8 080	219	657	460	5 599	15 013
118	78	УКРАЇНСЬКИЙ БАНК ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	13 236	12 000	51	875	290	20	12 586
119	79	"БАЗИС"	10 120	5 645	581	562	3 251	81	10 140
120	80	УКРКОМУНБАНК	8 685	8 127	12	195	338	14	8 556
121	81	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	7 159	6 499	97	472	5	87	7 136
122	82	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	10 254	8 150	406	1 420	273	6	10 212
123	83	ІНВЕСТБАНК	9 349	6 405	347	832	1 623	143	9 339
124	84	"АНДРІВСЬКИЙ"	14 312	13 548	48	116	534	65	14 416
125	85	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	14 743	15 768	1	-1 768	648	95	14 828
126	86	"ДОНКРЕДИТІНВЕСТ"	11 466	9 778	93	274	1 286	35	11 446
127	87	"АВТОРИТЕТ"	10 785	7 000	137	2 587	1 053	7	9 986
128	88	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	6 762	6 482	167	31	74	8	6 648
129	89	"ЛЬВІВ"	9 580	4 401	40	1 339	169	3 632	9 579

1			2	3	4	5	6	7	8
130	90	ЗАХІДБУДГАЗБАНК	8 566	5 902	156	397	1 203	909	8 566
131	91	“ДНІСТЕР”	7 675	6 750	34	660	231	0	7 565
132	92	КООПІНВЕСТБАНК	6 876	6 511	97	71	116	81	6 832
133	93	“ЄВРОЦЕНТР”	8 168	6 384	94	420	114	1 156	8 129
134	94	ТЕХНОБАНК	6 174	5 726	37	258	14	139	6 168
135	95	КОНТАКТ-БАНК	14 164	12 617	100	189	1 258	0	14 117
136	96	“ФЕБ”	9 385	6 001	325	2 035	816	210	9 353
137	97	АКСІ-БАНК	4 152	3 948	1	229	-147	120	4 099
138	98	ФІНБАНК	6 633	5 400	281	352	600	0	6 536
139	99	“СЛАВУТИЧ”	8 298	5 412	991	1 172	714	8	8 333
140	100	“ОЛІМПІЙСЬКА УКРАЇНА”	8 169	8 653	5	698	-1 187	0	8 151
141	101	“ЄВРОПЕЙСЬКИЙ”	8 114	6 160	200	1 186	491	76	8 104
142	102	“КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ”	5 321	4 747	78	321	136	38	5 268
143	103	“ТАВРІКА”	9 053	8 100	409	262	281	1	8 894
144	104	ТАВРИДА-БАНК	8 126	4 653	88	1 036	914	1 436	8 119
145	105	“ПРИВАТ-ЕКСЕЛЬ”	10 560	4 410	322	428	390	5 011	10 015
146	106	“СЛОБОЖАНЩИНА”	5 232	4 747	25	134	187	140	5 194
147	107	НЕВІКОН-БАНК	10 076	8 176	6	1 017	-4	881	10 051
148	108	“БУКОВИНА”	8 953	7 500	89	155	1 154	54	8 938
Усього по групі			1 556 476	1 114 849	58 651	179 365	104 453	99 158	1 505 329
Група IV. Малі банки (активи < 10 млн. грн.)									
149	1	“ДІАМАНТ”	8 270	7 859	23	110	210	68	8 225
150	2	“ВЕЛЕС”	6 082	5 750	26	305	1	0	6 049
151	3	“АЛЪЯНС”	4 886	4 600	11	192	28	55	4 893
152	4	ОДЕСА-БАНК	5 794	4 600	340	299	544	11	5 857
153	5	“СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ”	6 977	5 095	131	239	1 471	40	7 003
154	6	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК	6 946	6 614	137	0	95	100	6 906
155	7	“СТОЛИЧНИЙ”	3 950	3 280	193	168	283	27	3 994
156	8	КОНКОРДІЯ-БАНК	5 154	4 918	30	55	78	74	5 175
157	9	“АНТАРЕС”	3 720	3 500	95	63	1	61	3 699
158	10	“ПОДІЛЛЯ”	3 327	3 039	39	442	-350	157	3 258
159	11	ЗАХІДІНВЕСТБАНК	6 021	5 486	84	438	0	13	6 013
160	12	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	5 908	5 158	31	132	407	181	5 894
161	13	ІНТЕРКОНТБАНК	3 145	2 439	0	115	-86	677	3 126
162	14	КОРАЛ-БАНК	4 384	4 056	110	62	131	25	4 389
163	15	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	5 424	5 001	11	315	83	13	5 351
164	16	“ЕРА”	-6 799	6 472	58	-10 898	-2 473	43	-17 604
165	17	“ВОЛИНЬТОРГІНВЕСТ”	1 136	1 950	39	-326	-639	112	-636
166	18	“КЛАСИК”	2 264	2 208	37	162	-191	47	2 258
167	19	“АРКАДІЯ”	2 432	2 260	7	120	11	34	2 448
168	20	“АБСОЛЮТ”	2 200	2 440	14	173	-433	6	2 194
169	21	“АМАСКО”	2 414	3 000	6	20	-611	0	2 414
170	22	Кримська МВБ	2 040	440	110	1 315	176	0	2 007
Усього по групі			85 675	90 165	1 532	-6 499	-1 264	1 744	72 913
Усього по банківській системі			5 231 581	2 599 507	261 224	1 317 082	324 196	729 571	4 643 497

Матеріали підготовлено управлінням безвізного нагляду департаменту пруденційного нагляду НБУ.

Зміни і доповнення до “Офіційного списку комерційних банків України та переліку операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України”¹, внесені за період із 1 жовтня по 1 листопада 1999 р.

А. Зміни і доповнення до офіційного списку комерційних банків України

Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний фонд, грн.	Дата реєстрації	Реєстраційний номер	Юридична адреса
м. Київ і Київська область					
Акціонерний комерційний банк “ЮНЕКС”	БАТ	11 560 766	03.12.1993 р.	216	м. Київ, вул. Почайнинська, 38/44
Акціонерний банк “КИЇВСКА РУСЬ”	ЗАТ	9 080 000	30.05.1996 р.	258	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 52-б
Акціонерний банк “БРОКБІЗНЕСБАНК”	БАТ	16 922 260	07.10.1991 р.	18	м. Київ, просп. Перемоги, 41
Донецька область					
Донецький акціонерний банк “ІКАР-БАНК”	БАТ	7 800 000	01.10.1991 р.	6	м. Донецьк, просп. Ілліча, 100-а
Запорізька область					
Комерційний акціонерний банк “СЛОВ’ЯНСЬКИЙ”	БАТ	24 012 787	21.10.1991 р.	44	м. Запоріжжя, вул. Кремлівська, 8
Акціонерний комерційний банк “ІНДУСТРІАЛБАНК”	БАТ	13 411 260	16.10.1991 р.	36	м. Запоріжжя, бул. Центральний, 27
АР Крим і м. Севастополь					
Акціонерний комерційний банк “ТАВРІЯ”	БАТ	14 000 000	24.10.1991 р.	51	м. Сімферополь, вул. Севастопольська, 4
Львівська область					
Селянський комерційний банк “ДНІСТЕР”	БАТ	14 000 000	14.10.1991 р.	27	м. Львів, вул. Переяславська, 6-а
Одеська область					
Закрите акціонерне товариство “Акціонерний комерційний банк “ОДЕСА-БАНК” (колишній комерційний банк “ОДЕСА-БАНК”)	ЗАТ	4 600 000	17.10.1991 р.	38	м. Одеса, просп. Адміральський, 33-а
Чернігівська область					
Акціонерний комерційний “СВРОБАНК” (колишній акціонерний комерційний банк “ЗАХІДІНВЕСТБАНК”)	БАТ	6 000 000	21.01.1993 р.	145	м. Чернігів, вул. Леніна, 32

Б. Зміни і доповнення до переліку операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали або втратили ліцензію Національного банку України

Назва банку	Юридична адреса	Номер ліцензії	Дата одержання ліцензії	Операції, на право здійснення яких комерційні банки отримали або втратили ліцензію НБУ ²
м. Київ і Київська область				
Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк “УКРГАЗПРОМБАНК”	м. Київ, Дніпровська Набережна, 13	24	01.10.1999 р.	1,4,5+,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18, 19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
Акціонерний комерційний банк “АВІАТЕКБАНК”	м. Київ, просп. Перемоги, 14	108	08.10.1999 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19, 20,21,22,26,27,28,29,30; знято обмеження з операції 5
Акціонерний комерційний банк “ЛЕГБАНК”	м. Київ, вул. Жилянська, 27	45	27.07.1999 р.	1,3,4,5*,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19, 20,21,22,23*,26,27*,28,29*,30: операція 5 — без права відкриття НОСТРО-рахунків; зупинено виконання: операції 23 з 27.07.1999 р. по 27.07.2000 р.; операцій 27, 29 із 07.10.1999 р. по 01.01.2000 р.

¹ “Офіційний список комерційних банків України та перелік операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України”, опубліковано у “Віснику НБУ”, № 11, 1999 р. Дані, що змінилися, виділено червоним кольором. Назви банків подаються за орфографією реєстраційних записів.

² Цифра зі знаком “+” означає номер операції, на здійснення якої банк одержав право; цифра із символом “*” означає номер операції, здійснення якої для даного банку певною мірою обмежене.

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

Акціонерний банк "КИЇВСЬКА РУСЬ"	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 52-б	19	19.01.1999 р.	1,2,3,4,5*,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18, 19,20,21,26,27,28,29,30; операція 5 — без права відкриття НОСТРО-рахунків; відновлено дію ліцензії на операцію 9
Державний експортно-імпортний банк України "УКРЕКСІМБАНК"	м. Київ, вул. Горького, 127	2	15.10.1998 р.	1,2,3,4,5*,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17, 18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; відновлено дію ліцензії на операції 8,9,10,11,27 із 06.10.1999 р.; операція 5 — без права відкриття НОСТРО-рахунків
Акціонерний банк "ОЛІМПІЙСЬКА УКРАЇНА"	м. Київ, вул. Володимирська, 60	58	20.07.1999 р.	1,3,4,5*,8*,9,10*,12,15,16,19,20*,21*,28*, 29*,30; зупинено виконання операцій 5, 10,20,29 із 29.10.1999 р. по 01.03.2000 р.; із 29.10.1999 р. по 01.03.2000 р. обмежено операції: 8 — без права отримання кредитів на міжбанківському ринку; 21 — без права залучення іноземної валюти на валютному ринку України; 28 — без права купівлі цінних паперів та проведення операцій із ними
Державно-акціонерний спеціалізований імпортно-експортний банк України "УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК"	м. Київ, вул.Ярославів Вал, 36-а	136	12.07.1999 р.	1,3,4,9,11*,12,15,16,19,21,26*,28*,30; продовжено зупинення дії ліцензії на операції 11,26,28 до 25.11.1999 р.
Волинська область				
Комерційний банк "ВОЛИНЬТОРГІНВЕСТБАНК"	м. Луцьк, вул. Коперника, 8	59	27.07.1999 р.	Згідно з постановою Правління НБУ від 26.10.1999 р. № 523 відкликано ліцензію на всі банківські операції
Дніпропетровська область				
Акціонерний банк "ДІАМАНТ"	м. Дніпропетровськ, вул. Т.Шевченка, 59	125	25.01.1999 р.	1,4,8,9,12,30*; зупинено виконання операції 30 до 01.01.2000 р.
АР Крим і м. Севастополь				
Акціонерний банк "МОРСЬКИЙ"	м. Севастополь, вул. Брестська, 18-а	168	27.10.1999 р.	1,4,5*,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19, 20,21,22,26,27+,28,29,30; операція 5 — без права відкриття НОСТРО-рахунків
ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	м. Сімферополь, вул. К.Лібкнехта, 5	120	27.10.1999 р.	1,2,3+,4,5*,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17, 18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; операція 5 — без права відкриття НОСТРО-рахунків
Акціонерний комерційний банк "ІНТЕРКОНТБАНК"	м. Сімферополь, вул. Гоголя, 9/16	95	27.07.1999 р.	Згідно з постановою Правління НБУ від 20.10.1999 р. № 513 відкликано ліцензію на всі банківські операції
Одеська область				
Акціонерний комерційний банк "ФІНБАНК"	м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 4	121	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,26, 27*,28,29*,30; зупинено виконання операцій 27,29 із 11.10.1999 р. по 11.01.2000 р.
Херсонська область				
Акціонерний комерційний банк "ГАРАНТ"	м. Херсон, вул. Комкова, 76-а	154	01.10.1999 р.	1,3,4,5,7+,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17+, 18+,19,20+,21,22+,26,27,28,29,30; знято обмеження з операції 5
Чернігівська область				
Акціонерний комерційний банк "ПОЛІКОМБАНК"	м. Чернігів, вул. Київська, 3	152	13.10.1999 р.	1,2,3,4,5+,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18, 19,20,21,22,23*,26,27,28,29,30; зупинено виконання операції 23 з 27.07.1999 р. по 27.07.2000 р.
Чернівецька область				
Комерційний банк "БУКОВИНА"	м. Чернівці, вул. Шкільна, 1	175	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,12,26,28*,30; зупинено виконання операції 28 із 06.10.1999 р. по 01.01.2000 р.

Матеріал підготовлено управлінням реєстрації та ліцензування банків НБУ.

Банки, вилучені з Реєстру банків, їх філій та представництв, валютних бірж і фінансово-кредитних установ у жовтні 1999 р.

Назва банку	Номер реєстрації банку	Дата реєстрації банку	Дата закриття банку	Підстава для закриття банку
Акціонерний банк "АНТЕК"	104	15.04.1992 р.	22.10.1999 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ від 22.10.1999 р. № 579
Акціонерний банк "ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	232	31.01.1994 р.	22.10.1999 р.	Рішення Комісії з питань банківського нагляду НБУ від 22.10.1999 р. № 580

Матеріал підготовлено управлінням реєстрації та ліцензування банків НБУ.

Хроніка /

Леонід Кучма відвідав Монетний двір НБУ

Свою першу поїздку після перемоги на виборах Президент України Леонід Кучма здійснив 15 листопада 1999 року на Банкотно-монетний двір Національного банку України. Щоб відвідати це підприємство, за словами Леоніда Даниловича, у нього було дві причини: по-перше, зосередити увагу на стабільності гривні, по-друге, ознайомитися з процесом виготовлення державних нагород, розпочатим на Монетному дворі.

“Стабільність гривні має велике значення для України, — наголосив Президент на зустрічі з журналістами, яка відбулася після ознайомлення з виробництвом, — і я впевнився, що на нашому Банкотно-монетному дворі все гаразд. Багато колишніх кандидатів на посаду Президента пророкувало падіння гривні, але ці пророкування виявилися марними”.

Поділившись враженнями про відвідини Монетного двору, Президент України зауважив: “Раніше, коли постало питання про будівництво, точилося багато розмов щодо його доцільності. Але зараз можна впевнено сказати, що було прийнято абсолютно правильне рішення: Україні вкрай потрібен власний Монетний двір”.

Президент ознайомився з процесом виготовлення на підприємстві урядових нагород для ветеранів Великої Вітчизняної війни, які вручатимуться у зв'язку зі святкуванням 55-ї річниці Великої Перемоги. “Ми зобов'язані подбати про її учасників і відзначити їх ратний подвиг”. На думку Президента, державна нагорода має особливе значення для учасника війни.

Відповідаючи на запитання журналістів, Президент України Леонід Кучма і Голова НБУ Віктор Ющенко багато уваги приділили питанням грошового обігу і стабільності гривні. Зокрема, на запитання про те, як ставиться Президент до звинувачень своїх політичних опонентів, які заявляли, ніби всі передвиборні виплати заборгованості із зарплат, пенсій, стипендій

проводилися за рахунок роботи верстата для друкування додаткових грошей, глава держави відповів: “Це відбувалося за рахунок кращої роботи економіки в третьому кварталі”. На підтвердження цих слів Голова Національного банку України Віктор Ющенко додав: “Дехто з політиків пророкував, що з першого листопада почнеться фінансова криза і курс гривні втримати буде неможливо. Але, як бачимо, цього не сталося. Навпаки, є підстави стверджувати, що відбувається опосередковане наповнення ринку вільно конвертованою валютою. Ми переконані: гривня не падатиме і триматиметься в рамках високої стабільності”.

Дмитро Рікберг,
керівник прес-служби НБУ.

ВETERАНИ

Незабутнє /

Ми пам'ятаємо ваш подвиг

28 жовтня 1945 року німецько-фашистських загарбників було остаточно вигнано з України, а чотири фронти, на яких точилися запеклі бої з ворогом, стали називатися українськими.

У цей день Національний банк України за традицією вшановує своїх колишніх

співробітників — ветеранів Великої Вітчизняної війни. Цього разу їх вітали у новому Навчальному центрі НБУ — перлині сучасної архітектури. Ветерани оглянули Центр із великим зацікавленням. А ще з більшим слухали Голову Національного банку України Віктора Ющенко. Розмова з ко-

лишніми фронтовиками була невимушеною, довірливою, по-домашньому теплою і щирою. Віктор Андрійович детально охарактеризував усі сфери діяльності банку, розповів про сучасний стан справ, поділився проблемами.

Ветеранам вручили квіти, ювілейні монети “55 років визволення України від фашистських загарбників” і грошові премії. Микола Хомич Жданюк, колишній начальник управління кредитування і транспорту Української республіканської контори Держбанку СРСР, у відповідь висловив щире подяку за турботу й увагу. А ще він запропонував запровадити День банкіра. Адже, як образно висловився ветеран, банк — не контора, а економічний бастион, серце господарського організму.

Наприкінці зустрічі, прощаючись із героями-фронтовиками, Віктор Ющенко сказав: “Ми пам'ятаємо ваш подвиг і схилиємо перед вами голову. Многії вам літа...”

Ветерани Великої Вітчизняної війни знайомляться з експозицією музею “Скарби України”.

Милана Бойчук.
Фото Валерія Закусила.

У статті проаналізовано діяльність міжнародних фінансових організацій, спрямовану на зміцнення міжнародної фінансової системи. Автора цікавлять висновки, зроблені у світі після негативних явищ, що відбувалися в економіці у 1990-х роках, а також заходи, яких вживають на різних рівнях світового господарства для того, щоб запобігти подібним катаклізмам у майбутньому.

Руслан
Старовойтенко

Фінансовий спеціаліст
Барентс груп LLC (США) із питань
удосконалення банківського нагляду НБУ

Зміцнення міжнародної фінансової системи як засіб запобігання фінансовим кризам та подолання їх наслідків

Недавні події в Азії справили величезний негативний вплив на все світове господарство. Крім економічних аспектів, можна говорити також про соціальні (заворушення в Індонезії), психологічні (самогубства збанкрутілих підприємців) наслідки та сплеск наукового інтересу до цих процесів. Аналіз усіх граней кризових явищ потребує часу і ще, певно, довго буде актуальною темою для науковців. Адже поки що залишаються без відповіді вельми важливі запитання:

1. Чому саме країни, які зробили стрімкий ривок і впритул наблизилися до розвинутих індустріальних держав, стали епіцентром однієї з найбільших криз нашого сторіччя, від якої ще довго лихоманитиме світові фінансові ринки й економіки?

2. Чому впливові фінансові організації, покликані забезпечувати стабільність міжнародної валютної та фінансової систем, постійно здійснюючи моніторинг економічного розвитку суб'єктів світового господарства, не змогли перебачити насування кризових явищ?

3. Як уникнути повторення таких подій?

Для України ці проблеми є дуже актуальними. Чи не вперше за роки незалежності наша економіка відчула згубний вплив не тільки російських потрясінь, а й кризових явищ, які мали місце на фінансових ринках світу. Ми переконалися, що міжнародні інвестори, вкладаючи кошти в певну країну, розглядають її як одну з групи, і якщо в деяких членів цієї групи виникають ускладнення, то зазвичай кошти виводяться з усіх економік групи, яка стала ризиковою. Можна багато дискутувати про те, які чинники — внутрішні чи зовнішні — спровокували серпневу кризу і яка «рушійна сила» спричинила проблеми з ліквідністю в банківській системі та призвела до реструктуризації заборгованості за ОВДП. Але зараз важливіше збагнути глибинні

причини процесів, які відбувалися у світовому господарстві та його складових — економіках окремих країн.

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА УРОКИ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Недавня фінансова криза у країнах Азії, негаразди в Росії та Бразилії стали красномовним прикладом того, що процеси глобалізації та інтернаціоналізації світового господарства ведуть до зростаючої взаємозалежності національних економік і, відкриваючи нові захоплюючі можливості, водночас несуть у собі ризики серйозних негараздів. Якщо перед початком кризи світові темпи економічного зростання оцінювалися в 4%, то одразу після її по-

дійшло з інших джерел. У липні 1998 року допомогу Індонезії збільшено відповідно на 1.3 млрд. і приблизно 5 млрд. доларів США.

На думку фахівців, причинами цієї кризи, крім макроекономічної незбалансованості, стали:

- ✓ недостатній контроль над банківською та фінансовою системами;
- ✓ підтримка відносно фіксованих валютних курсів, що призвело до значних обсягів запозичень банків та корпорацій із міжнародних ринків капіталу;
- ✓ використання зовнішніх запозичень для фінансування інвестиційних проектів низької якості;
- ✓ недостатня оцінка фінансових ризиків та незадовільне управління ними;
- ✓ непрозора фінансова звітність приватного сектора та невідпрацьованість урядових нормативних і законодавчих актів.

Азійська криза і криза світової заборгованості початку 80-х років істотно відрізняються одна від одної за масштабами, наслідками і причинами виникнення. Відмінність у причинах якраз і допоможе знайти відповідь на друге з поставлених вище питань. Головним чинником кризи заборгованості, яку переживала Латинська Америка на початку 1982 року, були стрімкі темпи зростання **державних** зовнішніх запозичень, не підкріплені структурними реформами у країнах-реципієнтах. А заборгованість **приватного** сектора країн Азії значно перевищувала державну (відповідно 258.9 млрд. і 16.7 млрд. доларів США, причому частина боргів — 188.2 млрд. доларів — мала строк погашення до двох років) [1], і саме ця заборгованість стала однією з головних причин падіння курсів національних валют та панічної втечі інвесторів з новостворених ринків. Кризові процеси були викликані комбінацією **проблем приватного сектора та неадекватної реакції дер-**

Головною причиною кризи заборгованості в Латинській Америці на початку 1982 року стало зростання державних зовнішніх запозичень, не підкріплене структурними реформами у країнах-реципієнтах

чатку ця цифра удвічі зменшилася. Відтоді як потрапила в скруту Південна Корея, опинившись перед реальною загрозою банкрутства, небезпека дестабілізації нависла над усією міжнародною валютною системою.

Після періоду бурхливого розвитку «східноазійських тигрів» вразила глибока фінансова криза, почався економічний спад. Це поставило під сумнів доцільність заходів державного та корпоративного регулювання, які там застосовувалися для забезпечення економічного зростання. У 1997 році на підтримку програм реформування Індонезії, Південної Кореї і Таїланду МВФ був змушений виділити близько 35 млрд. доларів США та ще 77 млрд. на-

жавних установ на те, що відбувалося в економіці.

Це певною мірою пояснює той факт, що, хоча міжнародні фінансові організації й попереджали про можливі кризові процеси в країнах Азії, вони не змогли передбачити їх глибину та наслідки: моніторинг економічних процесів сконцентрувався на урядових заходах та нормативно-законодавчій базі, тоді як вирішальну роль відіграли проблеми саме корпоративного сектора.

Зазвичай міжнародні фінансові організації використовують набутий досвід для коригування своїх засобів моніторингу, аби постійно тримати в полі зору проблеми приватного сектора, значення якого дедалі зростає. Ось деякі висновки, зроблені першим заступником Директора-розпорядника МВФ Стенлі Фішером на основі уроків фінансових криз, що сколихнули у 90-х роках нашого століття новостворені ринки (emerging markets) [2]:

1. Глобалізація триває. Підхід до управління економікою на засадах відкритості та радикальних структурних реформ, спрямованих на поліпшення стану економіки і зміцнення в ній ролі ринкових сил, а також подальшої інтегрованості у світове господарство не відкинута.

2. Національна законодавчо-нормативна база та, особливо, стабільність фінансової системи є дуже важливими. Наприклад, в Азії криза виявила в основному фундаментальні структурні проблеми, слабкість фінансового сектора та недостатнє корпоративне управління.

Отже, не можна говорити про повернення держав до стану автаркії задля того, щоб захиститися від можливих негативних наслідків економічних процесів, які відбуваються у світі. Глобалізацію та інтернаціоналізацію світового господарства як об'єктивну реальність не можна не брати до уваги. Програми фінансової стабілізації економік держав, що постраждали від кризи, носять коротко- та середньостроковий характер, тож важливо створити умови, за яких повторення кризових явищ подібних масштабів стало б просто неможливим.

ЗМІЦНЕННЯ СТРУКТУРИ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Звичайно ж, драматичні події у Азії не могли не викликати критичних закидів стосовно дій міжнародних фінансових організацій. Особливо на адресу МВФ, який має забезпечувати стабільність міжнародної валютної системи. Адже азіатська фінансова криза, перекинувшись на Росію та Бразилію, загрожувала самим основам сучасної світової валютної системи. Діяльність та політика МВФ регулюються статутом, який має назву Статті угоди

МВФ. Стаття I визначає такі цілі МВФ: "Сприяти міжнародному співробітництву у валютній сфері через постійно діючу установу, що створює механізм для консультацій та співробітництва з міжнародних валютних проблем.

Сприяти розширенню і збалансованому зростанню міжнародної торгівлі і тим самим досягненню і підтримці високого рівня зайнятості та реальних доходів і розвиткові продуктивних ресурсів усіх держав-членів як першочерговим завданням економічної політики.

Підтримувати стабільний та упорядкований валютний режим держав-членів, а також запобігати конкурентному знеціненню валюти.

Надавати допомогу в становленні багатосторонньої системи платежів за поточними операціями між державами-членами, а також в усуненні валютних обмежень, які перешкоджають зростанню міжнародної торгівлі.

Зміцнювати впевненість держав-членів шляхом тимчасового надання в їх розпоряд-

Азіатська криза довела об'єктивну необхідність зміцнення міжнародної фінансової системи

ження при відповідних гарантіях загальних ресурсів Фонду і таким чином уможливити коригування диспропорцій в їхніх платіжних балансах без використання заходів, руйнівних для національного або міжнародного благополуччя.

Відповідно до вищевикладеного скорочувати тривалість і зменшувати масштаби порушень у міжнародних платіжних балансах держав-членів" [3].

1994 року МВФ відзначив піввіковий ювілей. Чимало науковців прагнули дослідити, якою ця організація стане в майбутньому внаслідок змін у міжнародному економічному середовищі, що відбуваються завдяки інтеграційним процесам на фінансових ринках. У квітні 1995 року Тимчасовий комітет із питань реформи міжнародної валютної системи розглянув ряд пропозицій щодо того, як зробити діяльність МВФ ефективнішою, особливо в аспекті нагляду за світовою валютною системою, і закликав до перегляду "ролі МВФ, що еволюціонує, в середовищі, яке характеризується зростаючою глобалізацією та інтеграцією..." [4].

Тимчасовий комітет:

✓ по-перше, закликав Виконавчу раду налагодити тісний діалог із країнами-членами щодо національної законодавчо-нормативної бази;

✓ по-друге, наголосив на важливості регулярного та своєчасного надання всіма членами економічної інформації для виявлення небезпечних тенденцій на ранніх стадіях;

✓ по-третє, зазначив, що своєчасна

публікація даних країн-членів зробить законодавчо-нормативну базу в сфері економіки прозорішою, а виконавчі директори мають встановити стандарти розголошення такої інформації. Також було запропоновано МВФ звертати більше уваги на фінансову законодавчу базу країн-членів, стабільність цього сектора та дії органів нагляду. Тобто йшлося про необхідність ретельнішого аналізу ситуації, що склалася в національних фінансових системах країн-членів у зв'язку із поглибленням їх взаємозалежності.

Відтоді минуло п'ять років. Світ став свідком азіатської кризи, яка ще раз довела об'єктивну необхідність зміцнення міжнародної фінансової системи. Нині її розбудова ведеться у таких взаємопов'язаних напрямках:

- ✓ прозорість, міжнародні стандарти, нагляд;
- ✓ зміцнення національних фінансових систем;
- ✓ упорядкована інтеграція міжнародних фінансових ринків;
- ✓ залучення приватного сектора до запобігання кризам та подолання їх наслідків;
- ✓ системні аспекти [5].

Усі ці аспекти взаємозв'язані. Розробка, поширення та моніторинг стандартів спрямовані на зміцнення національних фінансових систем; вибір режиму фінансового курсу та зміцнення органів нагляду є інтегрованими складовими забезпечення упорядкованої лібералізації руху капіталів. Розглянемо окремо кожний напрям.

Прозорість, міжнародні стандарти, нагляд

МВФ, Базельський комітет із питань банківського нагляду та інші міжнародні організації ведуть роботу в цьому напрямі з метою:

✓ допомогти впровадити кращі процедури прийняття рішень, поліпшуючи прозорість законодавчих і нормативних актів країн та міжнародних організацій, сприяти економічному розвитку;

✓ підтримувати розвиток, поширення та впровадження міжнародних стандартів або правил прийнятної поведінки для економічних, фінансових та комерційних видів діяльності;

✓ допомогти країнам перейти на міжнародні стандарти і проконтролювати, як вони дотримуються цих стандартів.

Розробляються нові стандарти для розповсюдження даних, прозорості фінансових, монетарних та фінансових нормативних актів. Також триває робота над стандартами банківського нагляду, бухгалтерського обліку, операцій із цінними паперами, корпоративного управління, розрахункових та платіжних систем, страхування та банкрутства.

Як зазначив у звіті Директор-розпорядник МВФ Мішель Камдессю, робота триває

вельми успішно: посилено Спеціальні стандарти поширення даних, підготовлено Кодекс прийнятних процедур фінансової прозорості та досягнуто принципової згоди щодо інших процедур і стандартів [6].

Публікується більше інформації стосовно Фонду та країн-членів. Зокрема, розроблено положення щодо розповсюдження публічних повідомлень (PIN — public information notice), які готуються після проведення консультацій у рамках Статті IV*. Нині повідомлення готують 70 процентів країн-членів. На сайті МВФ подається інформація про позицію ліквідності Фонду та рахунки країн-членів у ньому. МВФ, Світовий банк та Організація європейського співробітництва та розвитку (ОЕСР) готують і поширюють через Інтернет відомості про стан зовнішньої заборгованості країн світу.

Зміцнення національних фінансових систем

Щодо національних фінансових систем планується ціла низка заходів. МВФ працює над розробкою та розповсюдженням міжнародних принципів надійних фінансових систем. Також буде поліпшено нагляд за фінансовими системами країн. МВФ та Світовий банк підтримуватимуть структурні реформи, спрямовані на посилення зазначеного сектора.

Нині ці організації спільно оцінюють рівень дотримання банківськими системами основних принципів ефективного нагляду, проголошених Базельським комітетом. Вони надали численні рекомендації, спрямовані на поліпшення цієї діяльності. Розглядаються можливості щодо посилення структур нагляду, зокрема за установами, які мають справу зі значними обсягами залучених коштів (highly-leveraged institutions).

Для ефективнішого співробітництва між міжнародними організаціями, асоціаціями та іншими установами, які займаються питаннями регулювання й нагляду, створено Форум фінансової стабільності, покликаний координувати зусилля різних міжнародних та національних установ, спрямовані на зміцнення фінансових систем.

Упорядкована інтеграція міжнародних фінансових ринків

Країнам буде створено умови для отримання вигоди від фінансової інтеграції, в тому числі від лібералізації руху капіталів. Але, щоб зменшити супутні ризики, даним процесом слід ретельно управляти. Робота щодо цього триває з 1995 року, тоб-

то від часу мексиканської кризи. Досліджуються найдієвіші засоби контролю за рухом капіталу та основними принципами фінансової інтеграції.

Роль приватного сектора у запобіганні фінансовим кризам та подоланні їх наслідків

Активніше залучаючи приватний сектор до забезпечення від криз та подолання їх наслідків, можна зменшити моральну шкоду, поліпшити ринкову дисципліну та допомогти з впровадженням процедур коригування, якщо неможливо уникнути кризи, водночас підтримуючи міжнародні фінансові потоки.

Міжнародні фінансові організації розглядають засоби регулювання потоків короткострокових спекулятивних капіталів,

У найближчій перспективі міжнародні фінансові організації приділятимуть щонайбільшу увагу органам банківського нагляду

аби запобігти можливим негативним наслідкам. Також планується створити ради боржників і кредиторів. Це дало б змогу позичальникам обговорювати з приватними позикодавцями можливості реструктуризації та відстрочення виплати заборгованості. Втім, поки що не досягнуто значного прогресу в розв'язанні цієї проблеми.

Також планується розробити та впровадити нові умови міжнародних контрактів щодо операцій з облігаціями та переглянути стандарти Базельського комітету стосовно визначення капіталу.

Системні аспекти

Відповідно до змін, що відбулися протягом останніх років, передбачається зміцнити міжнародну валютну систему. Для цього МВФ має взяти участь в аналізі режимів валютних курсів, запропонувати шляхи поліпшення функціонування світової фінансової системи, адаптувати свої фінансові можливості, ресурси та структуру до сучасних потреб міжнародної валютної системи. В цьому напрямі вже зроблено перші кроки. У квітні 1999 року МВФ затвердив новий вид фінансового сприяння своїм членам за рахунок ресурсів Фонду: кредитні лінії на випадок непередбачуваних обставин (CCL — contingent credit lines). Короткострокову грошову підтримку матимуть країни, у яких є сильне законодавство та економічні програми, але в майбутньому через негативний зовнішній вплив можуть зіткнутися з проблемами платіжного балансу. Однією з вимог, яку потрібно виконати, щоб отримати кошти з таких кредитних ліній, є належне дотримання відповідних міжнародних стандартів. Це ще раз свідчить про взаємозалежність та комплексність за-

ходів, спрямованих на зміцнення міжнародної фінансової системи.

ВИСНОВКИ, ЯКІ ВАРТО ЗРОБИТИ УКРАЇНІ

Щоб не допустити повторення подій, що сталися в Азії, світова фінансова система діяльно реформується. Короткий огляд запланованих та уже вжитих заходів свідчить, що міжнародні установи докладають усе більше зусиль для вирішення проблем приватного фінансового сектора та поліпшення умов нагляду за ним. Особливо це стосується установ, які працюють із великими обсягами залучених коштів. Інакше кажучи, органи банківського нагляду перебуватимуть у центрі уваги міжнародних фінансових організацій, оскільки саме вони несуть відповідальність за забезпечення стабільності національних фінансових систем та захист інтересів кредиторів і вкладників.

Звичайно, банківська система України поки що не може претендувати на ключову роль на міжнародних ринках, проте вона поступово інтегрується у світову фінансову систему. Відтак разом із перевагами, отриманими українськими банками, зростає і кількість ризиків, на які наражатимуться банки. А отже, щоб запобігти можливим негативним наслідкам інтернаціоналізації та глобалізації світового господарства, слід, уважно вивчивши уроки світової фінансової кризи, впроваджувати відповідну законодавчо-нормативну базу та налагоджувати належний внутрішній та зовнішній контроль.

Література.

1. Мозаис П. Кризис финансовых рынков в развивающихся странах // Мировая экономика и международные отношения. — 1999. — № 1. — С. 39.
2. Stanley Fischer. The Financial Crisis in Emerging Markets: Some Lessons // International Monetary Fund. Outline of comments at the conference in the Economic Strategy Institute, Washington DC, April 28, 1999.
3. Міжнародні валютно-кредитні відносини // Під ред. А.С. Філіпенка. — К.: Либідь, 1997. — С. 148.
4. Communiqué of the Interim Committee of the Board of Governors of the International Monetary Fund // IMF, Washington DC, Press Release #95/97, April 26, 1995, p. 2.
5. A Guide to Progress in Strengthening the Architecture of the International Financial System // International Monetary Fund, Washington DC, April 28, 1999.
6. Report of the Managing Director to the Interim Committee on the Progress in Strengthening the Architecture of the International Financial System. // International Monetary Fund, Washington DC, April 28, 1999.

* Згідно зі Статтею IV МВФ раз на рік проводить двосторонні консультації з країнами-членами. Місія Фонду збирає економічну та фінансову інформацію, обговорює з урядами шляхи економічного розвитку країн, їх законодавчу та нормативну базу. Після повернення до Вашингтона місія готує звіт, який обговорюється на засіданні Виконавчої ради.

Почесні звання — за професіоналізм

За вагомий особистий внесок у створення вітчизняного монетного виробництва та високий професіоналізм указом Президента України присвоєно почесні звання групі працівників. Представляємо їх нашим читачам.

Почесного звання “Заслужений економіст України” удостоєний

Терпило Валентин Павлович, заступник Голови Правління Національного банку України.

Трудові здобутки Валентина Павловича гідно відзначені державою: 1997 року він отримав орден “За заслуги” III ступеня, 1981 року — орден “Знак Пошани”, має дві медалі, Грамоту Президії Верховної Ради України.

Терпило — із когорти державних людей. Уже замолоду йому довелося вирішувати доленосні для країни питання: після закінчення у 1955 році Київського фінансово-економічного інституту Валентин Павлович близько тридцяти років працював у системі Міністерства фінансів України, де пройшов шлях від контролера-ревізора до заступника міністра фінансів. Із лютого 1988 року працював Головою Правління Українського республіканського банку Зовнішкoeмобанку.

У квітні 1992 року постановою Верховної Ради В.П.Терпила призначено першим заступником Голови Правління Національного банку України. Йому випало брати активну участь у створенні центрального банку держави. Період цей, як врешті весь життєпис Валентина Павловича, гідний окремої розповіді. Багатим на події був, приміром, його трудовий шлях із 1993 року, коли він як заступник Голови Правління НБУ зосереджується на вирішенні складного комплексу питань, пов'язаних із грошовим обігом країни та створенням сучасної матеріально-технічної бази виробництва національної валюти (Фабрика банкнотного паперу, Банкнотна фабрика, Монетний двір).

Під керівництвом Валентина Павловича та за його безпосередньої участі реалізується державна політика в сферах: готівкового обігу, касових і емі-

сійних операцій у банківській системі України, організації і технічного забезпечення виробництва грошових знаків. У стислі строки за його безпосередньої участі було забезпечено створення підприємства з унікальним технологічним обладнанням, новітніми технологіями, де освоєно карбування монет із дорогоцінних і спеціальних металів, налагоджено випуск інвестиційних і пам'ятних монет, державних нагород.

У 1998 році завдяки зусиллям Терпила Національний банк України виграв міжнародний тендер щодо поставки в Індію 2400 тонн банкнотного паперу.

Високий професіоналізм, компетентність, організаторські здібності дають Валентину Павловичу змогу успішно діяти у справі виготовлення національної валюти та тримати під контролем увесь комплекс питань, пов'язаних із грошовим обігом в Україні.

Почесного звання “Заслужений юрист України” удостоєний

Кротюк Володимир Леонідович, директор юридичного департаменту Національного банку України.

Що сказати про людину, якій за рік, що минає, вдалося: блискуче захистити кандидатську дисер-

тацію; отримати диплом Спілки юристів України як почесну відзнаку лауреата Всеукраїнського конкурсу на краще професійне досягнення “Юрист року” в одній із номінацій; отримати диплом Видавничого дому “Ін Юре” та спеціальну відзнаку Спілки юристів України як заступнику голови редакційної ради, під керівництвом якого підготовлено та видано перше в нашій державі чотиритомне систематизоване видання “Банківська справа в Україні: законодавчі і нормативні акти”; видати у співавторстві два над-

звичайно цікавих і вагомих підручники — “Національний банк і грошово-кредитна політика” та “Банківське право в Україні”; і водночас забезпечувати повноцінну, плідну роботу такого важливого підрозділу НБУ, як юридичний департамент? Хтось за нього широко порадіє, інший позаздрить його феноменальній працездатності. А належно оцінить велетенський обсяг зробленого лише колега, котрий і на роботі день при дні, і над дисертацією ночами, і в праці над майбутніми книгами, і в суперечках з опонентами відстоює свою позицію у проекті закону.

Одним із основних напрямів роботи Володимира Леонідовича є належне правове забезпечення діяльності центрального банку держави. За безпосередньої участі Кротюка підготовлено понад 20 проектів законів та указів Президента України з питань банківської діяльності. Значним є особистий внесок Володимира Леонідовича у підготовку прийнятого Верховною Радою України у нинішньому році Закону України “Про Національний банк України”. Він продовжує активно працювати над розробкою та удосконаленням нормативних актів НБУ.

Володимир Леонідович Кротюк обраний віце-президентом Асоціації юристів у галузі фінансового і банківського права України, членом виконкому Спілки юристів України, членом світового Конгресу українських юристів. Він також бере активну участь в обговоренні проектів законодавчих актів, у проведенні студентських науково-практичних конференцій. В.Л.Кротюк — член редакційної колегії журналів “Право України” та “Вісник Національного банку України”.

Така багатогранна невтомна діяльність гартує характер, хоча як людина Володимир Леонідович був і залишається дипломатичним, усе розуміючим і м'якосердним.

Почесного звання “Заслужений працівник промисловості України” удостоєні:

Блощаненко Василь Володимирович,

начальник цеху карбування пам'ятних та ювілейних монет Монетного двору Банкнотного монетного двору Національного банку України.

Василь Володимирович всту-

пив у ту благодатну пору зрілості, коли прожиті роки ще не лягли тягарем на плечі, а набутий досвід гармоніює з бажанням застосувати знання на ділі, прагненням іти вперед обраною дорогою. Багато знаменних віх лишило на ній життя. Але найяскравіша пам'ять — про витоки, коли формувалася й міцніла “робітничка кісточка” його особистості. Зрештою, простоти у спілкуванні, відданості справі Блощаненко навчався ще на початку сімдесятих, коли по закінченні Смілянського технікуму харчової промисловості прийшов на завод “Арсенал” у Києві. Без відриву від виробництва закінчив Київський політехнічний інститут. Інженерно-технічні посади, які обіймав, вели сходинками вгору.

Із жовтня 1996 року Василь Володимирович працює на Банкотно-монетному дворі НБУ на посаді начальника цеху карбування пам'ятних та ювілейних монет Монетного двору. Під його керівництвом освоєно і впроваджено технологію фінішної обробки карбувального інструмента і технологію виготовлення пам'ятних та ювілейних монет якості “пруф” із дорогоцінних металів і монет зі сплавів.

Мазепа Анатолій Васильович, начальник інструментального цеху Монетного двору Банкотно-монетного двору Національного банку України.

Всі ми — свідки творчих пошуків і здо-

бутків акторів, художників, музикантів. Їх неординарні особистості — на видноті: на вернісажах, сценах, у концертних залах. Та хіба лише вони відчувають натхнення? “Технарям” теж випадає почуватися, мов на крилах, коли приходить оригінальна ідея, вдається реалізувати її. А.В.Мазепа не раз переживав таке відчуття. Щонайменше разів дванадцять. Принаймні саме стільки вагомих раціоналізаторських пропозицій у його творчому доробку. Працював над нововведеннями і за покликанням, і за посадою. По закінченні Київського політехнічного інституту на заводі “Арсенал” він був інженером-технологом, начальником технологічного бюро, заступником начальника цеху з нової техніки, головним інженером підрозділу “Оснастка Арсенал”. Отам мав простір для творчості: брав участь у впровадженні у виробництво електрофізичних методів

обробки, холодного видавлювання сталей, верстатів із числовим програмним управлінням. Очолював заводську раду новаторів.

1996 року Анатолія Васильовича призначено на посаду начальника цеху режимного інструменту Монетного двору Банкотно-монетного двору НБУ. Зразу мало не фізично відчував тягар відповідальності. Згодом звик. Працював завжди на совість. Під його керівництвом проводився монтаж устаткування, а також впроваджувалася нова технологія виготовлення режимного інструменту, що забезпечує високу якість випуску монет та державних знаків.

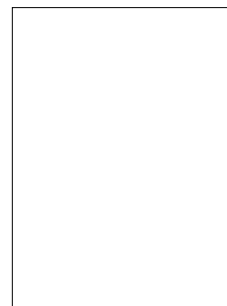
Матвеев Іван Петрович, гравер 6-го розряду сектора розробки дизайну відділу головного технолога Монетного двору Банкотно-монетного двору НБУ.

Пильне око, точна рука, зосередженість, тонка душа, вишуканий смак. Навіть такі якості цього гравера-художника, чий витвори увічнені в металі, не можуть сповна охарактеризувати цю неординарну особистість. Занадто загальні слова — справжніх професіоналів у цій справі одиниці. Іван Петрович належить до тих майстрів, які, вирізняючись власним, неповторним почерком, працюють на славу України. Двадцять чотири роки він створював орнаменти на Київському заводі столових приборів імені Держинського (нині українсько-швейцарське підприємство “Промінь-ЕКСПО”). Був бригадиром граверів. Водночас наполегливо шліфував свою майстерність. Із авторитетним шостим розрядом Матвеев перейшов на дільницю виготовлення моделей цеху виготовлення медалей та державних знаків Монетного двору. У процесі виробництва підтверджував високий клас гравера, опановував новітнє обладнання, інструмент та найсучасніші технології.

У свої сорок сім Іван Петрович Матвеев уже має неабиякий досвід, визнання. Здавалося б, для честолюбного майстра це прекрасна нагода нарешті просто заслужено пожинути плоди своєї творчості — нікому не до снаги ні наздогнати, ні перегнати. А Матвеев за рік узяв та й виховав учня, який на час відпустки вчителя вже міг самостійно впоратися з роботою! Більше того, Іван

Петрович мріє заснувати унікальну, самобутню українську школу граверів нового для нашої країни монетного виробництва. І радіє, що саме йому випало стояти біля витоків цього джерела.

**Почесного звання
“Заслужений будівельник України”
удостоєний:**

Сімакін Віктор Кузьмович, голова правління акціонерного товариства “Інвестбуд-11” компанії “Київ-інвестбуд”.

У трудовій книжці Віктора Кузьмовича за 20 років стажу записано лише одне

місце роботи. Після закінчення Київського інженерно-будівельного інституту він прийшов працювати майстром у будівельно-монтажне управління № 11 будівельно-монтажного тресту № 1 Міністерства будівництва України. З часом це управління перетворили в закрите акціонерне товариство “Інвестбуд-11”. Старший виконроб, начальник виробничого відділу, головний інженер, а з вересня 1994 року — генеральний директор цього підприємства, Сімакін створив свою, особливу карту Києва, де, наче втілення архітектурної доброти й надійності, постають споруди промислових підприємств і закладів — заводів “Арсенал” і радіовимірвальних приладів, комбінату “Хімволокно”, Національного банку України тощо.

Звичайно, на посаді, яку обіймає Віктор Кузьмович, має бути висококваліфікований інженер-будівельник, умілий організатор будівельного виробництва, ентузіаст упровадження нової техніки та індустріальних методів праці в будівництві. Безперечно, все це риси, притаманні керівникові великого колективу, який, до всього, у складний час переходу на ринкові рейки доводить, що можна господарювати раціонально й економічно, добиватися високих техніко-економічних показників, достроково вводити в дію об'єкти й потужності з високою оцінкою якості — такі, як, скажімо, будівлі Національного банку України, Банкотної фабрики, Монетного двору. Запорукою багатьох успіхів цього колективу є взаємна повага, довіра між генеральним директором і підлеглими і віра в те, що, маючи надійного керівника, можна не просто виживати, а гідно жити — жити плодами своєї праці.

Про введення в обіг ювілейної монети “55 років визволення України від фашистських загарбників”

Національний банк України, вшановуючи учасників бойових дій, інвалідів війни 1941—1945 років, ветеранів трудового фронту, світлу пам'ять полеглих у боротьбі з фашизмом, ввів у обіг 20 жовтня 1999 р. ювілейну монету номінальною вартістю 2 гривні, присвячену 55-й річниці визволення України від фашистських загарбників.

Монету виготовлено з нейзильберу, якість виготовлення — звичайна. Діаметр монети — 31.0 мм, тираж — 50 000 штук.

На лицьовому боці монети (аверсі) в обрамленні пшеничного колосся зображено малий Державний герб України та розміщено написи: **УКРАЇНА, 1999, 2 ГРИВНІ**.

На зворотному боці монети (реверсі) зображено лаврову гілку — символ слави, стилізований меч, салютні зірки, розміщено напис: **55, РОКІВ, ВИЗВОЛЕННЯ, УКРАЇНИ, ВІД ФАШИСТСЬКИХ, ЗАГАРБНИКІВ**.

Гурт монети — рифлений.

Художник — Олександр Івахненко. Скульптор — Роман Чайковський.

Ювілейна монета “55 років визволення України від фашистських загарбників” номінальною вартістю 2 гривні є дійсним платіжним засобом України й обов'язкова до приймання за її номінальною вартістю без будь-яких обмежень до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Про введення в обіг ювілейної монети “500-річчя магдебурзького права Києва”

Національний банк України 1 листопада 1999 р. ввів у обіг ювілейні монети номінальною вартістю 10 гривень і 5 гривень, присвячені 500-річчю магдебурзького права Києва, яке було надано місту на початку XV ст.

Монету номінальною вартістю 10 гривень виготовлено зі срібла 925 проби, якість виготовлення — “пруф”. Діаметр монети — 38.61 мм, вага — 33.63 г, вага дорогоцінного металу у чистоті — 31.1 г, тираж — 5 000 штук.

Монету номінальною вартістю 5 гривень виготовлено з нейзильберу, якість виготовлення — звичайна. Діаметр монети — 35.0 мм, вага — 16.54 г, тираж — 50 000 штук.

На лицьовому боці обох монет (аверсі) у візерунку, створеному за мотивами дизайну печаток київського магістрату XVII ст., зображено малий Державний герб України та розміщено написи — на монеті зі срібла: **УКРАЇНА, 10, ГРИВЕНЬ, 1999**, позначення металу — **Ag**, його проба — **925**, вага у чистоті — **31.1**;

на монеті з нейзильберу: **УКРАЇНА, 5, ГРИВЕНЬ, 1999**.

На зворотному боці обох монет (реверсі) зображено київський монумент Магдебурзького права (архітектор А.Меленський, 1802—1808 рр.) та розміщено написи: **МАГДЕБУРЗЬКЕ ПРАВО КИЄВА і 500 РОКІВ**.

Гурт монет — рифлений.

Художник — Юрій Соломінський. Скульптор — Володимир Дем'яненко.

Ювілейні монети “500-річчя магдебурзького права Києва” номінальною вартістю 10 гривень і 5 гривень є дійсними платіжними засобами України й обов'язкові до приймання за їх номінальною вартістю без будь-яких обмежень до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Монети номінальною вартістю 10 гривень реалізуються в Україні та за кордоном за колекційною ціною. □

Зміст журналу "Вісник Національного банку України" за 1999 рік

Номер Сторінка

Макроекономіка	
Баланс Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	921
Василенко Ю.В. Роль зовнішньої торгівлі у платіжному балансі України	99
Гладких Д.М. Вплив грошової маси на рівень інфляції і ціну кредитних ресурсів	613
Гребеник Н.І. Грошово-кредитний ринок України за дев'ять місяців 1999 року	113
Гребеник Н.І. Депозитний сертифікат Національного банку України	127
Гребеник Н.І. Монетарні інструменти управління грошово-кредитним ринком	96
Гребеник Н.І. Основні засади грошово-кредитної політики на 1999 рік	53
Дзюблюк О.В. Монетаристська теорія і реалії грошово-кредитної політики в умовах перехідної економіки	511
Крючкова І.В. Деформації у відтворювальних макроекономічних пропорціях в економіці України	712
Крючкова І.В. Перспективи економіки України у 2000 році	128
Лисицький В.І. Економіка фіктивної вартості	33
Лисицький В.І. Реальність фіктивної вартості	63
Лисицький В.І. Світло і тінь вітчизняної економіки	49
Лук'яненко І.Г., Городніченко Ю.О. Моделювання розподілу дотацій між регіонами України	916
Меламад М.Я. Заощадження та інвестиції української економіки в інституційних координатах	116
Петрик О.І., Болгарин І.В., Росенко М.О. Динаміка грошового мультиплікатора в Україні	922
Петрик О.І. Обмінний курс за критерієм паритету купівельної спроможності "Big Mac"	836
Пипенко Т.Г. Динаміка ВВП у доларовому еквіваленті в період фінансових криз	838
Положення про нормативи обов'язкового резервування коштів банківською системою України	96
Полулях Є.О. Податковий тиск та економіка	716
Савлук М.І. Грошово-кредитна політика Національного банку України та оцінка її ефективності	13
Савлук М.І. Загострення проблеми фінансування бюджетного дефіциту в 1999 році	59
Скрипник А.В. Який він, оптимальний рівень оподаткування? ..6	10
Соколовська А.М. Яким бути Податковому кодексу України?2	7
Тиркало Р.І., Адамик Б.П. Передавальний механізм монетарної полі- тики та його значення для ефективної діяльності НБУ	76
Хіміч Т.В., Ставицький А.В. Індексний аналіз обмінного курсу гривні та зовнішньої торгівлі України	411
Шевчук В.О. Макроекономічний контроль фінансового та банків- ського секторів національного господарства України	515
Ющенко В.А. Залучення прямих іноземних інвестицій — пріоритетний напрям у діяльності НБУ	73
Ющенко В.А. Здобутки і втрати минулого року	23
Ющенко В.А. Нові випробування напередодні третьої річниці ..9	3
Валютний ринок	
Бакун О.В. Коли бракує палива — горить гривня	928
Береславська О.І. Валютний ринок України: перші сім місяців 1999 року	839

Береславська О.І. Від обмежень — до лібералізації	634
Береславська О.І. Під знаком девальвації	216
Береславська О.І. Така різна девальвація	1122
Галь В.І. Через падіння до стабілізації	315
Єременко О.К. Сучасні валютні режими	220
Загальний зовнішній довгостроковий борг України	113
Загальний зовнішній довгостроковий борг України	425
Загальний зовнішній довгостроковий борг України	747
Інформація за результатами торгів доларами США, німецькими марками на Українській міжбанківській валютній біржі у листопаді 1998 р.1	16
Інформація за результатами торгів доларами США, німецькими марками на Українській міжбанківській валютній біржі у грудні 1998 р.2	21
Інформація за результатами торгів доларами США, німецькими марками та євро на Українській міжбанківській валютній біржі у січні 1999 р.3	20
Інформація за результатами торгів доларами США, німецькими марками та євро на Українській міжбанківській валютній біржі у лютому 1999 р.4	28
Інформація за результатами торгів доларами США, німецькими марками та євро на Українській міжбанківській валютній біржі у березні 1999 р.5	25
Курс гривні за результатами торгів доларами США, німецькими марками та російськими рублями на Українській міжбанківській валютній біржі у 1998 р.2	24
Лисицький В.І. Плаваючий курс гривні згубний для економіки України	317
Литвин Н.Б. Правові аспекти регулювання валютних операцій комерційних банків України	1118
Михайличенко С.Ю. Лібералізація валютного ринку України5	18
Михайличенко С.Ю. Проблеми та перспективи розвитку валютно-курсової політики в Україні	210
Мусієнко Т.М. Валютна політика та інвестиції	1211
Мусієнко Т.М. Особливості валютного регулювання в Україні ..5	22
Мусієнко Т.М. Проблеми курсоутворення в Україні	110
Офіційний курс гривні щодо долара США, німецької марки та російського рубля у 1998 р., встановлений Національним банком України	226
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за листопад 1998 року)	116
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за грудень 1998 року)	221
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за січень 1999 року)	320
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за лютий 1999 року)	428
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за березень 1999 року)	525

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за квітень 1999 року)	6	37
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за травень 1999 року)	7	50
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за червень 1999 року)	8	41
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за липень 1999 року)	9	27
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за серпень 1999 року)	10	7
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за вересень 1999 року)	11	21
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за жовтень 1999 року)	12	15
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за листопад 1998 року)	1	14
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за грудень 1998 року)	2	22
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за січень 1999 року)	3	18
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за лютий 1999 року)	4	26
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за березень 1999 року)	5	26
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за квітень 1999 року)	6	38
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за травень 1999 року)	7	48
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за червень 1999 року)	8	42
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за липень 1999 року)	9	30
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за серпень 1999 року)	10	8
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за вересень 1999 року)	11	16
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за жовтень 1999 року)	12	16
Сліпущко О.М. Євро — чоловічого роду	8	41
Шаров О.М. Деякі уроки валютної кризи	1	8

Фінансовий ринок

Азаров М.В. Проблеми кредитування у сучасних умовах та формування процентних ставок за кредитами на регіональному рівні	8	21
Волошин І.В. Вимірювання концентраційних ризиків за допомогою теорії портфелів	4	23
Гладких Д.М. Грошові доходи населення як фактор ринку кредитних ресурсів	4	17
Гладких Д.М. Залучені кошти комерційних банків: структура і динаміка зростання	1	49
Гладких Д.М. Структура зведеного балансу комерційних банків у 1998—1999 роках	12	26

Гладких Д.М. Умови конкуренції на ринку кредитних ресурсів і банківських послуг	8	31
Гладких Д.М. Цінова структура банківських послуг і кредитних ресурсів в Україні	3	50
Гладких Д.М. Ціноутворюючі фактори ринку кредитних ресурсів	2	35
Гумен І.М. Становлення ринку міжбанківських кредитів в Україні	6	58
Карапетян Т.С. Кредитоспроможність позичальника та методи її оцінки	4	20
Костюченко В.І. Формування резервів для покриття кредитних ризиків	2	43
Лісовенко В.В. Теорія і практика використання інституту державних гарантій	12	30
Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1998 р. та листопаді 1998 р.	1	55
Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1998 р. та грудні 1998 р.	2	41
Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1999 р. та січні 1999 р.	3	53
Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1999 р. та лютому 1999 р.	4	22
Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1999 р. та березні 1999 р.	5	40
Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1999 р. та квітні 1999 р.	6	57
Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1999 р. та травні 1999 р.	7	44
Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1999 р. та червні 1999 р.	8	35
Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1999 р. та липні 1999 р.	9	39
Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1999 р. та серпні 1999 р.	10	21
Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1999 р. та вересні 1999 р.	11	58
Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 1999 р. та жовтні 1999 р.	12	33
Мринська О.О. Роль банків у сфері лізингового бізнесу	6	62
Олексієнко М.Д. Окремі питання договірної регулювання вкладних операцій	9	36
Побединська В.О. Проблеми споживчого кредитування в Україні	2	42
Примостка Л.О. Вразливість строкового ринку України — в домінуванні спекулятивних тенденцій	2	38
Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у листопаді 1998 р.	1	55
Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у грудні 1998 р.	2	41
Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у січні 1999 р.	3	53
Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у лютому 1999 р.	4	22
Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у березні 1999 р.	5	40
Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у травні 1999 р.	7	44
Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у червні 1999 р.	8	35
Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у липні 1999 р.	9	39
Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у серпні 1999 р.	10	21
Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у вересні 1999 р.	11	58
Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у жовтні 1999 р.	12	33
Пуховкіна М.Ф., Клименко В.В. Основні напрями регулювання кредитного ризику	5	37

Розміри діючої облікової ставки	
Національного банку України у 1998 р.	241
Розміри діючої облікової ставки	
Національного банку України у 1998—1999 рр.	540
Розміри діючої облікової ставки	
Національного банку України у 1999 р.	661
Розміри діючої облікової ставки	
Національного банку України у 1999 р.	744
Савлук М.І., Сугоняко О.А. Що заважає банкам	
кредитувати реальну економіку?.....	1224
Середня процентна ставка за кредитами	
Національного банку України, наданими	
комерційним банкам у 1998 р. та листопаді 1998 р.	155
Середня процентна ставка за кредитами	
Національного банку України, наданими	
комерційним банкам у 1998 р. та грудні 1998 р.	241
Середня процентна ставка за кредитами	
Національного банку України, наданими	
комерційним банкам у 1999 р. та січні 1999 р.	353
Середня процентна ставка за кредитами	
Національного банку України, наданими	
комерційним банкам у 1999 р. та лютому 1999 р.	422
Середня процентна ставка за кредитами	
Національного банку України, наданими	
комерційним банкам у 1999 р. та березні 1999 р.	540
Середня процентна ставка за кредитами	
Національного банку України, наданими	
комерційним банкам у 1999 р. та квітні 1999 р.	657
Середня процентна ставка за кредитами	
Національного банку України, наданими	
комерційним банкам у 1999 р. та травні 1999 р.	744
Середня процентна ставка за кредитами	
Національного банку України, наданими	
комерційним банкам у 1999 р. та червні 1999 р.	835
Середня процентна ставка за кредитами	
Національного банку України, наданими	
комерційним банкам у 1999 р. та липні 1999 р.	939
Середня процентна ставка за кредитами	
Національного банку України, наданими	
комерційним банкам у 1999 р. та серпні 1999 р.	1021
Середня процентна ставка за кредитами	
Національного банку України, наданими	
комерційним банкам у 1999 р. та вересні 1999 р.	1158
Середня процентна ставка за кредитами	
Національного банку України, наданими	
комерційним банкам у 1999 р. та жовтні 1999 р.	1233
Скаско О.І. Проблеми розвитку консорціумного	
кредитування в Україні10	20
Темпи зростання грошової маси	
у січні — листопаді 1998 р.	155
Темпи зростання грошової маси	
за період із 01.10.1998 р. по 01.01.1999 р.	240
Темпи зростання грошової маси у січні 1999 р.	353
Темпи зростання грошової маси у січні — лютому 1999 р.	422
Темпи зростання грошової маси у січні — березні 1999 р.	539
Темпи зростання грошової маси у січні — квітні 1999 р.	661
Темпи зростання грошової маси у січні — травні 1999 р.	744
Темпи зростання грошової маси у січні — червні 1999 р.	835
Темпи зростання грошової маси у січні — липні 1999 р.	939
Темпи зростання грошової маси у січні — серпні 1999 р.	1021
Темпи зростання грошової маси у січні — вересні 1999 р.	1158
Темпи зростання грошової маси у січні — жовтні 1999 р.	1233
Терещенко С.І. Оцінка фінансової стійкості підприємства11	52
Чайка О.І. Шляхи зниження відсоткових ставок	
за банківськими кредитами в Україні8	24
Шелудько Н.М. Деякі аспекти механізму	
комерційного кредитування1	51
Хім'як В.С. Оцінка платоспроможності як один із аспектів	
дослідження кредитоспроможності підприємств3	52

Фондовий ринок

Кошовий Д.А. Зайвий податковий тиск скасовано11	25
Кошовий Д.А. Поставка чекає оплати8	44
Кошовий Д.А. Спекулянти тут не ходять5	32
Кучеренко В.С. Рейтинги ПФТС: методологія	
і перспективи розвитку7	52
Мороз Ю.М. Вексельні надписи у приватній кодифікації10	11
Науменко В.О. Ринок цінних паперів під впливом	
макроекономічних негараздів2	46
Науменко В.О. Світові фінанси: то злет, то падіння1	21
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики за січень — листопад 1998 р.	123
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики за 1998 р.	250
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики за січень 1999 р.	354
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики за січень — лютий 1999 р.	434
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики за січень — березень 1999 р.	534
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики за січень — квітень 1999 р.	663
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики за січень — травень 1999 р.	751
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики за січень — червень 1999 р.	846
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики за січень — липень 1999 р.	932
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики за січень — серпень 1999 р.	1010
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики за січень — вересень 1999 р.	1127
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики за січень — жовтень 1999 р.	1223
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики, проведених у листопаді 1998 р.	124
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики, проведених у грудні 1998 р.	251
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики, проведених у січні 1999 р.	354
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики, проведених у лютому 1999 р.	434
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики, проведених у березні 1999 р.	534
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики, проведених у квітні 1999 р.	663
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики, проведених у травні 1999 р.	751
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики, проведених у червні 1999 р.	846
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики, проведених у липні 1999 р.	932
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики, проведених у серпні 1999 р.	1010
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики, проведених у вересні 1999 р.	1127
Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішньої	
державної позики, проведених у жовтні 1999 р.	1223
Селецький І.О., Яковлев В.Б. Робота банків із векселями	
у ПФТС2	52
Сума облігацій внутрішньої державної позики,	
що перебувають в обігу (на 1 грудня 1998 р.)	124
Сума облігацій внутрішньої державної позики,	
що перебувають в обігу (на 1 січня 1999 р.).....	251
Сума облігацій внутрішньої державної позики,	
що перебувають в обігу (на 1 лютого 1999 р.)	354
Сума облігацій внутрішньої державної позики,	
що перебувають в обігу (на 1 березня 1999 р.)	434
Сума облігацій внутрішньої державної позики,	
що перебувають в обігу (на 1 квітня 1999 р.).....	534

Сума облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу (на 1 травня 1999 р.)	6	63
Сума облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу (на 1 червня 1999 р.)	7	51
Сума облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу (на 1 липня 1999 р.)	8	46
Сума облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу (на 1 серпня 1999 р.)	9	32
Сума облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу (на 1 вересня 1999 р.)	10	10
Сума облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу (на 1 жовтня 1999 р.)	11	27
Сума облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу (на 1 листопада 1999 р.)	12	23
Хом'як Б.В., Немировський І.Б. Передача векселя: теорія і практика	2	48
Шаров О.М. Проблеми розвитку Національної депозитарної системи України	12	18
Швабій К.І. Політику уряду щодо ОВДП переглянуто	1	20

Законотворення

Кравець В.М. Потрібен закон про банківську таємницю	1	25
Кротюк В.Л. Правове регулювання банківської таємниці	8	14
Пасічник В.В. Закон "Про Національний банк України": здобутки та втрати	8	18
Положенко Д.В., Варгіч С.С. Банкрутство і шляхи його подолання	10	59
Рікберг Д.Б. Незалежний центральний банк — стабільна національна валюта	2	32
Савлук М.І. Збереження незалежного статусу НБУ — невідкладне завдання державної ваги	9	24

Комерційні банки

Банки, вилучені з Книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ у листопаді 1998 р.	1	63
Банки, вилучені з Книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ у грудні 1998 р.	2	63
Банки, вилучені з Книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ у січні 1999 р.	3	49
Банки, вилучені з Книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ (1991—1999 рр.)	4	59
Банки, вилучені з Книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ у квітні 1999 р.	6	51
Банки, вилучені з Книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ у травні 1999 р.	7	29
Банки, вилучені з Книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ у червні 1999 р.	8	54
Банки, вилучені з Книги реєстрації банків, валютних бірж та інших фінансово-кредитних установ у липні 1999 р.	9	60
Банки, вилучені з Реєстру банків, їх філій та представництв, валютних бірж і фінансово-кредитних установ у серпні 1999 р.	10	26
Банки, вилучені з Реєстру банків, їх філій та представництв, валютних бірж і фінансово-кредитних установ (1991—1999 рр.)	11	44
Банки, вилучені з Реєстру банків, їх філій та представництв, валютних бірж і фінансово-кредитних установ у жовтні 1999 р.	12	51
Бойко О.В. Як ефективно залучити кошти?	7	24
Бурдюгов А.Ф. Банківська мережа Криму: стан і проблеми	2	58
Вітлінський В.В., Пернарівський О.В. Визначення рейтингу банку всередині вибірки	2	61
Волошин І.В. Розрахунок резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями за допомогою коефіцієнтного аналізу і повної моделі банку	9	61
VIII з'їзд Асоціації українських банків	8	56
Гладких Д.М. Основні показники фінансової стабільності банківської установи	10	29
Горячек І.Ю. Подолання системної кризи у банківській системі Швеції	7	22
Гриджук Д.М. "Україна" повертається на свої позиції	3	42
Гриджук Д.М. Функції управління комерційним банком та шляхи їх розвитку	3	43
Два свята Промінвестбанку	10	22

Демченко Ю.В., Савчук С.В. Актуальність ризик-менеджменту в банках	8	50
Дзюблюк О.В. До питання про суть комерційного банку і специфіку банківського продукту	4	60
Динаміка фінансового стану банків України на 1 грудня 1998 р.	1	59
Динаміка фінансового стану банків України на 1 січня 1999 р.	2	63
Динаміка фінансового стану банків України на 1 березня 1999 р.	4	49
Динаміка фінансового стану банків України на 1 червня 1999 р.	7	27
Динаміка фінансового стану банків України на 1 липня 1999 р.	8	55
Динаміка фінансового стану банків України на 1 вересня 1999 р.	10	28
Динаміка фінансового стану банків України на 1 жовтня 1999 р.	11	33
Довгань Ж.М. Управління власним капіталом комерційного банку	8	47
Жабська І.М. Фінансовий стан комерційних банків України у першому кварталі 1999 року	6	40
Зінченко В.О. Про підсумки діяльності комерційних банків України за I півріччя 1999 року	9	40
Зміни і доповнення до "Офіційного списку комерційних банків України та переліку операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України", внесені за період із 11 листопада по 10 грудня 1998 р.	1	63
Зміни і доповнення до "Офіційного списку комерційних банків України та переліку операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України", внесені за період із 11 грудня 1998 р. по 10 січня 1999 р.	2	64
Зміни і доповнення до "Офіційного списку комерційних банків України та переліку операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України", внесені за період із 11 січня по 10 лютого 1999 р.	3	48
Зміни і доповнення до "Офіційного списку комерційних банків України та переліку операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України", внесені за період із 1 березня по 1 травня 1999 р.	6	49
Зміни і доповнення до "Офіційного списку комерційних банків України та переліку операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України", внесені за період із 1 травня по 1 червня 1999 р.	7	28
Зміни і доповнення до "Офіційного списку комерційних банків України та переліку операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України", внесені за період із 1 червня по 1 липня 1999 р.	8	53
Зміни і доповнення до "Офіційного списку комерційних банків України та переліку операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України", внесені за період із 1 липня по 1 серпня 1999 р.	9	58
Зміни і доповнення до "Офіційного списку комерційних банків України та переліку операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України", внесені за період із 1 серпня по 1 вересня 1999 р.	10	24
Зміни і доповнення до "Офіційного списку комерційних банків України та переліку операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України", внесені за період із 1 жовтня по 1 листопада 1999 р.	12	50
Ісаєва Т. Перша п'ятирічка	9	26
Кількість банків, які одержали ліцензію НБУ на проведення операцій	1	64
Кіресв О.І., Губенко С.М. Проблема 2000 року	7	18
Кіресв О.І., Жабська І.М. Система комерційних банків України: підсумки року	3	21
Костров М.Ф. Деякі результати структурної зміни агрегатів зведеного балансу банків Дніпропетровської області	11	46
Назарова Н.Л., Перешибкін М.М. Платоспроможність банків Харківщини: мета і реальний стан	7	20
Несмой О.М., Панченко Є.Г. Модель функціонування регіональної мережі комерційного банку в Україні	1	60
Офіційний список комерційних банків України та перелік операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України	4	50

Офіційний список комерційних банків України та перелік операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України	11	34
Парасій-Вергуненко І.М. Методичні аспекти стратегічного аналізу фінансових результатів комерційного банку	11	49
Патрикац Л.М. Українському інноваційному — 10 років	3	46
Перелік комерційних банків — платників початкового збору до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за станом на 1 вересня 1999 року	10	26
Перелік операцій, які підлягають ліцензуванню Національним банком України	4	58
Перелік операцій, які підлягають ліцензуванню Національним банком України	11	44
Перешибкін М.Ф. Банк у регіоні	1	58
Полугасва С.Ю. Система матеріального заохочення як інструмент менеджменту	5	54
Приходько В.П. Новосілля в центрі столиці	10	22
Расвський К.Є., Расвська Т.О. Методичні рекомендації щодо економічного аналізу діяльності комерційного банку	3	31
Расвський К.Є., Расвська Т.О. Методичні рекомендації щодо економічного аналізу діяльності комерційного банку	4	35
Самородов В.Б., Каднічанська В.М. Математичне моделювання динаміки доходів банку залежно від руху банківських ресурсів	7	30
Сингаївський М.Ф. “Стань мені сестрицею”	10	23
Спіркіна О.А., Полулях Є.О. Оцінка ефективності структурних підрозділів банку	5	50
Структура активів комерційних банків України за 1998 рік	3	23
Структура активів комерційних банків України за I квартал 1999 року	6	41
Структура активів комерційних банків України за станом на 01.07.1999 р.	9	43
Структура активів комерційних банків України за станом на 01.10.1999 р.	12	38
Структура зобов'язань комерційних банків України за станом на 01.07.1999 р.	9	47
Структура зобов'язань комерційних банків України за станом на 01.10.1999 р.	12	42
Структура капіталу комерційних банків України за станом на 01.07.1999 р.	9	51
Структура капіталу комерційних банків України за станом на 01.10.1999 р.	12	46
Структура пасивів комерційних банків України за 1998 рік	3	27
Структура пасивів комерційних банків України за I квартал 1999 року	6	45
Таскі Гленн, Куценко О.В. Як аналізувати таблиці даних щодо стану комерційних банків	9	55
Державні фінанси		
Д'яконова І.І. Дефіцит бюджету: система показників та джерела фінансування	5	45
Коломис В.В. Нові аспекти в управлінні коштами державного бюджету України	5	41
Лапко Н.Г. Симптом недуги — примусове регулювання черговості платежів	5	43
Чмелик Г.В., Панченко Г.П. Дещо про безспірне списання коштів із боржника-держави	7	45
Банківська статистика		
Свистун Л.О. Інформаційне забезпечення побудови рейтингів у банківській діяльності: потреби споживачів та об'єктивність оцінок	1	56
Безготівкові розрахунки: нові інструменти		
VISA — найкращий спосіб розрахунків	5	61
Зволинський В.І. Приймання платежів від населення: здобутки і втрати	10	45
Кравець В.М. Платіжні картки для всієї України	6	20
Письменна Л.В., Вознюк Н.П. Проблеми та шляхи вдосконалення обслуговування банками платіжного обороту населення	10	48
Пластиковий бізнес Приватбанку	9	35

Савченко А.С., Дяченко Б.П. Національна система масових електронних платежів	8	3
Савченко А.С., Бондарович Г.Г. ТОПАЗ — основа для побудови інтегрованої платіжної системи України	3	11
Семенченко О.Ф. Вдосконалюється нормативно-правова база міжбанківських розрахунків	6	22
Шкудун Д.П. Моделювання платіжних потоків у системі електронних платежів України	8	12
Інформаційне та програмне забезпечення		
Андрійчук В.М., Костюк В.А. Виходимо у світ через Internet	1	47
Єкушов А.І. Ризики та управління банком	7	39
Луб'яницький О.Г., Юргелевич В.В., Бондар Є.Л. Особливості побудови системи “Банк — клієнт” для організацій із розподіленою структурою управління	11	31
Підгасвський В.С. Створення в Україні Державного реєстру застав рухомого майна	3	55
R-Style Ukraine: п'ять років на вітчизняному ринку	10	7
Савчук Г.В., Гедзь Т.М. Реформування банківської звітності	1	43
Сало І.В., Бірюков А.В. Удосконалення технології електронного документообігу	4	29
Сінчук І.І. Нові електронні джерела інформації про гроші	7	42
Цокол С.Л., Новак І.М. Проблема 2000 року і банківська сфера України	6	52
Цокол С.Л. Сучасні банківські технології: стан і розвиток	5	56
Нагляд та аудит		
Горячек І.Ю. Ключові принципи ефективного банківського нагляду	5	35
Куценко О.В. Чи потрібна українським банкам структурна валютна позиція?	10	55
Тищенко О.Г., Назаренко О.М. Взаємовідносини Банку Англії з аудитором та звітуючими ревізорами	1	41
Шпаковська Т.Л. Експертне опитування і політика аудиту	10	54
Бухгалтерський облік		
Авдюшкін О.М., Зряков І.М., Зубік С.П., Назім О.І., Пась О.П. Нариси теорії “ізоморфних моделей” бухгалтерського обліку	10	34
Кіндрацька Л.М. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та облікова політика комерційних банків	10	42
Козачук І.Л. Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на облікові процеси у комерційних банках України	12	36
Петрова С.Г. Бухгалтерський та складський облік запасів товарно- матеріальних цінностей комерційних банків України	7	43
Ричаківська В.І. Бухгалтерський облік — основа формування економічної інформації	2	28
Ричаківська В.І., Олексієнко М.Д. Ошадні (депозитні) сертифікати: суть та фінансовий облік	5	28
Ричаківська В.І. Формування економічної інформації нового типу у сфері підприємництва України	12	34
Готівково-грошовий обіг		
Демченко Н.П. Банк Франції: методичні підходи до прогнозування готівкового обігу	8	61
Систкова С.П. Управління готівковим обігом на Одещині	3	14
Терпило В.П. Сучасні банківські технології у сфері готівкового обігу: етапи становлення та перспектива розвитку	12	3
Світова економіка		
Вовчак В.В. Перспективи світової економіки у контексті запровадження євро	1	17
Кулицький С.П. Глобальний розвиток спекулятивного капіталу	11	59
Михайличенко С.Ю., Кравченко С.М. Деякі аспекти російської кризи 17 серпня 1998 року	6	23
Петрик О.І., Пипенко Т.Г. Європерспектива	2	55
Петрик О.І. Підсумки розвитку світової економіки в 1998 р. та перспективи на 1999 р.	7	34
Контроль		
Кандибка О.М. Кошторис НБУ: правда і вигадки	4	15

	Інвестиції	
Мартиненко В.Ф.	Інвестиційна політика України:	
методологічні проблеми формування	5	58
Петруня Ю.Є., Осецький В.Л.	Проблеми функціонування	
акціонерного механізму залучення інвестицій в Україні	8	58
Чечелюк О.А.	Модель фінансування	
житлового будівництва в Україні	7	54

	Економічна реформа	
Камінський А.Б., Кияк А.Т.	Приз для переможця —	
стажування в Англії	3	49
Куценко О.В.	Переможців названо	11
		51
Лисицький В.І., Камінський А.Б.	Імена переможців названо	1
		29
Продан І.І.	Зростання вартості акцій	
завдяки зміні структури капіталу	1	27

	Міжнародні банківські зв'язки	
Патенко Л.О.	Центральні банки Нідерландів та України:	
шість років співробітництва	3	63
Сліпушко О.М.	Україна й Угорщина: шляхи співпраці	1
		33

	Міждержавні економічні відносини	
Бакун О.В.	Швейцарські уроки оптимізму	5
		60
Єременко О.К.	Держави — члени Міжнародного банку	
реконструкції та розвитку: акціонерний капітал		
і розподіл голосів	7	57
Єременко О.К., Ковбасюк Ю.В.	Кредитна діяльність	
Міжнародного валютного фонду	3	58
Єременко О.К.	Нові квоти держав — членів МВФ	4
		5
Круглик С.В.	Чорноморський банк торгівлі та розвитку	
запрошує до співпраці	6	56
Старовойтенко Р.М.	Зміцнення міжнародної фінансової	
системи як засіб запобігання фінансовим кризам		
та подолання їх наслідків	12	53
Українсько-німецький форум	12	7
Ющенко В.А.	Фінансова підтримка розвитку малого	
та середнього бізнесу в Україні	4	3
Якубенко Н.М., Трохимчук І.Р., Єремян Г.Д.	Нові кредитні лінії	
для підтримки малого та середнього підприємництва	10	3
Якубенко Н.М., Гєсць О.М.	Німецький уряд —	
українським підприємцям	9	33

	Банківська безпека	
Івченко І.С., Смілков А.В.	Пароль — це дуже просто, але...	1
		31

	Юридична консультація	
Запитання — відповідь	7	60
Кривошеєва Н.В.	Запитання — відповідь	6
		30
Лубченко І.Ф., Таран Г.П.	Видання з особливим статусом	11
		63
Романова І.В.	Відкриття банківських рахунків	5
		47

	Банківське право	
Карманов Є.В.	Становлення та розвиток	
банківського права в Україні	7	61
Центр банківського права	5	63

	Економічна освіта	
Бакун О.В.	За європейським зразком	1
		37
Безпалько В.А.	Науковий потенціал банківських	
коледжів: проба сил	3	62
Ільїн М.В.	Кадрове забезпечення	
банківської системи України	1	34
Папуша А.В.	Дорога в майбутнє	10
		52
Сліпушко О.М.	Новий Навчальний центр	
Національного банку України	11	29
Смолженко Т.С., Безпалько В.А.	Дистанційне навчання	
у коледжах Національного банку України	4	32
Фінансове програмування та макроекономічна політика	9	64

	Монети України	
Про введення в обіг пам'ятних монет “Любка дволиста”	9	27
Про введення в обіг пам'ятних монет		
“Михайлівський Золотоверхий собор”	2	33

Про введення в обіг пам'ятних монет “Орел степовий”	3	10
Про введення в обіг пам'ятних монет “Потрійний стрибок”		
та “Паралельні бруси”	6	19
Про введення в обіг пам'ятних монет		
“Успенський собор Києво-Печерської лаври”	2	34
Про введення в обіг пам'ятної монети		
“Анатолій Солов'яненко”	11	15
Про введення в обіг пам'ятної монети “Аскольд”	8	63
Про введення в обіг пам'ятної монети		
“Дмитро Вишневецький (Байда)”	5	31
Про введення в обіг пам'ятної монети “Петро Дорошенко”	10	33
Про введення в обіг ювілейної монети		
“80 років проголошення соборності України”	4	31
Про введення в обіг ювілейної монети		
“900 років Новгород-Сіверському князівству”	8	63
Про введення в обіг ювілейної монети “Панас Мирний”	6	19
Про введення в обіг ювілейної монети		
“50-річчя Загальної декларації прав людини”	1	26
Про введення в обіг ювілейної монети “55 років визволення		
України від фашистських загарбників”	12	58
Про введення в обіг ювілейної монети		
“500-річчя магдебурзького права Києва”	12	58
Про введення в обіг ювілейної монети		
“100-річчя Національної гірничої академії України”	7	50
Терпило В.П.	Діалог держав мовою монет	3
		7
Терпило В.П.	Міжнародна монетна конвенція у Штутгарті	6
		17

	Нумізмати́ка і боністика	
Гавриленко З.А.	Музей грошей: від ансамблю раритетів	
до інтернет-терміналу	10	64
Марковецька Г.	Друга Всеукраїнська	
науково-практична конференція “Історія грошей		
в Україні з давніх часів до сучасності”	8	57
Нове видання Національного банку України	2	60
Омеляничук Р.Х.	Пам'ятна медаль, присвячена VI зустрічі	
президентів країн Центральної Європи	8	64
Перший міжнародний зліт колекціонерів	7	31
Про випуск пам'ятної медалі “Тарас Шевченко”	7	37

	Хроніка	
Банкіри — батьківщині Тараса Шевченка	4	64
Бурматов П.П., Савоськіна Л.С.	“Україна сьогодні”:	
експозиція НБУ	5	62
Візит в Україну Джорджа Сороса	1	30
Він подарував нам крила	6	16
“Людина року-98”: переможців гідні імена	4	63
Рікберг Д.Б.	Визначено переможців щорічного конкурсу	
журналістів, які пишуть на банківську тематику	10	6
Сліпушко О.М., Негребельський В.С.	Мистецька акція Національного банку України	7
		38
Юськова Р.	Банкіри завітали до бібліотеки	8
		64

	Нові книги	
Мирун М.І.	Перший вітчизняний посібник	
із банківського права	7	64
Скржинська М.В.	Не лише для нумізматів	5
		57

	Вітаємо!	
Володимир Кротюк: “Відзнаками завдячую		
злагоджений команді Національного банку”	11	24
Почесні звання — за професіоналізм	12	56

	Літопис банківської справи	
Міхєєва Л.О.	Український папір — для індійських рупій	5
		59
Рікберг Д.Б.	Леонід Кучма відвідав Монетний двір НБУ	12
		52
Черняк А.О., Папуша А.В.	Нагороди України	1
		38

	Ветерани	
Бойчук М.І.	Ми пам'ятаємо ваш подвиг	12
		52